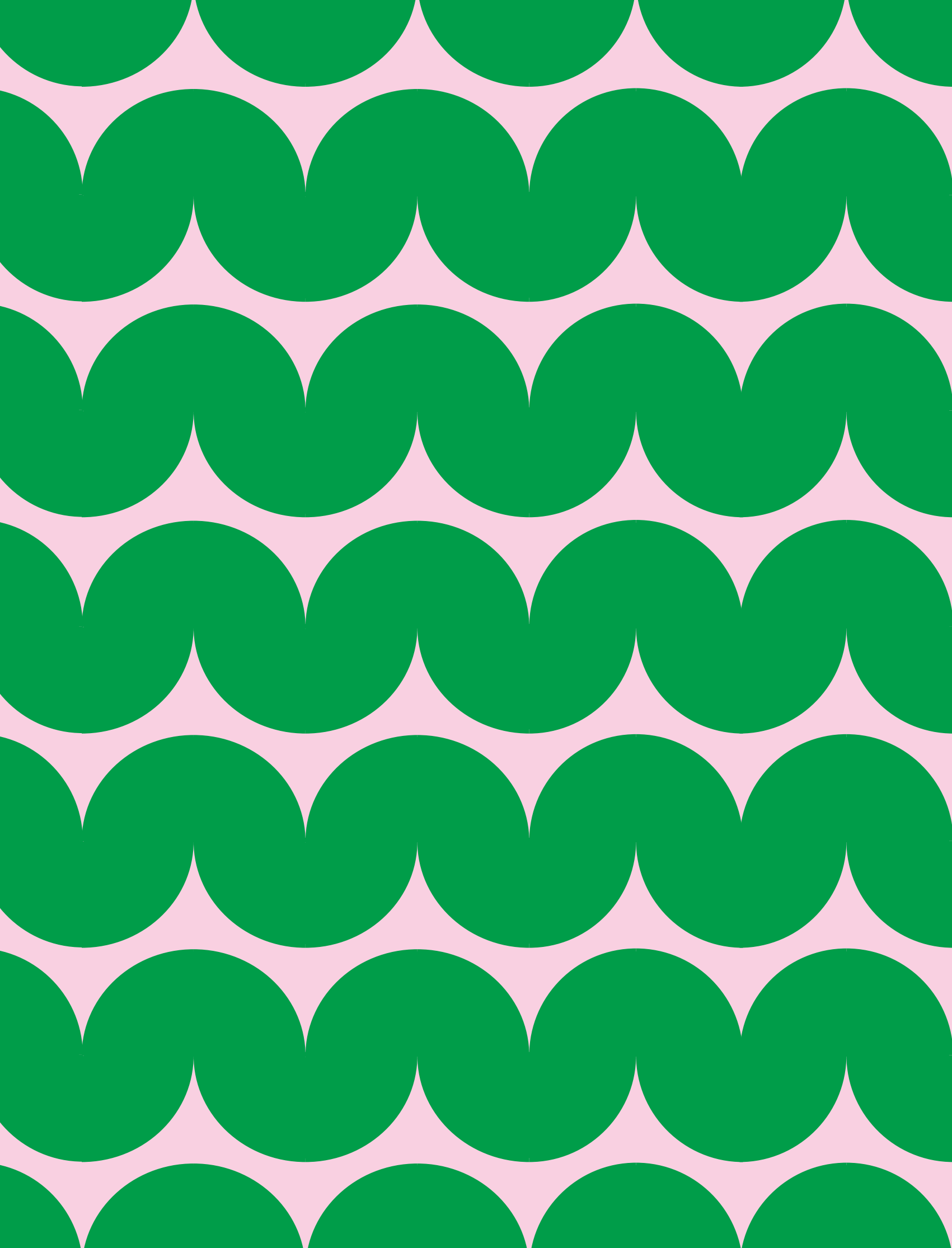

Watou 2023

bezoekersgids
visitor's guide
guide du visiteur

beeldende kunst
visual arts
arts visuels

Watou 2023

/kom.po'zi.ci.o:/'

bezoekersgids beeldende kunst
visitor's guide visual arts
guide du visiteur arts visuels

voorwoord	p. 5
artistiek statement	p. 6
locaties	
Festivalhuis	p. 12
Watouplein	p. 28
Sint-Bavokerk	p. 34
À la Frontière Belge	p. 38
Moenaardestraat 43	p. 44
Moenaardestraat 36	p. 50
Brennepark	p. 54
Oude Poperingestraat	p. 58
Graanschuur	p. 62
Parochiehuisje	p. 68
Brouwerijsite	p. 72
Kasteel De Lovie	p. 80
Kapel De Lovie	p. 94
meer beleven	
vertalingen	
English	p. 104
Français	p. 116
index	p. 130

Het credo van Watou 2023 is /kom.po’zi.ci.o:/. Dertig kunstenaars en twintig dichters ‘componeren’ nieuw in situ werk. Op ongewone plekken in en rond het dorp en kasteel De Lovie. De verwevenheid tussen het dorp, het landschap, de dichters en de kunstenaars maakt dit festival zo uniek.

Watou 2023 pakt ook uit met een live-programmatie. Sit back and relax, geniet van een performance, een concert, of ontmoet een dichter op locatie. Luister naar de wekelijkse podcast met Jelle Van Riet. Doe een zoektocht met de kids of spring op de fiets en ontdek oorlogsgedichten in het landschap.

Veel te doen dus deze zomer in Watou. Traag beleven is de boodschap!

— Loes Vandromme, schepen van cultuur Poperinge
Edith Doove, curator beeldende kunst
Michaël Vandebril, curator poëzie
en Koen Vanmechelen, inspirator Patchwwork

Michaël Vandebriel, Koen Vanmechelen, Edith Doove. © Michaël Depestele

Kunstenfestival Watou 2023

/kom.po'zi.ci.o:/

De keuze voor *Compositie* als thema komt voort uit zowel een doordenken van het principe van Patchwork, de open call die aan de basis ligt van het festival, als uit het werk van de geselecteerde kunstenaars. Daarin zag ik een duidelijke link met het gelijknamige concept zoals dat door de Franse socioloog Bruno Latour¹ naar voren wordt gebracht.

In deze specifieke tijd, gekenmerkt door de gevolgen van het zogenaamde Antropoceen² met een onontkenbare klimaatopwarming en een oorlog die wel erg dicht bij onze deur komt, is het volgens Latour meer dan ooit zaak om weloverwogen keuzes te maken, om te *componeren*. Dat is geen eenvoudige taak want het betekent niet zelden dat dit soms resulteert in controversiële uitkomsten die lijken in te gaan tegen een zogenaamde moderne vooruitgang en zonder gêne terugkeren naar archaïsche oplossingen. Wat steeds vooropstaat, is de leefbaarheid en de toekomst van onze planeet.

Latour legt in zijn *Poging tot een 'Compositionistisch Manifest'*³ ook de link met woorden als compromis, compromitterend of het Engelse

composure (kalmte) en introduceert zo een zekere diplomatie en voorzichtigheid. Maar verder spelend komt hij evenzogoed uit op het ecologische verantwoorde compost of de decompositie van verschillende onzichtbare elementen. Bij het componeren is er altijd sprake van een zeker risico: het kan slagen maar ook mislukken. Maar op zijn minst is er een poging om opbouwend te construeren, een weloverwogen samenbrengen van elementen met behoud van of respect voor heterogeniteit of verscheidenheid.

Met de verwijzing in het festival naar de herinnering aan de Eerste Wereldoorlog via het Westhoek-project LANDSCAPES | Feel Flanders Fields ligt het verband met het dadaïsme voor de hand. Midden in oorlogstijd was dit vanaf 1916 immers voor het eerst een belangrijke en invloedrijke kruisbestuiving tussen verschillende nationaliteiten, talen,

¹ De Franse filosoof, socioloog en antropoloog Bruno Latour (1947-2022) schreef over een breed spectrum van onderwerpen gaande van economie, politiek tot wetenschapsfilosofie. Daarvoor werkte hij geregeld samen met wetenschappers zoals Isabelle Stengers, Vinciane Despret en Donna Haraway, maar ook met diverse kunstenaars. Rond het denken over geopolitiek en ecologie publiceerde hij o.a. *Oog in oog met Gaia - Acht lezingen over het Nieuwe Klimaat regime*. In 2021 kreeg hij een eredoctoraat van de Katholieke Universiteit Leuven.
² Het Antropoceen verwijst naar het tijdperk waarin het aardse klimaat en de atmosfeer de gevolgen ondervinden van menselijke activiteit. Er circuleren hiervoor inmiddels ook wel andere termen zoals Capitoloceen waarin de nadruk ligt op de invloed van het kapitalisme.
³ Bruno Latour, *An Attempt at a "Compositionist Manifesto"*, 2015, p.473 e.v.

kunststromingen en disciplines op zowel een uiterst kritische, maar ook speelse manier. Een van de veel gehanteerde technieken was notabene die van de collage waarin, naar het voorbeeld van de kubisten, vooral alledaagse, niet noodzakelijk aan de kunst verbonden voorwerpen een plaats vonden.

De actieve vermenging van (beeld) talen – en bijgevolg ook de notie van vertalen, elkaar leren begrijpen en samenleven – is een belangrijk aspect in de samenstelling en uitvoering van het festival. De keuze om de titel in het Esperanto te gebruiken, geeft uiting aan dit samenkomen van verschillende talen. De fonetische schrijfwijze geeft er vervolgens een grafisch interessante vorm aan.

Het werken met de ontmoeting en de uitwisseling op de grens tussen verschillende disciplines ligt aan de basis van zowel het festival als van mijn praktijk als curator. Het wordt in Watou aangevuld met het letterlijk werken in een grensgebied. Veel Patchwork-kunstenaars wijzen in hun projecten op de nabijheid van Frankrijk. We kozen daarom voor het gebruik van het Frans

als bijkomende taal in de communicatie, om zo de nabijheid – op loopafstand – van een anderstalig land en landsgebied te erkennen en te waarderen. De ontmoeting en samenwerking met de ander of het andere over landsgrenzen of over de grenzen van disciplines heen, resulteert zo in een compositie die in feite een hybride vorm is.

De notie van de hybride of de mengvorm is dan ook een belangrijke rode draad in deze uitgave van het festival. Verschillende projecten werken rond de ontmoeting tussen het menselijke en het niet-menselijke, bijvoorbeeld in de aandacht voor de dierlijke stem (in zowel vocale als politieke zin), voor het zogenaamde quasi-object waarin de dingen actieve actoren worden of het gebruik van artificiële intelligentie. In de aandacht voor het werken met de aarde, door onder andere de landbouwers van Watou, of het prangende watertekort, ontmoeten lokaal en globaal elkaar. Vaak is er sprake van de zorg om de planeet aarde en de ander of het andere. Het besef dat de natuur ons niet omringt maar dat we er integraal deel van uitmaken sluit daarbij aan.

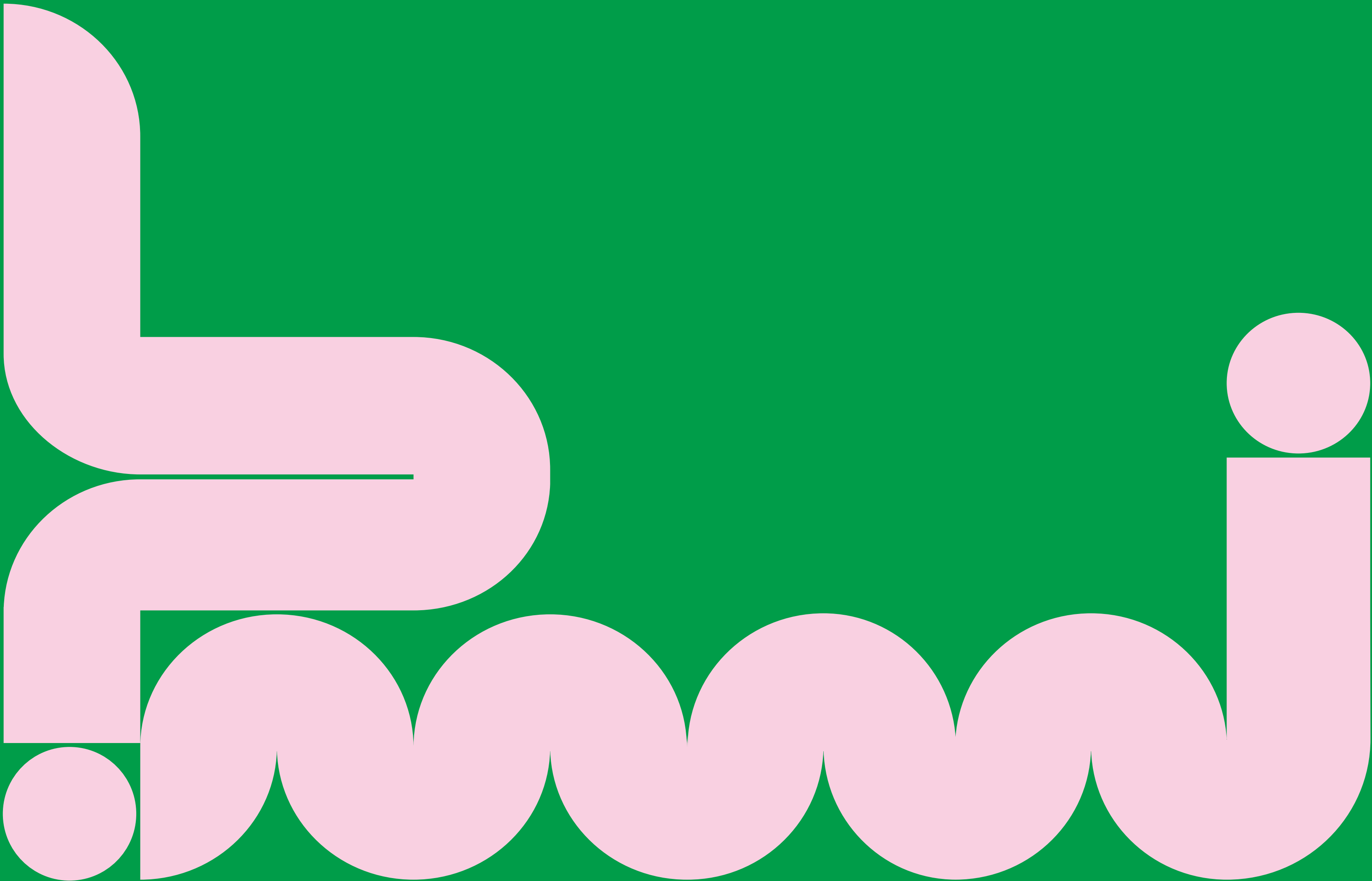
Bij de projecten binnen het festival gaat het echter vooral om het nieuwsgierig ontdekken van het minder of totaal niet bekende of om wat we dreigen te vergeten. De speelse verwijzing naar sciencefiction door verschillende kunstenaars moet dan ook in die zin begrepen worden. Het gaat daarbij niet zozeer om de blik naar nieuwe buitenaardse werelden, maar veeleer om de buitenaardse blik die naar de aarde gericht wordt. Dit om zo onze horizon te verbreden en tot nieuwe inzichten te komen.

Latour werkte graag in een collectief verband vanuit het besef dat hij als filosoof zijn vraagstukken niet alleen kon oplossen, maar daarvoor anderen nodig had, met andere kennis en inzichten. Voor hem was de conversatie een van de basiselementen in een heel specifieke manier van werken. Het is een uitwisseling van ideeën die tot nieuwe oplossingen kan leiden. Ook als curator kan ik de dingen niet alleen oplossen en is conversatie voor mij belangrijk.

/kom.po'zi.ci.o:/ is heel nadrukkelijk een collectief, non-hiërarchisch gebeuren met, van en voor de

kunstenaars, medewerkers, bewoners en bezoekers van Watou. Het zou gelezen kunnen worden als een manifest voor een andere manier van samenwerken. Maar het resulteert vooral in een beklijvend project.

— Edith Doove,
Rouen, mei 2023

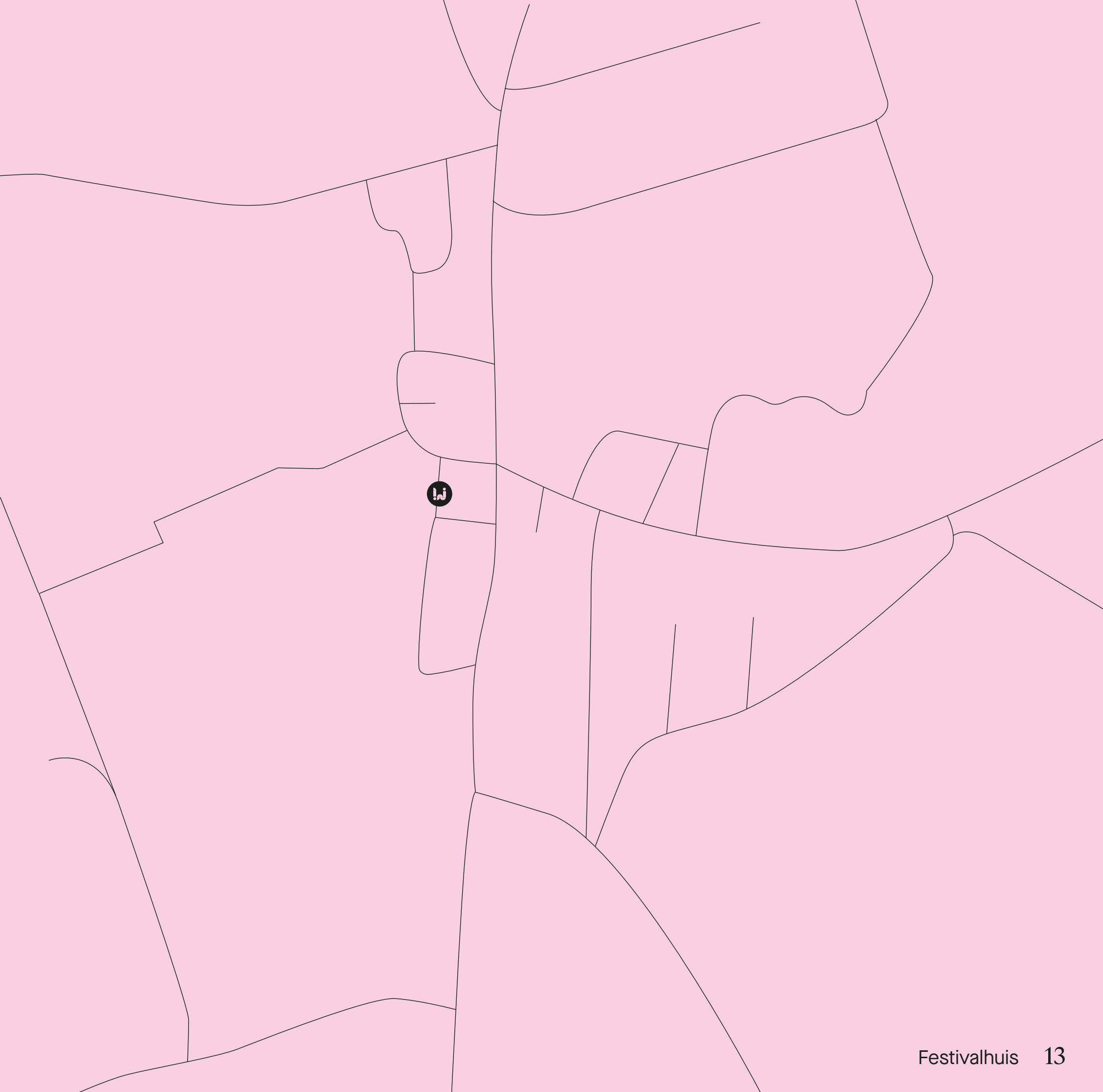

Festivalhuis

Watouplein 12

KUNSTENAARS OP DEZE LOCATIE /
ARTISTS ON THIS LOCATION /
ARTISTES PRÉSENTS SUR CE SITE :

Nathalie Hunter,
Alexandra Dementieva,
Maarten Inghels &
Vincent Van Meenen,
Vanderstede & Simon,
Koen Vanmechelen,
Pierre Mertens,
Cloé Decroix,
Funda Zeynep Aygüler
& Anton Filatov

Nathalie Hunter

Radiance 2023

& Marije Langelaar ^{NL, *1978}
– Als het vlies verdwijnt 2023

Het maken van keramiek met zelf gewonnen of gerecycleerde klei is voor Nathalie Hunter een vorm van co-creatie met de aarde, met haar omgeving. Ze noemt het een gebed of een gedicht met de aarde. Wij zijn van de wereld zoals planten, mineralen en dieren dat zijn. We maken er integraal deel van uit. Bij het bereiden van de wilde klei, zuivert ze hem, homogeniseert ze hem. Dan, als de consistentie goed is, draait ze grote kommen.

De klei beweegt tussen haar vingers, tussen haar handen, over haar lichaam; ze dansen als het ware samen. Hunter mediteert daarbij, om te werken vanuit een plaats van stilte, van verbondenheid. Het draaien is voor haar een soort magische handeling. Het is heel fascinerend en verbindt ons opnieuw met onze voorouders, met onze tradities, met onze wortels. Het is een praktijk die letterlijk belangrijk was voor het maken van een houder voor voedsel, een praktijk waarnaar Ursula Le Guin verwijst in ‘The Carrier Bag Theory of Fiction’ (1988). In plaats van de zak als eerste vorm waarin de mens een verbondenheid met de natuur en een creatieve fictie vormt, gebruikt Hunter de kom uit klei.

De grote kommen vormen voor Hunter een lied over de overvloed van de aarde, de overvloed van onze tijd. De overvloed aan mogelijkheden die we allemaal hebben dankzij de toegang tot informatie en onderwijs. Het is haar manier om respect te betuigen aan de aarde. Ze hoopt ook tot dankbaarheid te inspireren, voor de geweldige mogelijkheden en geschenken die ons worden geboden. Als we kijken met nieuwsgierige ogen die openstaan voor mogelijkheden, kunnen we een nieuwe wereld in het leven roepen.

Hunter maakt niet alleen keramiek maar ook tekeningen waarin ze zich inspireert op allerlei traditionele symbolische elementen. Deze vindt ze tijdens haar wandelingen in Watou, maar ook in de traditionele decoratie van het faience aardewerk uit het nabijgelegen Rijsel.

Het project wil een nieuwe wereld in het leven roepen, die zowel archaïsch als futuristisch is, een regeneratieve beschaving creëert, verbonden is, en in elke handeling en beslissing leven stopt. Hunter kiest radicaal voor een positieve benadering. Niet om de urgentie te verminderen, maar omdat het absoluut nodig is actie te ondernemen. Doemdenken verlamt alleen maar.

Nathalie Hunter ^{BE, *1967}

Nathalie Hunter is kunstenaar, meesterkruidenier en ontwerpster van permacultuur. Ze werkt rond het idee dat we deel uitmaken van de natuur. Ze tekent en werkt met teruggewonnen wilde klei om verhalen te creëren over samenhang en herbebossing.

Alexandra Dementieva

Twin Dephts ²⁰¹⁸
Source of Energy ²⁰²¹
Their Portraits ²⁰²³

Alexandra Dementieva toont een combinatie van werk waarin ze, vaak met een gevoel voor humor, commentaar geeft op milieu- en andere problemen die het gevolg zijn van menselijk handelen. Ze dringt daarbij aan op de noodzaak andere, meer duurzame manieren van leven te vinden, in harmonie met de natuur.

Twin Depths is een video-installatie met zeven schermen. Een reeks van onderwaterperformances toont een poging van de kunstenaar om terug te keren naar onze natuurlijke staat. Ze gaat ervan uit dat de mensheid de vernietiging van een natuurlijke omgeving zal verderzetten. Het is bekend dat alle levende organismen afkomstig zijn uit de oceaan. Gedurende miljoenen jaren van evolutie hebben we enorm veel bereikt door van blauwgroene algen te veranderen in mensen met een videocamera, computer of smartphone.

En nu probeert een kunstenaar, bestaande uit 70% water, terug te keren naar haar natuurlijke element. Ze doet dit door banale ‘bovengrondse’ acties die deel uitmaken van ons leven op aarde te herhalen in het warme, zachte water van de Baai van Kotor, tussen vissen, krabben en zee-egels.

De reeks performances begon op 7 augustus 2018 met ‘De vloer vegen’ en duurde in totaal zeven dagen. Elke poging om zich onder water te vestigen, was een totale mislukking.

In de lichtsculptuur *Source of energy*, in de vorm van een uitvergroete glucose-molecule, werkt Dementieva met Kombucha SCOBY, een symbiotische cultuur van bacteriën en gist. Er bestaan verschillende mythes en legendes over kombucha, waarvan een over haar buitenaardse origine. Kombucha kan in ieder geval niet specifiek aan een bepaald plantenrijk toegekend worden, maar is een soort hybride.

Still uit 'Twin Depths'. © Alexandra Dementieva

In de bollen van de uitvergroete glucosemolecule zijn leds aangebracht met aparte kleuren voor elk van de elementen waterstof, koolstof en zuurstof. De lichtintensiteit wordt aangestuurd door kombucha aan een brouwsel van zoete thee toe te voegen. Hierdoor ontstaat een bacteriële groei en wordt sucrose omgezet in fructose en glucose. Die laatste vormt de belangrijkste energiebron in alle organismen. De installatie waarin kunst, wetenschap en technologie elkaar ontmoeten, benadrukt het belang van en de samenwerking met niet-menselijke organismen.

Their portraits is een video-installatie die omschreven kan worden als een artistieke samenwerking tussen de kunstenaar en de AI-applicatie Midjourney. Hierin worden fictieve buitenaardse wezens gecreëerd die op tardigraden of waterbeertjes lijken.

Source of Energy werd geproduceerd in samenwerking met Cyland Laboratory.

Still uit 'Their Portraits'. © Alexandra Dementieva

Alexandra Dementieva
BE, *1960

Alexandra Dementieva is multimedia en multi-disciplinair kunstenaar. Haar werk richt zich voornamelijk op – en wordt beïnvloed door – het dagelijks leven: de politieke, sociale en culturele gebeurtenissen die plaatsvinden en onze ideeën en perceptie van de wereld om ons heen veranderen.

Maarten Inghels & Vincent Van Meenen

Maarten Inghels-prijs 2023

& Vincent Van Meenen-prijs 2023

De Maarten Inghels-prijs en de Vincent Van Meenen-prijs zijn sinds 2018 de grootste literaire prijzen van Vlaanderen. Het zijn jaarlijkse literatuurprijzen waarbij de winnaars een trofee of een geldprijs krijgen.

In 2018 ging het prijzengeld van 7.500 euro van de Vincent Van Meenen-prijs naar Maarten Inghels en de Maarten Inghels-prijs voor een even groot bedrag naar Vincent Van Meenen. In 2019 bestond de prijs uit twee Ford Fiësta's die van eigenaar wisselden. In 2020 reikten Maarten Inghels en Vincent Van Meenen elkaar een koperen ster uit die werd geïntegreerd in het straatbeeld van Antwerpen. Bij verontwaardiging van de Joodse gemeenschap werden de sterren na een dag weer weggehaald.

In 2021 werden ambtsketens uitgereikt op de Staalmeestersbrug ('The Love Bridge') in Amsterdam. Daarmee zijn de internationale ambities van deze prijs eindelijk verwezenlijkt. Tijdens een matig bijgewoonde ceremonie in 2022 in Passa Porta Bookshop in Brussel boetseerden de twee hun eigen wisselbeker uit een blok klei.

De prijzen zijn humoristische performances in de beste traditie van Robert Filliou's 'Art's Birthday' die de gebruiken van de kunstwereld te kijk zetten. Het organiserend comité van de prijzen verandert elk jaar. In het verleden stonden Idris Sevenans, Barbara Geenen, Antwerpen Boekenstad, Das Mag uitgevers en Passa Porta de kunstenaars bij. In 2023 mag het Kunstenfestival Watou de gastheer zijn en worden gepersonaliseerde taarten gedeeld.

Vincent Van Meenen
BE, *1989

Vincent Van Meenen is meervoudig winnaar van de Maarten Inghelsprijs. Zijn vijfde boek *OxBlixa* verschijnt augustus 2023 bij uitgeverij Das Mag.

Maarten Inghels
BE, *1988

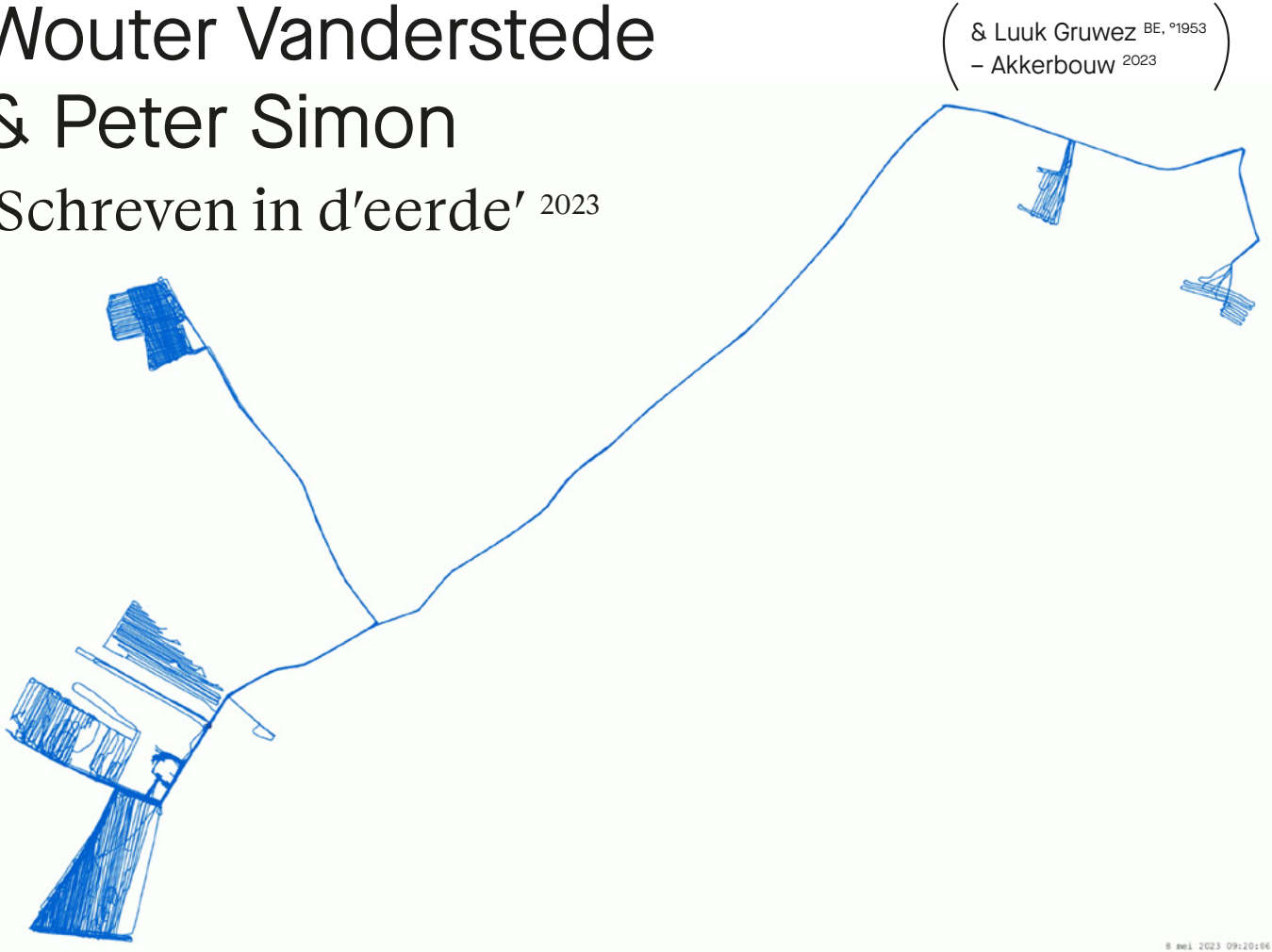
Maarten Inghels is beeldend kunstenaar, schrijver en dichter. Hij werkt rond mythevorming, documentatie en de frictie tussen openbaarheid en het private. Hij maakt boeken, performances en installaties.

© Catherine Lemblé

Wouter Vanderstede & Peter Simon

'Schreven in d'eerde' 2023

(& Luuk Gruwez BE, *1953
- Akkerbouw 2023)

Wouter Vanderstede & Peter Simon willen het werk van de landbouwers rond Watou zichtbaar maken. Tijdens hun verblijf in Watou in de zomer van 2022 maken de vele tractorbewegingen en indrukwekkende arbeidstijden van de landbouwers een sterke indruk op hen.

Het duo stelt zich de vraag of van de noeste arbeid van de boeren ook kunst te maken valt. En of de tegenstelling tussen arbeid en kunst zodoende te overbruggen is. De landbouwers werken in een andere realiteit dan het festival en amper zichtbaar voor elkaar. Door middel van een tracker-systeem in hun tractoren wordt hun werk nu waarneembaar voor de bezoekers en voor het dorp.

Het unieke van landbouwers is dat zij het buitengebied meter voor meter 'afrijden' om het land te kunnen bewerken. Het resultaat is dat hun trackingpatronen niet alleen uit lijnen bestaan, zoals andere ruimtegebruikers. Het werk van de boeren levert uiteindelijk vlakken op. Doorheen het piekseizoen kleuren zij geleidelijk de vlakken in. De landbouwer geeft de omgeving kleur door zijn arbeid. Dit schouwspel willen de kunstenaars documenteren en visualiseren. Vanderstede & Simon vinden vier landbouwfamilies bereid om mee te werken.

Met de medewerking van Patrick, Wietse en Jelle De Baene, Johan en Chiel Decalf, Chiel en Patrick Lemahieu-Ameloof, Jasper en Marc Igodt.

Elke deelnemende boer krijgt een gps-tracker mee in de tractor.

De bewegingspatronen worden doorgestuurd en geregistreerd. Elke landbouwer heeft een unieke 'signatuur'. Bij de uiteindelijke visualisering wordt de geografische achtergrond weggelaten waardoor een abstracter beeld ontstaat. De verplaatsingspatronen van elke landbouwer worden naast elkaar op schermen getoond, zoals in een controlekamer.

Elke dag worden de activiteiten van de landbouwers in kaart gebracht en zo geraakt het grondplan steeds meer ingekleurd. Via een tijdsaanduiding worden de indrukwekkende arbeidstijden mee in beeld gebracht.

Vanderstede & Simon hopen dat bezoekers na het zien van de videobeelden aandachtiger de werkzaamheden van de boeren zullen observeren. Want die zijn uiteraard ook 'in real life' te volgen.

Wouter Vanderstede BE, *1976
& Peter Simon BE, *1983

Wouter Vanderstede & Peter Simon vertrekken vanuit de materialiteit en eigenheid van de plek: ze spelen in op gebruikssporen van gebouwen, gebruiken vondsten van ter plaatse, maken afdrucken van grondtexturen of brengen ruimtelijke patronen van bewoners in beeld.

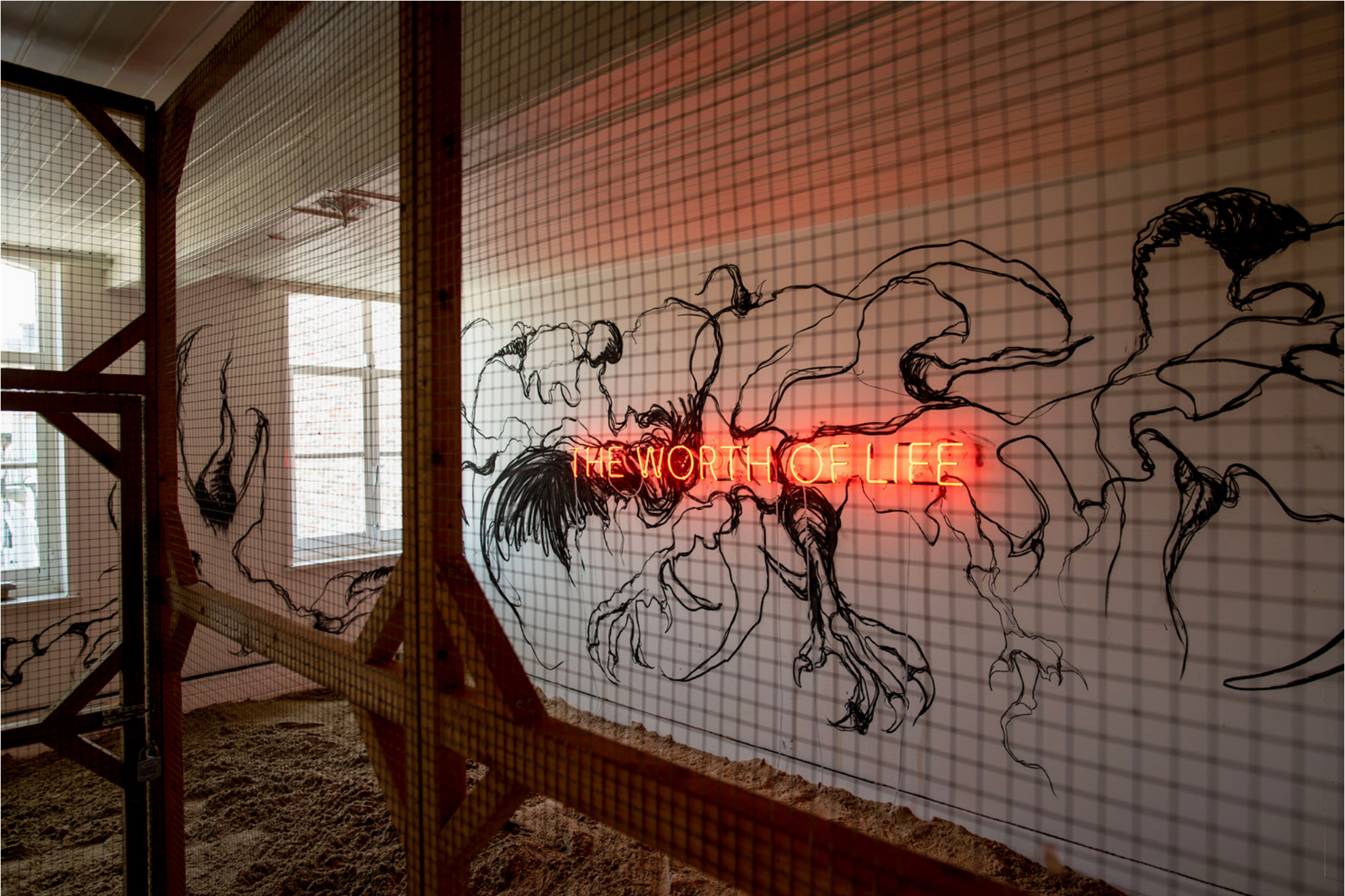
Ontdek ander werk van Maarten Inghels op p. 78.

Ontdek ander werk van deze kunstenaars op p. 25, 65

Koen Vanmechelen

The Worth of Life ²⁰²³

(& Ester Naomi Perquin ^{NL, *1980}
– Plaats ²⁰²³

© Michaël Depestele

Het lag voor curator Edith Doove voor de hand Koen Vanmechelen op te nemen in haar selectie omdat zijn werk zo sterk aansluit bij het door haar gekozen thema van dit jaar. De keuze viel daarbij op de installatie ‘The Worth of Life’ die vertrekt van de gelijknamige performance en video.

De video werd opgenomen tijdens de eerste lockdown in 2020 toen Vanmechelen zich aansloot bij zijn kippen in quarantaine. In de vijfdelige video vertelt hij over het parcours dat hij doorliep en de inzichten die hij daarbij verworven heeft. Beginnend als kleine jongen met het kweken van kippen en de lessen die hij daaruit trok over domesticatie, heeft zijn werk inmiddels een veel ruimer bereik.

Een belangrijk punt in het gedachtegoed en creatieve werk van Vanmechelen is het besef dat vruchtbaarheid van buiten komt. Kruisbestuiving is met andere woorden essentieel voor het voortbestaan van zowel diersoorten als gewassen, de mens en de planeet. Hybride vormen zijn dan ook een terugkerend element in zijn werk. In het derde deel van de video staat de idee centraal dat zogenaamde duidelijkheid, en dus afgeslotenheid, doorbroken moet worden om tot een nieuwe realiteit te komen.

Een ander belangrijk punt dat in de video aan bod komt, is de uitspraak van Vanmechelen dat het globale alleen bestaat door de generositeit van het lokale. In dit deel van de video gaat het over het opzetten van gemeenschappen, over het collectieve dat mogelijkheden schept. Dat komt ook tot uiting in de door hem bedachte basis voor het festival – de open call Patchwork – en in de aandacht die veel van de andere kunstenaars hebben voor het lokale tegenover het globale of het werken in collectief.

Vanmechelens werk heeft een duidelijk sociaal-culturele invalshoek en hij schuwt ook in die zin het hybride niet. Het kunstwerk moet naar buiten treden en zijn rol binnen het culturele weefsel opeisen om eraan bij te kunnen dragen. In de installatie komt dit tot uiting door het opnemen van de video waarin hij zijn gedachtegoed en werk toelicht. De kamer wordt een soort kippenhok waarin hij via een muurschildering een eerbetoon aan zijn kippen brengt zonder dat die zelf nog fysiek aanwezig moeten zijn. De kippen zetten hun werk elders voort. Ze laten ons nadenken over hoe we leven en de zorgvuldige omgang met wat we hebben, wat onvermijdelijk leidt naar het willen veilig stellen van een toekomst.

© KFWatou

Koen Vanmechelen
BE, *1965

Koen Vanmechelen is een multidisciplinair en conceptueel kunstenaar. Zijn werk situeert zich op het kruispunt van kunst, wetenschap, filosofie en gemeenschap. Centraal in zijn oeuvre staat het concept van de bio-culturele diversiteit, dat hij exploreert aan de hand van de gedomesticeerde kip en haar voorouder, het rode kamhoen.

Pierre Mertens

Portretten 2020

Pierre Mertens BE, *1953

Met projecten met daklozen, asielzoekers en werkloze migranten heeft de contextuele kunstenaar Pierre Mertens een opmerkelijk oeuvre opgebouwd waarin zijn werk als beeldend kunstenaar, psychotherapeut en ontwikkelings-samenwerker naadloos in elkaar overvloeit.

Eind 2020 maakt Pierre Mertens een eerste opstelling van zijn portret-schilderijen onder de naam ‘Loving Care’, met curator Edith Doove in de Blickfabriek in Antwerpen. Als gevolg van de covidcrisis blijft die tentoonstelling grotendeels ongezien. In het kader van het festival wordt nu een selectie gemaakt van deze reeks grote geschilderde portretten van onbehandelde (of te laat behandelde) kinderen met hydrocefalie (waterhoofd). Binnen het thema Compositie moet er ook plaats zijn voor degenen die we geneigd zijn te vergeten.

Mertens grijpt als ‘contextueel kunstenaar’ regelmatig in de publieke ruimte in. Kritisch reagerend op macht en sociaal geëngageerd voor minderheidsgroepen. Het verhaal waarom hij geobsedeerd is door de spanning tussen massa en individu, raakt onmiddellijk. Het korte leven van zijn dochter Liesje (1978 – 1989) brengt hem van schilderen tot wereldwijd activisme. Geconfronteerd met een reeks medische blunders focust hij zich vanaf de vroege jaren tachtig op het sensibiliseren over de ingewikkelde en onzekere aandoeningen hydrocefalie en spina bifida (open rug) waaraan ook zijn dochter leed.

Mertens reageert daarbij tegen een maatschappij die perfectie nastreeft en lijden uitschakelt. Wanneer niet het werken in het atelier maar in de wereld primair wordt – en dat kan je met zijn talrijke campagnes en projecten in Afrika en Zuid-Amerika erg letterlijk nemen – is het niet verwonderlijk dat in situ werk zijn voornaamste format is. Zijn werk is zowel esthetisch als ethisch confronterend en draait vaak om sociale kunstprojecten rond daklozen, bejaarden, asielzoekers, werkloze migranten, sociale uitsluiting, aids, ... Zo reageert hij sinds medio 2014 dagelijks op het wereldnieuws met een tekening op sociale media.

Deze uitzonderlijke combinatie van activiteiten heeft een erkenning na een schitterende start wat in de weg gestaan, maar is vandaag door zijn hybride werkvorm actueler dan ooit.

In de portretten die gebaseerd zijn op foto's die moeders van hun kinderen postten op Facebook, ligt de aandacht niet op de handicap maar op de liefdevolle blik van de zorgende moeders. Hun liefde is allesomvattend.

Cloé Decroix

Er zijn zeker landen die het bezoeken waard zijn 2023

In het werk van Cloé Decroix staat het grote onbekende centraal. Decroix toont de attributen (kostuums, maskers,...) die ze gebruikt voor haar performance ‘Les Balladus’. De performance is ontwikkeld voor en wordt belichaamd door *de Balladu's*. Deze roze mannetjes met grote oren trekken rond met hun hebben en houden en trachten de notie van ‘plaats’ een nieuwe invulling te geven.

De Balladu's fungeren als autonome wezens op zoek naar een identiteit en een plek om te wonen, waarbij ze uiting geven aan de politieke conflicten waarmee ze geconfronteerd worden. Het hele werk neemt de vorm aan van een ironisch en kinderlijk gelaagd rollenspel waarbij de theatrale en grafische inspiraties van Decroix omgezet worden in een multidimensionale kunstuiting.

Een belangrijk uitgangspunt is een citaat uit ‘Nos cabanes’ van de Franse auteur Marielle Macé (2019): “... vooral niet om plaats in te nemen, voor zichzelf een plekje vrij te maken waar dat niet te veel stoort, maar als aanklacht tegen deze wereld vol plaatsen – vrijgemaakte plaatsen, geweigerde plaatsen, ingenomen of in te nemen plaatsen”.

Decroix presenteert een grafisch, plastisch en levend universum. Verschillende creatievormen zoals naaiwerk, tekeningen en installatie worden in haar performances geïntegreerd. Haar collectief van performers en muzikanten vertrekt daarbij van haar tekeningen en persoonlijk onderzoek om zo het werk voortdurend verder te laten evolueren.

Cloé Decroix FR, *1998

Het werk van Cloé Decroix ontwikkelt zich rond vragen over territorium, migratie en manifestatie, dit alles in een kleurrijke en excentrieke plastische taal. Door het creëren van nomadische, aan het absurde grenzende personages behandelt zij thema's die zowel politiek als kinderlijk, geëngageerd en speels zijn.

Funda Zeynep Aygüler & Anton Filatov

Musical Sferics 2023

(& Johanna Pas ^{BE, *1969}
– Een luid zwijgen ²⁰²³)

Verschillende kunstenaars binnen het festival laten zich inspireren door het omliggende landschap van Watou, bekijken het of luisteren ernaar. Dat is ook het geval voor Funda Zeynep Aygüler die een geluidsinstallatie ontwikkelt. Aygüler luistert samen met muzikant Anton Filatov naar de normaal niet te horen geluiden van de zogenaamde ionosfeer. Ze ontwikkelt hiervoor een speciale lage frequentie-ontvanger en antennes. De ontvanger is naar de open velden rond Watou gericht en registreert de storingen die ontstaan door natuurlijke fenomenen zoals bliksem en zonnestormen. De natuurlijke elektromagnetische golven uit de magnetosfeer worden opgevangen en omgezet in geluid door gevoelige geluids-versterkers en antennes. Op de extreem lage of ELF/VLF-frequenties zijn merkwaardige geluiden te horen. Gekraak of geknars wanneer bliksem wordt opgevangen, of wat lijkt op het sjirpen van een vogel wanneer frequenties zich over lange afstand verplaatsen. Soms lijkt het of we de wind door een bos horen waaien wanneer herhaalde weerkaatsing, dispersie en absorptie van de golven leiden tot langere fluittonen.

De lage bandfrequentie werd vanaf de Eerste Wereldoorlog voor militaire communicatie gebruikt in Europa en de Verenigde Staten. VLF-methodes worden ook gebruikt om historische graven in slagvelden te ontdekken. Naarmate digitale en draadloze technologieën zich verder ontwikkelen, overstemt het gebruik van deze lage frequenties voor onze communicatie de natuurlijke verschijnselen die op deze frequentie actief zijn. De installatie bestaat uit een klanklandschap waarvan een visuele vertaling wordt geprojecteerd. Daarmee geven Aygüler en Filatov uitdrukking aan de grenzen tussen het natuurlijke en technologische hoorbare en onhoorbare. Met hun installatie willen ze zo niet alleen uitdrukking geven aan een link met een onzichtbaar oorlogsverleden. Ze stellen zich ook de vraag of het horen van onbekende, normaal ontoegankelijke en misschien zelfs monsterlijke geluiden kan bijdragen aan een meer gelijke, niet-hiërarchische omgang met het niet-menselijke. Kan het laten horen van deze geluiden tegenstellingen verstoren tussen natuur en cultuur, technologie en biologie, materialiteit en immaterialiteit?

Funda Zeynep Aygüler

Funda Zeynep Aygüler legt zich toe op het interdisciplinaire gebruik van wetenschap, technologie en kunst. Ze verkent het snijvlak van visuele, sonische en linguïstische expositie door middel van media-installaties, animaties, films en algoritmen.

Anton Filatov ^{DE, *1988}

Anton Filatov is een mediakunstenaar en muzikant. Momenteel spelen zijn creatieve inspanningen via digitale, fysieke en mondelinge media die een nauwe relatie met de fysieke ruimte aangaan.

© Funda Zeynep Aygüler

LANDSCAPES Dit project kwam tot stand binnen het themajaar Eerste Wereldoorlog, LANDSCAPES | Feel Flanders Fields.

Wouter Vanderstede & Peter Simon

Zolderlingen 2023

(& Lisette Lombé ^{BE, *1978}
– Onder het dak van het hart ²⁰²³)

© Michaël Depestele

Tijdens hun verblijf in Watou verzamelen Vanderstede & Simon talloze objecten. Die vormen de basis voor een ruimte vullende installatie op de zolder van het Festivalhuis. Ze creëren een poëtische wereld, inspelend op verborgen kwaliteiten van de zolder-ruimte. Voor het bouwen van de installatie gaan ze in dialoog met kinderen van de wijkafdeling van Kunstacademie Poperinge. De verbinding met het dorp ontstaat vanuit een interactie met de specifieke ruimte, de lokaal gevonden materialen en de mensen uit het dorp.

Bezoekers bewegen zich doorheen de installaties langs verspreide eilanden met fragiele constructies. De installatie is erop gericht de uniciteit en schoonheid van de gevonden objecten zichtbaar te maken. Door de dingen in relatie tot elkaar te plaatsen, worden hun unieke vormelijke of materiële kenmerken uitvergroot en in beeld gebracht.

Dit project kwam tot stand met medewerking van Valentine De Meester en leerlingen van Kunstacademie Poperinge – wijkafdeling Watou, Guido Doolaeghe, Jan Vancoullie, Pol Cauwelier, Marleen Baelde en 't Graafschap.

De constructies zijn fragiel, vol spanning. Bij een eerste aanblik lijken ze wat chaotisch, maar door er voorzichtig door te stappen, ontdekt de toeschouwer de lijnen, de verschillende deelruimtes en de onderlinge relaties. Het zijn geen eenduidige, maar heel open verbanden tussen de dingen. Soms vormelijk, soms verhalend of poëtisch. Dit nodigt de toeschouwer uit om er eigen verhalen mee te maken of zelf te gaan 'dichten' met beelden.

De zolder van het Festivalhuis zien Vanderstede & Simon als een fantastische en intrigerende locatie voor hun installaties. Zij spelen er in op de geschiedenis en de verschillende gebruikssporen in het pand. Het werk wordt opgebouwd rond de subtiele merkwaardigheden van het gebouw en de vorm en materialiteit van de gevonden objecten.

Huis van de Dichter

Poëziepodcast

Jelle Van Riet is een gepassioneerde lezer van poëzie. Als literair journalist interviewt ze regelmatig dichters, meestal voor De Standaard, vaak ook voor een publiek. Nu waagt ze zich, samen met twee getalenteerde audiomakers, aan een podcast over poëzie lezen.

Dit voorjaar nam Jelle haar intrek in het Huis van de Dichter in Watou. In deze oude kapelaanswoning woonde lange tijd dichter Gwy Mandelinck, die samen met zijn vrouw Agnes de kunst- en poëziezomers in het dorp heeft bedacht. Vandaag is het Huis een schrijfresidentie, waarvan Van Riet de ambassadeur is.

Voor de podcast nodigde ze zeven dichters uit in het Huis van de Dichter: Dominique De Groen, Luuk Gruwez, Nisrine Mbarki, Johanna Pas, Marieke Lucas Rijneveld, Mustafa Stitou en Joke van Leeuwen. In de dagen dat de dichter te gast was in Watou, praatten ze aan de keukentafel, gingen ze wandelen in de velden, dronken ze trappist op een terras. De hele tijd werd liefdevol gepeild naar wat poëzie kan betekenen in een leven. Praten over poëzie is praten over het leven.

Tijdens het Kunstenfestival wordt elke week een aflevering van de poëziepodcast gereleased. Je kan de afleveringen beluisteren via het podcastplatform van De Standaard en op Spotify, maar ook maar ook in de voormalige sauna- en dansruimte van het festivalhuis. Zet de koptelefoon op en wees een luistervink.

De poëziepodcast is een productie van Huis van de Dichter.
Jelle Van Riet werkt samen met audiomakers Pauline Augustyn en Katharina Smets. Kunstenfestival Watou is coproducent.
De podcast werd mogelijk gemaakt dankzij Literatuur Vlaanderen, het Poëziecentrum en De Standaard.

© Pauline Augustyn

KUNSTENAARS OP DEZE LOCATIE /
ARTISTS ON THIS LOCATION /
ARTISTES PRÉSENTS SUR CE SITE :

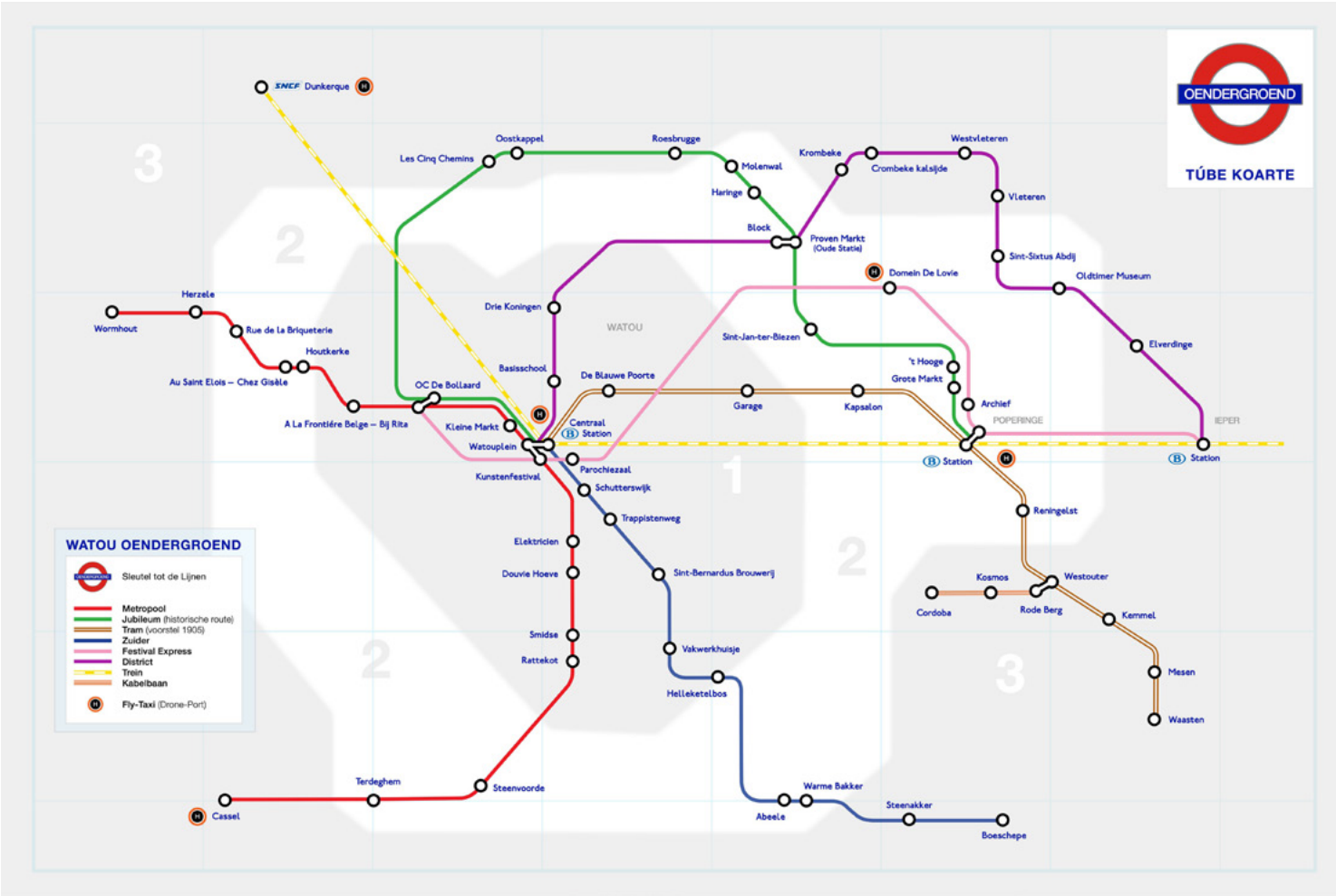
Philippe Druez,
Marc Hamandjian

Philippe Druez

Oendergroend | Het Parlement der Kikkers ²⁰²³

(& Tijl Nuyts ^{BE, *1993}
– Diepstaat ²⁰²³)

Tube Koarte Watou. © Philippe Druez

Philippe Druez ^{BE, *1957}

In zijn grensverleggende en experimentele projecten analyseert Philippe Druez de samenleving, communicatie, de psyche en het individu binnen ons sociaal en ecologisch weefsel. Met uitvoerig onderzoek als basis krijgen de kunstprojecten een wetenschappelijke en filosofische onderstroom, die de vaak poëtische werken gelaagdheid en diepte geven.

De kikkergenerator. © Philippe Druez

© Michaël Depestele

Oendergroend is het plaatselijke dialectwoord voor metro. Met deze installatie verwijst Philippe Druez op schalkse wijze naar de denkwereld van de Franse filosoof Bruno Latour. De ondertitel is immers ‘Het Parlement der Kikkers’, een hint naar Latours ‘Parlement der Dingen’ waarin het niet-menselijke ook een stem krijgt. Op het Watouplein is een merkwaardig gekwaak van kikkers te horen dat verstilt zodra we naderen. De kikkers blijken gevangen te zitten in een met water ondergelopen ondergrondse metroschacht. Doorheen het rooster, verborgen tussen waterplanten en -lelies, kunnen we af en toe een kikker waarnemen. Zodra we afstand nemen, zwelt het concert weer aan.

Alhoewel er een link te vinden is met Martin Kippenbergers ‘Metro-Net’ uit 1993 is Druez’ vertrekpunt helemaal anders. Hij verwijst naar het zo goed als onbestaande publieke transportsysteem van en naar Watou. Een bevraging bij de bewoners resulteert in de ‘Tûbe Koarte’, een metrokaart met de haltes die zij wenselijk vinden.

Maar met zijn ondergrondse kikkerparlement klaagt Druez ook het eindeloze gekwaak aan in menselijke parlementen, de Verenigde Naties en de COP-klimaatconferenties. Die veranderen immers weinig aan de opwarming van de aarde, het daarmee gepaard gaande stijgende zeeniveau, de toenemende megastormen en de extinctie van planten en dieren.

Bruno Latour bekritiseert de scheiding tussen natuur en maatschappij. Mensen, dieren en dingen bestaan voor Latour naast elkaar en onderling ontstaan er ook hybride vormen waarvan (mee)denkende of creërende AI-systemen deel uitmaken. De synthetische of nep-biologische objecten en het kikkergezing (gecreëerd met modulaire synthesizers) spelen met die identiteit tussen echt en vals.

De kikkers volgen de live vergaderingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers waarbij de politieke speeches via een algoritme in gekwaak omgezet worden. Het net echte van de installatie roept verschillende vragen op, zoals die van onze behoefte de natuur te imiteren maar ze tegelijkertijd te veronachtzamen.

Daarmee is het mobiliteitsprobleem van en naar Watou nog niet opgelost, maar er is in ieder geval ruimte voor een echt debat, ... of “brekekekèx-koàx-koàx” zoals Aristophanes (de vader van de komedie) gezegd zou hebben.

Dit project kwam tot stand in samenwerking met Made in Inox.

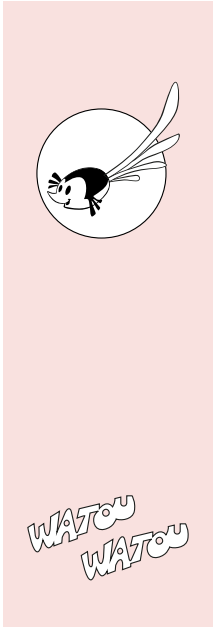
Marc Hamandjian

Watou Watou 2023

© Michaël Depestele

Met dank aan Jean-Michel Gascuel, producent van de NFR-serie 'Wattoo Wattoo le retour!'

Marc Hamandjian FR, *1966

Het universum van Marc Hamandjian bevindt zich ergens tussen utopie en sciencefiction. Zijn hybride voertuigen en habitats zijn smetteloos wit en wachten op ontdekking of verkenning, terwijl de titels van zijn werk vaak zinspelen op een andere kosmos die misschien toch aards is.

Het werk van Marc Hamandjian wordt gekenmerkt door het concept van verkenning. In zijn installaties gebruikt hij vaak mobiele objecten en voertuigen zoals caravans, waterfietsen, minibusjes maar ook wachtkamers van waaruit men zou kunnen vertrekken. Ze zijn echter allemaal stationair. Ofwel klaar om te vertrekken, of misschien juist geland.

De caravans doen de connotatie ontstaan met vakantie en een vorm van nomadisme. In alle gevallen is er sprake van een vorm van exploreren. Maar van wat? Er ontstaat een zeker spanningsveld waarin vooral ons inbeeldingsvermogen aangesproken wordt. Waar komen deze voertuigen en ruimtes vandaan? Tot welke wereld behoren ze?

Ondanks hun sciencefictionachtige identiteit staan ze heel stevig geplant op aarde. In zijn maquettes en sculpturen verwijst Hamandjian graag naar de futuristische architectuur en vormgeving van de jaren zestig. De antennes van zijn hybride mobiele richten zich naar een andere wereld, maar de bevreemdende beelden die ze opvangen, zijn die van de aarde waarmee Hamandjian ons in videocollages confronteert. In zijn installaties worden vaak opties gegeven om de aarde te verlaten: bijvoorbeeld via een caravanvakantie in de ruimte of gezeten op een Vespa via een indrukwekkend lanceerplatform. Maar het blijft altijd bij een mogelijkheid en nooit een werkelijk vertrekken. Een paneel met de tekst 'Quitter la terre?' in een van zijn vroegere installaties is dan ook niet zozeer uitnodigend als wel bevragend.

Voor het festival ontwikkelt Hamandjian een soort belfort, een hoge toren met schotelantennes, gebouwd op en rond een kleine caravan. De titel 'Watou Watou' verwijst naar de Franse animatiereeks 'Wattoo Wattoo' uit de jaren zeventig. Daarin komt een klein hybride figuurtje, half vogel half vis en wonend op de vierkante planeet Auguste, de aarde en haar bewoners regelmatig te hulp bij allerlei ecologische en sociale problemen. De reeks wordt gedeeltelijk getoond op een groot scherm dat op de caravan gemonteerd is. Zo ontstaat op een ludieke, fantasierijke en lichtelijk absurde manier een sterke link met onze hedendaagse problematiek. De vraag daarbij is of we de aarde moeten achterlaten, of haar juist moeten verkennen.

KUNSTENAAR OP DEZE LOCATIE /
ARTIST ON THIS LOCATION /
ARTISTE PRÉSENT SUR CE SITE :

Juls Gabs

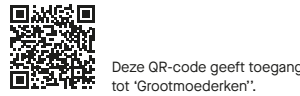
Juls Gabs

De dankbare dieren ²⁰²³

(& Alara Adilow ^{SO, *1988}
– (zonder titel) ²⁰²³)

Juls Gabs ontdekt in Watou het plaatselijke dialect, traditionele tekens en uitdrukkingen en de geschiedenis die daarin verborgen ligt. Het feit dat het dialect langzaam maar zeker verdwijnt, inspireert haar tot de installatie 'De dankbare dieren'. Het werk bestaat uit een groot digitaal schilderij, geprint op canvas, waarin ze gebruikmaakt van het gelijknamige sprookje uit *Grootmoederken* van Johan Wilhelm Wolf (1842), een Duitse schrijver die destijds naar het Vlaams vertaald werd.

Wanneer ze het festival in 2022 bezoekt, maakt Gabs veelvuldig gebruik van Google Translate om de tentoonstellingsteksten te vertalen. De automatische vertaler maakt daarbij voortdurend merkwaardige constructies die Gabs doen denken aan de misverstanden die kunnen ontstaan wanneer een taal vergeten of onbekend is. Haar installatie is daarom een experiment. In hoe verre kunnen we vertaalde teksten vertrouwen als het dialect verloren is gegaan? Tegelijkertijd is haar werk een mooi voorbeeld van een hybride, een mengvorm waarin het digitale en het analoge elkaar ontmoeten om er goed te bewaren. Bovendien komen in het sprookje mens en dier elkaar te hulp. Er is dus op verschillende manieren aandacht voor een uitwisseling tussen het menselijke en niet-menselijke.

In het schilderij toont Gabs het moment waarop de jongen uit het verhaal een leeuw, een arend en een mier te hulp komt. Het kadaver van een dode ezel zadelt hen op met een dilemma. Ze willen er alle drie van eten maar weten niet hoe ze dit moeten aanpakken. De jongen besluit, ondanks de verschillende omvang van de drie, de ezel in drie gelijke stukken te verdelen. Uit dankbaarheid voor het oplossen van hun probleem beloven de dieren hem hulp in moeilijke tijden.

In het schilderij is een digitale QR-code verborgen die via een smartphone of tablet toegang geeft tot een Augmented Reality (AR). De AR is gebaseerd op het gedicht dat Alara Adilow voor Juls Gabs schreef. Hierin wordt het gevecht tussen de jongen en de draak getoond waarvoor de jongen de hulp van de dieren inroept.

Aan het einde van het festival verdwijnt het schilderij maar de AR blijft in Watou en zal geïnstalleerd worden onder de brug in de Kerkhofstraat waar ze voor 'eeuwig' toegankelijk blijft. Door het digitale en traditionele te vermengen, hoopt Gabs een grafisch archief te creëren voor toekomstige generaties.

Juls Gabs ^{UK, *1989}

Juls Gabs is een schilder en digitaal kunstenaar met een multidisciplinaire aanpak, gericht op Augmented Reality, Social Media Art, schilderen en NFT's. Ze heeft haar carrière de afgelopen 7 jaar ontwikkeld in Londen en is onlangs verhuisd naar Boston MA waar ze haar praktijk voortzet.

KUNSTENAARS OP DEZE LOCATIE /
ARTISTS ON THIS LOCATION /
ARTISTES PRÉSENTS SUR CE SITE :

Marilyne Grimmer,
Niels Albers

Marilyne Grimmer

Souvenirshop 2023

Marilyne Grimmer neemt de naburige grens met Frankrijk als uitgangspunt. Die wordt tegenwoordig voornamelijk gekenmerkt door de taal. Het dialect dat in het verleden de bevolking aan beide kanten van de grens nog met elkaar verbond, is zo goed als verdwenen.

Vanuit een interesse voor het toerisme en de publieke ruimte realiseert Grimmer met bewoners langs beide kanten van de landsgrens een souvenirshop. Want langs de Frans-Belgische grens zijn er wel winkels die in het ene land tabak, sigaretten en bier verkopen en in het andere sterke drank en mineraalwater, maar een souvenirshop is er niet. Ze vraagt zich af wat de bewoners langs beide kanten van de grens in zo'n shop zouden willen aantreffen. Hebben ze persoonlijke herinneringen ('souvenirs' in het Frans) om te delen over de landsgrens? En hoe kan zo'n herinnering gedeeld worden via een object?

Grimmer organiseert verschillende ateliers in bejaardenhuizen, scholen en verenigingen aan beide zijden van de grens. Daarnaast ontmoet ze ook individueel bewoners van Watou en Houtkerque, de dichtstbijzijnde Franse stad. En ze gaat naar het café 'À la Frontière Belge', in handen van de Vlaamse Rita die in het huis geboren is en er nog steeds woont met haar Franse echtgenoot Pierre. Zowel Fransen als Belgen komen er een biertje drinken en je kan er nog het plaatselijke dialect horen. Vlakbij het café stroomt het riviertje 'Ey Becque' dat de grens vormt.

Tijdens de ontmoetingen en ateliers denkt Grimmer samen met de bewoners na over de symbolen die hun regio kunnen vertegenwoordigen. Er wordt geluisterd naar hoe het Vlaams en Frans zich vermengen en in mengwoorden op elkaar inwerken. Er worden uitdrukkingen in het dialect verzameld, foto's gemaakt, persoonlijke archieven verzameld. Er wordt gesproken over de evolutie van deze grens, vanaf de tijd van de douaniers tot vandaag, via persoonlijke herinneringen en de Europese geschiedenis.

Op basis van al die informatie worden de prototypes gemaakt voor de productie van typisch toeristische koelkastmagneten, sneeuwballen en ansichtkaarten. Ze vinden een plaats in een houten hut, dicht tegen de Franse grens. Het doet denken aan de voormalige grenswachtershuisjes. Er is niets te koop. Het is een plek om na te denken over verschillen, ontmoetingen en overeenkomsten.

Dit project kwam tot stand in samenwerking met de bewoners van het bejaardentehuis Saint Augustin in Bergues en WZC Huize Proventier, de leerlingen en ondervijzeressen van de basisschool van Watou, de Jacques Prévert-school van Godewaersvelde, de basisschool van Berthen, de Freinetschool De Torteltuin in Poperinge, Martial Waeghemaeker, burgemeester van Godewaersvelde voor het bezoek en toegang tot de archieven van het Museum van het Grensleven, Jan en Westhoek verbeeldt, De Bres in Poperinge, Rita en haar stam-gasten, Amélie van de gemeentebibliotheek van Houtkerque, Andrée, Carine, Fred, Isabelle, Hilde en Guido en iedereen die Marilyne Grimmer onderweg ontmoette.

© Michaël Depestele

Marilyne Grimmer FR, *1979

Marilyne Grimmer is geïnteresseerd in het verzamelen van intieme verhalen die vaak veel vertellen over de *grotere Geschiedenis*. Haar interventies zijn vaak zeer speels. Samen met de deelnemers aan haar projecten vermoedt ze zich, transformeert ze een herinnering, ... Vaak gebruikt ze de openbare ruimte als tentoonstellingsruimte.

© Michaël Depestele

& Marie Ginet FR, *1970
– Klatergouden gedicht 2023

Niels Albers
NL, *1983

Niels Albers maakt de wonderlijkste ideeën technisch en praktisch concreet, het liefst door bouwend te ontwerpen. Dit alles vanuit de fascinatie voor oorsprong, spel, kaarten, routes en plattegronden. Antropocentrische zorgen vermengd met een architecturale fetisj.

Een van de aspecten waar binnen deze editie van Watou veel aandacht aan besteed wordt, is de nabijheid van Frankrijk. Dat is wat Niels Albers het meeste opvalt bij zijn bezoek in het kader van Patchwwwork. Hij gaat snel een wandeling naar de Franse grens maken en ontdekt er eigenlijk niet meer dan een klein beekje en een brug. Toch lijkt er sprake van een totaal andere wereld voorbij die grens. Het blijft hem fascineren.

Zoals Albers opmerkt, is een grens binnen de Europese Unie vandaag geen echte hinderpaal meer, maar veeleer een transformatielijn tussen culturen en talen. Hij ontdekt dat vanuit Watou de fysieke afstand tot Frankrijk weliswaar klein is, maar dat de mentale afstand veel groter lijkt. Aan weerszijden van de grens wordt er minder elkaars taal gesproken en aan Franse kant is weinig over het festival geweten.

Het werk van Niels Albers vindt zijn inspiratie vaak in de locatie en haar geschiedenis. Zo ontdekt hij dat een groot deel van de Westhoek het enige gebied in België is dat nooit bezet werd door het Duitse leger. Vermoedelijk speelden de nabijgelegen loopgraven daarin een rol. Dit oorlogsgegeven biedt inspiratie voor zijn project voor Watou dat pal aan de grens staat. In eerste instantie lijkt het vanaf de Vlaamse kant op de blinde zijgevel van een huis zoals we wel vaker in Vlaanderen zien. Maar aan de andere, Franse kant ontdekt de bezoeker een organische stapeling van zandzakken die de indruk wekken de muur te ondersteunen of te versterken. De zandzakken bieden bescherming maar uit sommigen groeien boompjes en er is een stroompje water dat naar de beek loopt. Dit is symbolisch want niet alleen is de naam Watou afgeleid van het woord ‘water’, water is natuurlijk ook een bron van leven. De grens die gevormd wordt door het beekje is dat dus ook. Het aantal boompjes is overigens gebaseerd op de hoeveelheid CO₂ die het Albers kostte om op en neer naar Watou te reizen en het werk te realiseren.

Vanaf de zandzakken kan de bezoeker over de grens Frankrijk inkijken. Zo kan hij het landschap aanschouwen maar ook nadenken over de vaak onzichtbare fysieke en mentale grenzen. Na afloop van het festival is het de bedoeling om de boompjes aan verschillende inwoners van Watou te schenken. Om de planten verder te laten groeien, CO₂ te laten opvangen en langer te laten bestaan dan louter in de herinnering van mensen die het festival bezochten.

© Michaël Depestele

LAND SCAPES
Dit project kwam tot stand binnen het themajaar
Eerste Wereldoorlog, LANDSCAPES | Feel Flanders Fields.

Met dank aan Boomkwekerij 't Graafschap.

KUNSTENAARS OP DEZE LOCATIE /
ARTISTS ON THIS LOCATION /
ARTISTES PRÉSENTS SUR CE SITE :

Louisiana van Onna,
Charlotte Eta Mumm

Louisiana van Onna

Taalvlucht 2023

(& Caroline Lamarche ^{BE, *1955}
– WATOU, WATOU, WATOU ²⁰²³)

Louisiana van Onna
NL, *1995

Louisiana van Onna maakt het onzichtbare zichtbaar. Met haar fotografische researchprojecten zoomt ze in op de verhouding tussen mens en biodiversiteit. Door de samenwerkingen met wetenschappers en biologen krijgt haar werk een gelaagdheid van feitelijke informatie en persoonlijke verwondering.

In *Taalvlucht* richt Louisiana van Onna zich op de universele taal van de natuur door de naamgeving van vogels te onderzoeken. Van Onna gaat daarbij specifiek in op vogelnamen zoals wielewaal en koekoek die fonetisch het geluid beschrijven dat deze vogels maken, ook wel onomatopoeën genoemd. In dit werk onderzoekt van Onna hoe deze vogels in verschillende talen een andere naam krijgen doordat taal van invloed is op hoe je iets hoort. Ze vraagt zich af hoe je het geluid van een vogel zo kan beschrijven dat er een universele naam ontstaat die in iedere taal werkt.

Haar voorbereidende bezoeken, waarbij ze het geluid van stilte waardeerde, onderbroken door het gezang van vogels en wat pratende mensen, deden van Onna denken aan haar jeugd in een klein dorpje aan de Nederlands-Belgische grens. Grenzen maken voor vogels op zich niets uit: ze roepen aan beide zijden hetzelfde. Maar de naam die we ze geven op basis van hun geluid verandert wel met de landstaal.

Samen met de inwoners en bezoekers gaat van Onna op zoek naar nieuwe universele namen voor zangvogels op basis van hun geluid. Heel specifiek richt ze zich daarbij op de zomertortel waarvan het 'turr-turr-turr' door Guido Quaghebeur van Natuurpunt omschreven werd als "het geluid van het begin van de lente". Met een installatie van fotografie, video en plaatsnaamborden toont van Onna haar zoektocht om taalbarrières te overwinnen en deze vogels universeel te maken.

In een speelse documenterende video bespreken inwoners het geluid van de zomertortel. In de begeleidende fotografische installatie krijgt iedere bezoeker de kans om bewust naar de geluiden van de wielewaal, de zomertortel en de koekoek te luisteren en de vogels zelf een naam te geven. Aan het einde van het festival verzamelt van Onna alle antwoorden en onthult ze voor ieder van de drie geportretteerde vogels een nieuwe naam middels een naambordje.

Behalve deze installatie en video kan je op zes plaatsnaamborden aan de uitvalswegen van Watou naar de Franse grens de verschillende vogelnamen in het Nederlands en Frans lezen.

Charlotte Eta Mumm

Verlies ²⁰²³

& Gerry Loose ^{UK, °1948}
– De begraven tuin ²⁰²³

Charlotte Eta Mumm creëert in Watou een tuin als een plek voor contemplatie van verlies. Daarmee is ze binnen het festival een van de kunstenaars met een bijzondere aandacht voor en verbinding met de aarde en natuur.

Voor Mumm is er altijd een interactie met de natuur waarin gedachten de vrije loop kunnen gaan en verwerking in een eigen ritme kan plaatsvinden. Zo kunnen tuinen de mogelijkheid bieden om met verdriet en verlies om te gaan. Bijvoorbeeld door de verwondering over de schoonheid van nederige maar toch belangrijke zaken in het leven, zoals het met de handen in de aarde graven. Of door de buitengewone groei en schoonheid van planten te observeren. Op deze manier is het mogelijk een innerlijke dialoog te voeren, tot zichzelf te komen en te ontsnappen aan vicieuze gedachten.

De kunstenaar legt een semi-permanente tuin aan voor bewoners van Watou en bezoekers van het festival. Het is een uitnodigende plek waar je enige tijd kan verblijven en uitrusten. Rond een installatie van zitsculpturen zijn specifieke grassen, snel groeiende en bloeiende vaste planten en eenjarige bloemen gezaaid.

In het aanpalende schuurtje bevindt zich een schrijfplek voor bezoekers. Hier kunnen herinneringen, gedachtestromen, fragmenten of brieven ter nagedachtenis geschreven worden om ze letterlijk en figuurlijk een ‘plek’ te geven. Met het gedicht van Gerry Loose op de ramen ontstaat er een symbolische verbinding tussen de binnen- en buitenwereld. Ook hier staan het vinden van rust, het vergeten van de tijd en het tot zichzelf komen voorop. De fascinatie voor de natuur en wat deze voortbrengt, kan dienen om te aarden of aan verlies een plek te geven zonder (sociale) verwachtingen of verantwoording. Wat bezoekers in dit ‘scriptorium’ of in de tuin schrijven, kunnen ze meenemen of via een sleuf veilig achterlaten in een van de zitsculpturen.

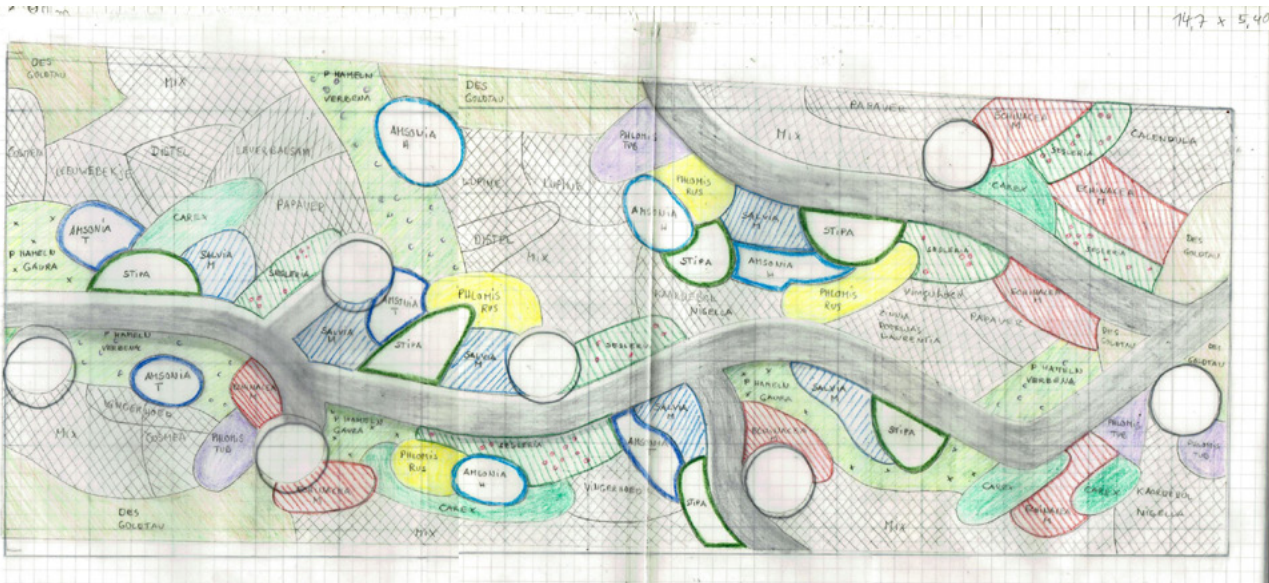
De titel ‘Verlies’ heeft een dubbele betekenis. In het Nederlands betekent het dat je iemand of iets kwijtraakt. In het Duits is het een donkere, afgesloten plek zoals een kerker. In dit geval biedt de tuin een open en levensomarmende plek. Uiteindelijk staat ‘verlies’ zo ook voor ‘groei’.

In de tuin vind je: Allium sphaerocephalon, Echinacea purpurea ‘Magnus’, Gaura lindheimeri ‘Whirling Butterflies’, Salvia nemorosa ‘Mainacht’, Amsonia tabernaemontana en hubrichtii, Phlomis russeliana en tuberosa, Verbena bonariensis, Pennisetum alopecuroides ‘Hameln’, Carex testacea ‘Prairie Fire’, Stipa gigantea, Sesleria autumnalis, Deschampsia cespitosa ‘Goldtau’ en diverse zaden.

Charlotte Eta Mumm
DE, °1980

Het werk van Charlotte Mumm gaat over ambivalenties en tastbaarheid. Ze werkt met meerdere uitdrukkingsmiddelen en materialen. Het gaat niet om het materiaal op zich, maar veeleer om de transformatie en de inherente kwaliteiten.

Ontwerpschets tuin. © Charlotte Eta Mumm

© Michael Depaele

KUNSTENAAR OP DEZE LOCATIE /
ARTIST ON THIS LOCATION /
ARTISTE PRÉSENT SUR CE SITE :

Iwert Bernakiewicz

In zijn intensieve interactie met Watou beweegt voor Iwert Bernakiewicz alles rond verbinding, uitwisseling en fragiele fragmenten. Hij verdiept zich vanuit zijn achtergrond als architect eerst in de infrastructuur van het dorp en speelt met de gedachte om de auto's van het dorpsplein in te ruilen voor de bomen van een bosje dat hij even buiten Watou ontdekt. Vervolgens stoot hij echter op een bijzondere episode uit de geschiedenis van Watou.

Op 27 en 28 mei 1940 bombarderen de Duitsers Watou. België capituleert die dag. Brandbommen laten een gapende wonde achter, 10 dorpelingen en 49 soldaten (van wie één onbekend) sneuvelen. De bezetter eist snel een militaire begraafplaats voor de tijdelijk begraven soldaten. Buiten het centrum, aan de Houtkerkestraat, wordt een plek gevonden. Na de oorlog worden de soldaten herbegraven in Luxemburg en Frankrijk, de onbekende op het kerkhof van de St.-Bavokerk. In 1957 wordt het perceel verpacht en gaat het op in de weiden die eromheen liggen. In 1978 koopt de vader van Guido Doolaeghe het perceel om zijn transportfirma uit te breiden. Door omstandigheden kan dit echter niet op deze plek. Hij maakt er een rustplek van. Hij plaatst een hek, plant een haag en bomen. Zo ontstaat traag het bosje, als een vreemd element in het landschap dat Bernakiewicz al vroeg opvalt.

In het ouderlijke huis – waar Bernakiewicz zijn interventie over praktisch het gehele gelijkvloers installeerde – toont Guido Doolaeghe hem een andere stille getuige. Een grote spiegel die werd geraakt tijdens het bombardement bleef ondanks de schade al die tijd bewaard op zolder.

In de tweedehandswinkel van Jerome Derycke, verderop in het dorp, ontdekt Bernakiewicz nog meer fragiele fragmenten. Schijnbaar aan elkaar ongerelateerde objecten, die echter systematisch gerangschikt zijn, doen hem denken aan de bekende Mnemosyne-beeldatlas van Aby Warburg waarin deze de doorwerking van de klassieke oudheid in zijn tijd onderzocht.

Door zich te verdiepen in de lokale geschiedenis en uitgebreid kennis te maken met een aantal dorpsbewoners, krijgt Bernakiewicz het gevoel een aantal raakvlakken met hen te delen. Met bijzondere aandacht voor de fragiele elementen die hij tegenkomt – het bosje, de spiegel, de objecten in de winkel – bouwt hij een installatie waarin subtiele verbindingen in tijd en ruimte gecreëerd worden. Hiermee wil hij het onzichtbare zichtbaar maken. Dat wat de bewoners, de kunstenaars en de bezoekers van Watou met elkaar verbindt.

Iwert Bernakiewicz
BE, *1970

Iwert Bernakiewicz verweeft fotografie en miniatuursculptuur met twee decennia ervaring in architectuuronderwijs. Gefascineerd door schoonheid in het gewone en het kwetsbare, daagt hij onze waarneming uit en stelt de werkelijkheid in vraag.

KUNSTENAAR OP DEZE LOCATIE /
ARTIST ON THIS LOCATION /
ARTISTE PRÉSENT SUR CE SITE :

Sven Boel

© KF Watou

Sven Boel

Uitgeput ²⁰²³

(& Nisrine Mbarki ^{NL, *1977}
– (zonder titel) ²⁰²³)

Een van de aspecten waarrond verschillende Patchwork-kunstenaars werken is water en vooral het gebrek eraan. Watou is als typische landbouwgemeenschap zeer afhankelijk van water, een problematiek die zich ook wereldwijd manifesteert. Er is op zich niet veel water zichtbaar in het dorp en Boel observeert dat landbouwers slechts op gezette tijden water uit de Heidebeek mogen pompen voor gebruik op hun land. Een andere inspiratie komt voor hem uit de etymologie van de plaatsnaam Watou. Deze werd in de middeleeuwen geschreven als Watua en soms ook als Watewe, Wathewa, Watuwa, Wateeuwe, Watue of Watuwe. In alle gevallen is de betekenis moerassige weide. In het Watou anno 2023 is dat al lang niet meer het geval. Het land is letterlijk en figuurlijk drooggelegd.

Sven Boel geeft aan dit alles uitdrukking door voor zijn installatie de op zich eenvoudige vorm van een (tijdelijke) waterput te kiezen. De waterput neemt van oudsher een belangrijke plek in binnen een gemeenschap. Water bepaalt immers waar men zich zal vestigen. In de zomer van 2022 vielen verschillende van die putten wereldwijd droog, wat voor veel mensen de alarmklok deed luiden voor de effecten van klimaatverwarming.

De put van Boel lijkt op het eerste gezicht klassiek en doet zelfs wat aan een sprookjesput denken waar je een wens kan doen. Er klopt echter iets niet. De put is zo hoog dat het zo goed als onmogelijk is om hem te gebruiken. De diepte en daarmee ook de hoogte van de put worden bepaald door het niveau van het grondwater.

Omdat het om een tijdelijke put gaat, wordt er bij het bouwen ook vanuit ecologisch standpunt geen gebruikgemaakt van chemische componenten. Boel wil vooral een oude werkwijze hanteren waarbij de muur van de put gesteund wordt met houten balken. De mortel voor de stenen bestaat uit klei, stro en de uitwerpselen van ezels of paarden.

De dualiteit van zichtbaar en onzichtbaar is voor Boel een belangrijk gegeven. In dit geval de niet-zichtbare uitgegraven put die zichtbaar wordt door de ronde muur eromheen. De uitgegraven grond gebruikt Boel om er zelf de bouwstenen van de put mee te maken. Dit zijn in open lucht gedroogde klei- of leemstenen. Als kind speelt Boel al graag met zelf uitgegraven klei waarbij hij het belang van water ontdekt om een werkzame substantie te creëren. Iets wat hij later opnieuw ontdekt als kunstenaar en vanaf dan gebruikt in zijn sculpturen en performances.

Sven Boel ^{BE, *1985}

Sven Boel maakt sculpturen en performatief werk. Hij onderzoekt de (on)mogelijkheden die in taal verscholen zijn. Het is de heen- en weerbeweging tussen taal, 'werkelijkheid' en beeld die hij vorm wil geven. Hij speelt daarbij in op mechanismen als herkenning, verschuiving en associatie.

KUNSTENAAR OP DEZE LOCATIE /
ARTIST ON THIS LOCATION /
ARTISTE PRÉSENT SUR CE SITE :

Niel de Vries

Niel de Vries

Veldzorgen 2023

Niel de Vries neemt het West-Vlaamse agrarische landschap als uitgangspunt voor zijn project. Op veel velden – zoals ook rondom Watou – wordt vooral maïs verbouwd voor veevoer. Als een van de eerste gedomesticeerde planten, met een betekenisvolle culturele geschiedenis, leent dit gewas zich voor De Vries tot een kader om de relatie tussen mens en aarde te bevragen.

Maïs komt oorspronkelijk uit Midden-Amerika en wordt sinds het midden van de twintigste eeuw op grote schaal in Europa verbouwd. Het gebruik van synthetische meststoffen en gemodificeerde zaden heeft daarbij langdurige problematische gevolgen voor de aarde en ecosystemen.

Voor zijn installatie baseert De Vries zich op een uitkijkplatform zoals dat door de Hidatsa gebouwd werd, een Noord-Amerikaans inheems volk uit wat tegenwoordig Noord- of Zuid-Dakota heet. Zij cultiveerden gemengde

akkers zonder pesticiden of herbiciden, maar bouwden torens naast deze velden om er op te kunnen letten. Maïs was voor hen als een kind voor wie gezorgd moest worden. Ze brachten lange dagen door op deze uitkijkplaatsen, zongen voor de planten en zorgden ervoor dat vogels of mensen hun oogst niet konden stelen.

Het platform van De Vries ligt aan de dorpsgrens en is half verzonken in de grond. Vanaf het maaiveld kunnen we in de uitgraving en zo in eerdere tijdslagen van het land stappen. Hier kunnen we de aarde zien die ons voedt. Uitkijkend over het maïsveld zien we het onderste deel van de maïsstelen, waar de plant uit de grond komt. Er groeit niets anders. Geen onkruid, geen gras, geen bloemen. Alleen maïs.

De verschillende dieptes en hoogtes nodigen uit om met de maïs mee te groeien. Via een ladder bereiken we het eerste uitkijkplatform niet ver boven het maaiveld.

Dit is de hoogte van de planten in het vroege seizoen. Het tweede platform is zo hoog als de maïsplanten later in het seizoen.

Een platform maken in een uitgraving is – door eerst te verlagen en dan opnieuw te verhogen – een paradox. Dit geldt voor De Vries ook voor de industriële landbouw. Door te kijken naar methodes uit het verleden en/of een andere cultuur probeert hij te spreken over het heden. Tegelijkertijd wordt het podium geactiveerd door er tijdens het festival een programma van bijeenkomsten te organiseren rond het thema van duurzame landbouw en zorg voor de planeet. Ook het thema van het festival zelf, Compositie, wordt hierin nader belicht. Om die reden wordt er geen specifieke dichter aan het project toegekend. Er wordt ruimte gegeven aan verschillende stemmen.

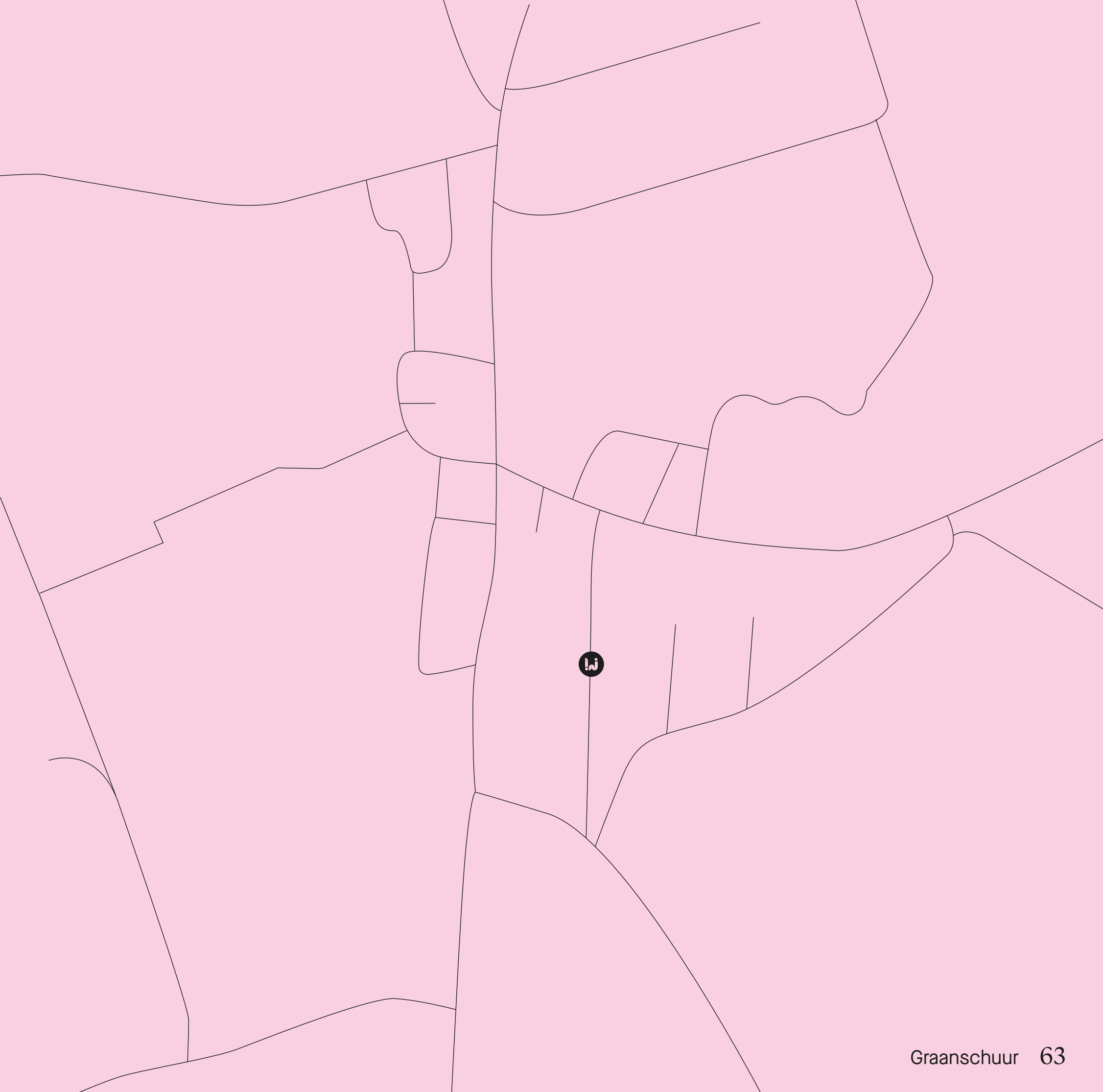

Niel de Vries
NL, *1994

In zijn projecten zoekt de Niel de Vries de dialoog met het natuurlijke en historische landschap. Hij verkent de verticale gelaagdheid en positioneert zijn werk daarin. Vanuit een ecologisch en gemeenschappelijk perspectief maakt hij locatie-gebonden projecten, vaak in de buitenruimte.

KUNSTENAARS OP DEZE LOCATIE /
ARTISTS ON THIS LOCATION /
ARTISTES PRÉSENTS SUR CE SITE :

Maud Vanhauwaert
& Christophe Scholliers,
Vanderstede & Simon,
Griet Dobbels

Maud Vanhauwaert
& Christophe Scholliers

Geef je stem aan het langste audiovisuele gedicht ter wereld!

Hoeveel combinaties kan je maken met de woorden uit de zin 'IK SPREEK DE TAAL NOG NIET ZO GOED'? Exact 40 320! Wat als we al die combinaties zouden inspreken? Dan krijg je het langste audiovisuele gedicht ter wereld!

Schrijver Maud Vanhauwaert werkt dit ambitieuze project uit in samenwerking met Christophe Scholliers, professor Informatica aan de UGent.

Maud: “Ik herinner mij dat ooit iemand tegen mij zei, zich een beetje verontschuldigend: ‘ik nog niet goed spreek de taal’. In eerste instantie dacht ik ‘wat een gekke formulering’, maar toen stelde ik mij de vraag: hoeveel combinaties kan je eigenlijk maken met de acht woorden uit die ene zin? Een duizelingwekkend aantal. Als je dat beseft, begin je te begrijpen waarom taalverwerving zo’n ingewikkeld proces is.”

Concreet: aan jullie, bezoekers van Watou, wordt gevraagd een paar combinaties in te spreken. De ingesproken zinnen worden meteen verwerkt en op een projectie (die lijkt op een pointillistisch schilderij) kan je de voortgang van het proces volgen.

De ambitie is om tijdens de festivalzomer van Watou álle opnames te verzamelen. Jong of oud, moeder-taalspreker of niet, vlotte of haperende lezer, we zoeken naar zoveel mogelijk diversiteit, op alle vlakken!

Hopelijk kunnen we samen toewerken naar een gedicht als een lange bezwerende toverformule, die een ode vormt aan de taal en uitnodigt om met elkaar in gesprek te gaan, over de grenzen van de taal heen. Je kan het project ook volgen op www.ikspreekdetaalnognietzogoed.be.

[illegible]A black and white portrait of Maud Vanhauwaert, a woman with short dark hair, wearing a dark t-shirt with a graphic design. She is smiling slightly and looking towards the camera.

Maud Vanhauwaert BE, *1984

Maud Vanhauwaert is schrijver en theatermaker. Ook na haar Antwerps stadsdichterschap (2018 – 2019) blijft ze zoeken naar tal van nieuwe vormen voor poëzie. Eind september verschijnt haar eerste roman bij Das Mag.

Christophe Scholliers BE, *1984

Christophe Scholliers is hoofddocent informatica aan de Universiteit Gent in de vakgroep Toegepaste Wiskunde, Informatica en Statistiek. Op dit festival past hij zijn kennis van informatica toe om zo zijn eerste stappen in de artistieke wereld te zetten.

Wouter Vanderstede
& Peter Simon

Littekens 2023

In dit project maken Vanderstede & Simon micro-littekens in het dorps-landschap zichtbaar. Door ze op T-shirts te dupliceren, worden deze draagbaar. Hiermee willen zij een aantal maatschappelijke vragen stellen over het al dan niet vermarkten van het landschap.

Littekens zijn getuigenissen van pijn of groei en een teken van evolutie en dynamiek. Ze ontstaan door ongelukken, fouten, vernieuwingen, groei, ouderdom, druk,... Soms roepen ze grote emoties op. Maar soms zijn ze er ook gewoon, nauwelijks zichtbaar en vrij van emotie.

Metaforisch wordt ook over 'littekens in het landschap' gesproken. Uitgaande van dat concept hebben Vanderstede & Simon het landschap rond Watou vormelijk onderzocht en gedocumenteerd. Daarbij waren ze vooral geïnteresseerd in onbeduidende onvolkomenheden van verandering.

Met een zelfontwikkelde druktechniek worden de micro-littekens overgebracht op T-shirts. Ze maken een print van de kleine geschiedenis van Watou en documenteren het verhaal achter het litteken. Elk van deze T-shirts is uniek. Vaak bleef er tijdens het drukken ook wat materie achter: kiezeltjes, wat aarde of mos,... Dat wordt dus weggenomen uit het landschap. Daar waar een afdruk genomen is, blijven de residu's van de druktechnieken zichtbaar op de locatie. Ook de locatie is dus veranderd.

In een volgende stap stellen ze de wezenlijke vraag of dit gecommmercialiseerd kan of mag worden. Ze kopiëren en reproduceren de littekens verder door middel van klassiekere zeefdrukken. Maar zijn de onbeduidende micro-littekens boeiend genoeg om te dragen? Is het gepast om ze te vermarkten? En verliest het werk waarde door het als T-shirt te dragen?

& Delphine Lecompte ^{BE, *1978}
– De wonden die ik heb opgelopen
/ de littekens die ik heb toegebracht ²⁰²³

In het werk van Griet Dobbels vormen het landschap, grensgebieden, natuur en cultuur en hoe we daarmee omgaan, belangrijke thema's. Ze maakt daarbij graag gebruik van tegenstellingen om zo een objectiverende positie te kunnen innemen.

Voor haar bijdrage aan Watou gebruikt Dobbels de dialectiek van het menselijke en niet-menselijke door landschappen, grensregio's, boeren, dieren, gebieden, manieren van kijken, kunstenaars en camera's tegenover elkaar te plaatsen en met elkaar te verbinden. In haar video wordt de objectiverende blik gegeven door de koe en de geit.

Dobbels verbindt een boer en zijn koe uit Watou met een boer en zijn geit uit Al Masara bij Bethlehem in Palestina. Hun regio's situeren zich beiden op een grens in een veranderend landschap. Beide regio's dragen de sporen van historische frictie. Het ene landschap getuigt van de gebeurtenissen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het andere draagt nog steeds de gevolgen van een beslissing uit diezelfde tijd, 'The Balfour Declaration' uit 1917, waarin de Britse overheid haar steun uitsprak voor een "nationale thuisbasis voor het joodse volk" in Palestina.

De boeren worden in beide regio's om verschillende politieke, economische en ecologische redenen in hun bestaan bedreigd. Het zogenaamde rustige of natuurlijke en oorspronkelijke landschap kent in beide gevallen een dagelijkse realiteit die daar ver vanaf staat, zij het vanuit een ander vertrekpunt. Rond deze tegenstellingen stelt Dobbels zich verschillende vragen.

Zijn de dieren in staat om de verborgen fricties in het landschap te tonen? Gaan we, door een sterke focus op het kleine en lokale, misschien ruimer en dus anders kijken? Hoe gaan boeren om met het landschap, met hun grond? Hoe werkt de boer in een context van actuele ecologische beslissingen in het dichtbevolkte West-Europa en daar tegenover de boer in Palestina in een bezet gebied? Wat is de betekenis van grond? Hoe gaan ze om met veranderende ecologische, geopolitieke situaties? Zien ze toekomst? Is er toekomst?

Door op de koppen van de koe en de geit een camera te plaatsen, laat Dobbels hen hun landschappen registreren. De beelden van beide standpunten worden gecombineerd met tekst van Lotte Dodion. Deze ontstond in een gezamenlijke zoektocht naar gelijkwaardigheid in beeld, tekst, taal en geluid, nog voor de beelden gemonteerd werden.

Griet Dobbels
^{BE, *1964}

Griet Dobbels gaat op zoek naar onzichtbare lijnen in het landschap en vertaalt die in tekeningen, video-installaties, sculpturen of performances. Ze werkt met (schijnbare) tegenstellingen: cultuur natuur, lokaal globaal, chaos controle. Zowel inhoudelijk als vormelijk zoekt ze grenzen op en streeft ze naar een objectiverende positie.

Stills video *De koe en de Geit* © Griet Dobbels

CREDITS
Montage: Bianca Cassinelli
Camera: Bent Shahba en Rolleke
Stem: Fatena Al Ghorra en Lotte Dodion
Vertalingen: Fatena Al Ghorra en Donald Gardner

Met dank aan de Al Ma'mal Foundation (Jerusalem), de boeren Wouter Pety (Watou, BE) en Abdullah Zawahre (Al Masara, PS) en hun familie, Els Vermeersch (Compagnon d'Art), Benji Boyadgian, Patrick en Mia De Baene.

LANDSCAPES Dit project kwam tot stand binnen het themajaar Eerste Wereldoorlog, LANDSCAPES | Feel Flanders Fields.

KUNSTENAARS OP DEZE LOCATIE /
ARTISTS ON THIS LOCATION /
ARTISTES PRÉSENTS SUR CE SITE :

Various Artists & Tijdelijk
Informatie Centrum,
afdeling Watou

Various Artists & Tijdelijk Informatie Centrum, afdeling Watou

Alles is vier ²⁰²³

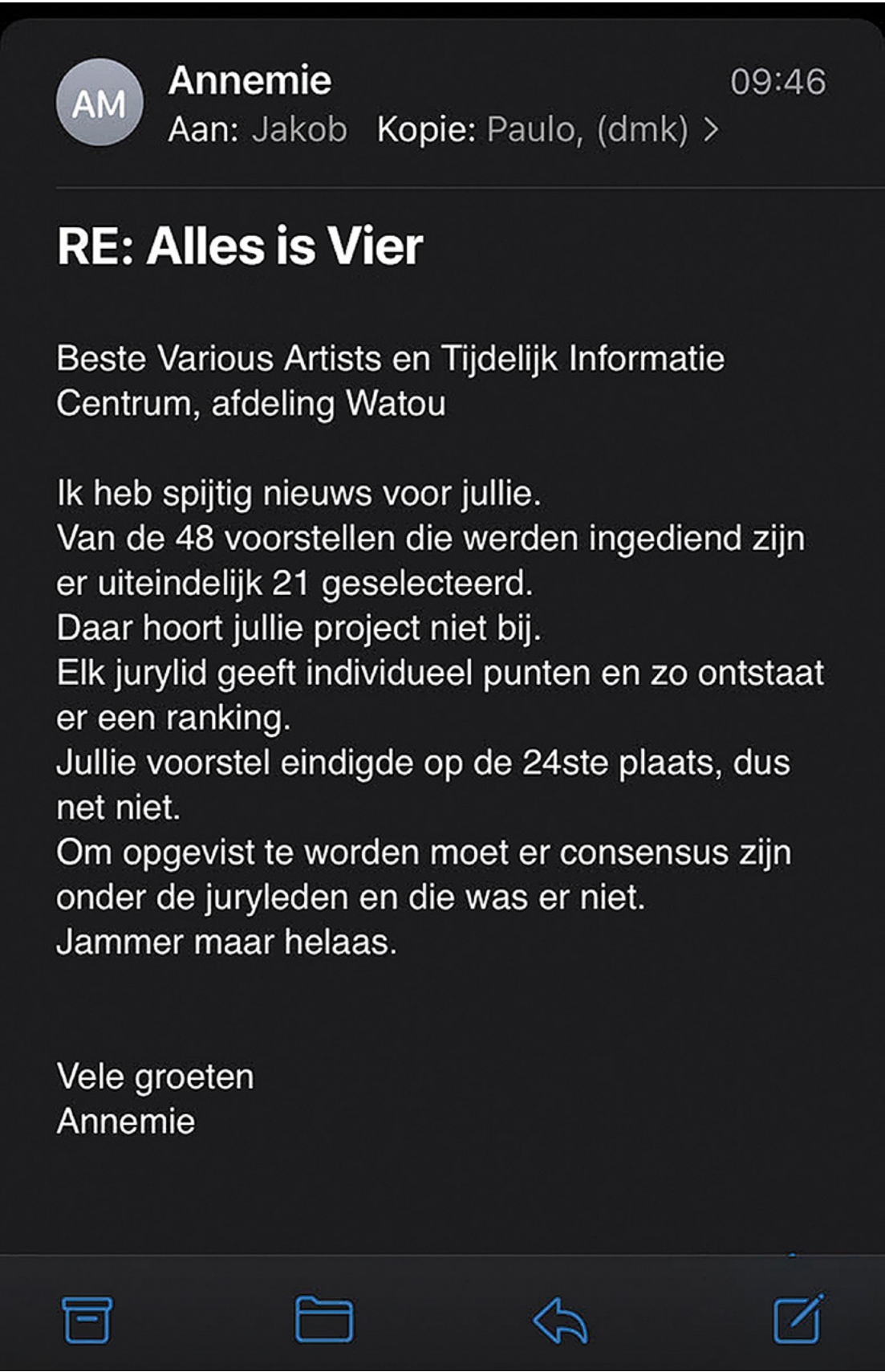
Het collectief van collectieven Various Artists & Tijdelijk Informatie Centrum, afdeling Watou (in totaal bestaand uit minstens 26 kunstenaars) neemt niet deel aan Watou 2023.

De organisatie van Kunstenfestival Watou 2023 heeft ervoor gekozen om een oorspronkelijk niet-geselecteerde inzending toch een plek te geven. Wat dit collectief, dat deelnam aan Patchwwork in 2022, voorstelde, was immers onmogelijk te realiseren. Hoe interessant het ook zou geweest zijn om hun werk – dat de grenzen van auteurschap, samenwerking en lokale inbedding onderzoekt en de toekomst van het kunstenfestival bevraagt – op te nemen. De plek die het desondanks krijgt, stelt de kwestie van het maken van keuzes in vraag.

In het werk dat een kunstenfestival achter de schermen verricht, zit ook poëzie vervat. Het is misschien een kans voor de bezoeker om stil te staan bij de weigeringen en afwijzingen die helaas deel uitmaken van elk mensenleven. Hoe ga je om met een weigering? En welke rol kan onze verbeelding spelen om weigeringen een plaats te geven?

Various Artists ^{©2023}

Various Artists is een Brussels kunstcollectief met 24 leden. Het onderzoekt de duurzaamheid van de kunstenaar als merk. Tijdelijk Informatie Centrum, afdeling Watou is de twaalfde afdeling van het T.I.C. die opgericht werd door Jakob Van den Broucke en Kasper Demeulemeester.

KUNSTENAARS OP DEZE LOCATIE /
ARTISTS ON THIS LOCATION /
ARTISTES PRÉSENTS SUR CE SITE :

Robert Ssempijja,
Jiajia Qi &
Nathalie Verbrugghe,
Maarten Inghels,
Benoît Géhanne

Robert Ssempijja

Alienation 2022

Robert Ssempijja is een van de kunstenaars die de nabijheid van de Franse grens als uitgangspunt neemt. Tot zijn grote verbazing ontdekt hij dat die grens niet alleen gemakkelijk te bereiken is, maar ook eenvoudig over te steken. In zijn ogen is dat volkomen ongewoon en bijna een utopie. Daarom besluit hij zijn eigen ervaring met het oversteken van grenzen te delen met de inwoners en bezoekers.

Om zijn project grondig te kunnen begrijpen, is het van cruciaal belang om een dieper begrip te krijgen van zijn geboortestad Kampala, de hoofdstad van Oeganda. Die stad telt ruim 4,4 miljoen inwoners en is het economische centrum van een land waar niet minder dan 56 verschillende stammen leven en de bevolking razendsnel toeneemt. De stad strekt zich uit over 176 km² ten noorden van het Victoriameer. Voor de kolonisatie deden de zeven heuvels in dit gebied dienst als jachtgronden van de koning van Boeganda.

Onder de Britse overheersing kreeg de Duitse stedenbouwkundige Ernst May in 1945 de opdracht een stad uit te tekenen, waarvoor hij inspiratie putte uit het tuinstadmodel. Zo creëerde hij een stad waarbij elk van de heuvels een eigen centrum had en omringd werd door uitgestrekte landbouwgebieden. Hoewel Kampala de naam van ‘stad van de zeven heuvels’ al lang ontgroeid is, blijven de heuvels nog steeds van cruciaal belang voor de stad en je vindt er ook unieke landmarks met religieuze, culturele en koloniale waarde.

Net als vele andere moderne Afrikaanse steden is Kampala ontworpen in functie van raciale segregatie, waarbij er een duidelijke scheiding was tussen de koloniale heersers, mensen van Indische afkomst en de inheemse volkeren.

Ssempijja’s installatie maakt deel uit van zijn onderzoeksproject ‘Alienation’, dat uit vier delen bestaat: een dansfilm, een kunstinstallatie, een performatieve voorstelling en een live-act. In zijn project is hij op zoek naar wat een thuis écht betekent. De cirkel in de installatie symboliseert de stad, terwijl de rode grond staat voor het land en de mensen die er leven.

De omringende muren vormen de grens. De straatnamen verwijzen naar het ontwerp van Kampala door Ernst May. In het midden staat een heuvel die de plaats symboliseert waar de kolonisten verbleven.

De dansfilm legt vast hoe het publiek zich tussen de muren en de cirkel beweegt. Door de projectie op de muur worden zij degenen die uitgesloten worden van de centrale cirkel van de stad.

‘Alienation’ gaat over kunstmatige of opgelegde grenzen en structuren, en zo ook over uitsluiting in het algemeen. Wegens het koloniale verleden van de stedelijke architectuur van Kampala voelde Ssempijja zich daar nooit echt thuis. Want hoe kunnen mensen zich thuis voelen in een stad die nooit door of voor hen gebouwd is?

(& Max Greyson ^{BE, *1988}
– Oost West ²⁰²³)

Robert Ssempijja ^{UG, *1994}

Robert Ssempijja is een Oegandese heden-daagse kunstenaar en dansonderzoeker. Zijn praktijk wordt gekenmerkt door het tijdperk van postkolonialisme en dekolonisatie. Door middel van dans slaat hij een brug tussen het vervormde verleden en het digitale heden.

© Robert Ssempijja

Jiajia Qi

I Have Asked Many People About You 2023

(& Anne Broeksma ^{NL, *1987}
– Mistvanger ²⁰²³)

© Michaël Depastele

Net als enkele andere festivalkunstenaars kiest ook Jiajia Qi voor water als uitgangspunt voor haar bijdrage. Ze wil ons doen nadenken over onze relatie tot water en hoe we die kunnen bijsturen nu de klimaatverandering de toegang tot vers water bemoeilijkt.

Qi’s installatie nodigt de bezoeker uit om erdoor te wandelen en er deel van te worden. Ze speelt met de notie dat meer dan 60% van ons lichaam uit water bestaat en dat water ons verbindt met andere soorten en andere werelden.

Haar project is geïnspireerd op de mistvanger, een Chileense uitvinding. Door het gebrek aan regen liet de lokale bevolking zich inspireren door de planten en ontwikkelde ze zo een methode om waterdruppeltjes uit mist op te vangen in netten. Via het eenvoudige en toch zo ingenieuze systeem om vers water uit de lucht te halen, creëren de Chileenen voor zichzelf een bron van water voor de landbouw. De inheemse vegetatie wordt gevrijwaard en zelfs bier brouwen lukt op die manier.

Het project omvat twee delen. Het eerste deel is een specifieke, vaste installatie en stelt het water voor. De bezoeker wordt aangemoedigd om nieuwe associaties te maken met zichzelf en de omgeving. Door verschillende materialen met elkaar te combineren (plexiglas, nylondraad en vloeibaar acryl) en het geheel op een specifieke manier voor te stellen, wordt het water uitgebeeld als transparant, vluchtig en licht.

De installatie kan ook worden gezien als een waterpunt: een punt waar je enkel naartoe loopt om het meteen weer achter je te laten, zonder duidelijk verleden noch voorspelbare toekomst. Wanneer bezoekers de

installatie betreden, ervaren ze een vloeiend moment dat even veranderlijk als vergankelijk is. Ze worden zich bewust van de aanwezigheid van ‘iets’, zonder te weten wat precies.

Het tweede deel van Qi’s bijdrage bevindt zich in de tuin van de brouwerij en bestaat uit drie kleine mist- of veeleer watervangers – aangezien Watou niet bepaald bekend staat voor zijn mist. Hiervoor werd een samenwerking opgestart met Nathalie Verbrugghe, een jonge doctoraatsstudente die met de steun van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek van de ULB onderzoek doet naar mistvangers in Chili. De watervangers die zij samen met Qi installeert, maken deel uit van haar onderzoek. De hele zomer lang worden dagelijks gegevens verzameld. De idee achter deze watervangers is bezoekers nog concreter te wijzen op het probleem van waterschaarste en mogelijke oplossingen. De watervangers zijn gemaakt van gerecycleerde dagelijkse gebruiksvoorwerpen en materialen.

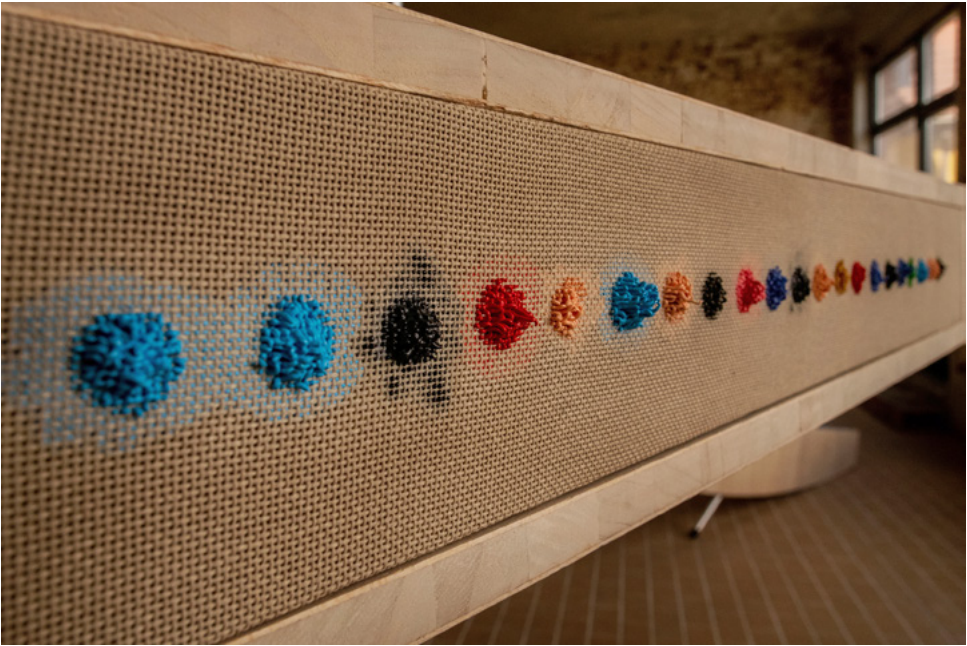

Jiajia Qi ^{NL, *1988}

Jiajia Qi is een in Nederland gevestigde Chinese kunstenares. Ze maakt site-specific installaties met interactieve settings, ruimtelijke structuren en sculpturale elementen.

Benoît Géhanne

Zonder verkaveling 2023

© Michaël Depestele

© Michaël Depestele

Benoît Géhanne FR, *1973

Benoît Géhanne werkt in series via verschillende praktijken: schilderijen, volumes, tekeningen, foto's, installaties. Door delen van beelden los te maken, ze autonoom te maken, hun referentiekaders te ontwijken, onderzoekt hij de weerstand van vormen. Zijn werken stellen de manier waarop we kijken in vraag.

© Michaël Depestele

Voor zijn installatie vertrekt Géhanne van de bottelmachine, een stuk industriële archeologie van de brouwerij, achtergelaten op een centrale plaats in de zaal. Het is niet alleen een vreemd maar ook een bevreemdend element waarvan de juiste werking in eerste instantie moeilijk te achterhalen is. Ergens tussen een robot met tentakels en een vliegende schotel in leek dit voorwerp voor Géhanne zo uit een sciencefictionfilm uit de jaren vijftig te komen.

Géhanne trekt deze lijn door in alle elementen die hij in de zaal toevoegt. Daarbij laat hij zich niet alleen inspireren door de industriële architectuur van de ruimte en het landschap van Watou. Een nummer van Beck ('Waitin' for a Train': 'I'm an alien from another sphere. The thing I like about the earth is the range of colors...') en een tekst van Mike Kelley over ufo's (Ufology (2004)) laten ook hun sporen achter.

Aan de wand hangt een reeks van vier grote metalen schilderijen die telkens bestaan uit vier onderdelen. Als een soort puzzel reconstrueren ze een bepaalde visie op Watou via fotografische registraties van daken, silo's of hangars in wisselwerking met abstract geschilderde vormen.

In de ruimte zijn 'instabiele' kleurige sculpturen opgesteld waarin de gefragmenteerde fotografische registratie van het dorp voortgezet wordt. Daarin is er een verhoogde aandacht voor marges en leegtes, functionele en technische architecturen, of infrastructures. De sculpturen lijken allemaal uit te nodigen om gemanipuleerd te worden of dragen op zijn minst de mogelijkheid in zich te kunnen bewegen. Net als het machineonderdeel dat naadloos in deze compositie is opgenomen, is hun werking moeilijk te achterhalen. Ze hebben wielen, lijken op hangende tafelstructuren of verbinden zich met het plafond van de zaal.

Om deze elementen te kunnen lezen, moet men een ongewone positie innemen. Elke uiteindelijke reconstructie of betekenis die de bezoeker afleidt, is even legitiem. Wat vooral belangrijk is, is het achterhalen van een onbekende, verloren gegane of nieuw te ontdekken beeldtaal. Door de gegeven mogelijkheid om de blik te verleggen, om de aandacht van het vertrouwde naar het vreemde te brengen, opent de aanvankelijke desoriëntatie een actieve lezing van Watou. Het is niet meer zozeer een kwestie van herkennen, maar van proberen te weten, te achterhalen en zo te ontmoeten.

Bij een bezoek aan de Groigne-bunker in de Westhoek hoort Maarten Inghels een bizarre urban legend. Buitenlandse troepen zouden tijdens de Eerste Wereldoorlog olifanten meegenomen hebben naar het strijdtonaal in Vlaanderen. Alhoewel dit totale verzinsels zijn, prikkelen ze niettemin zijn verbeelding.

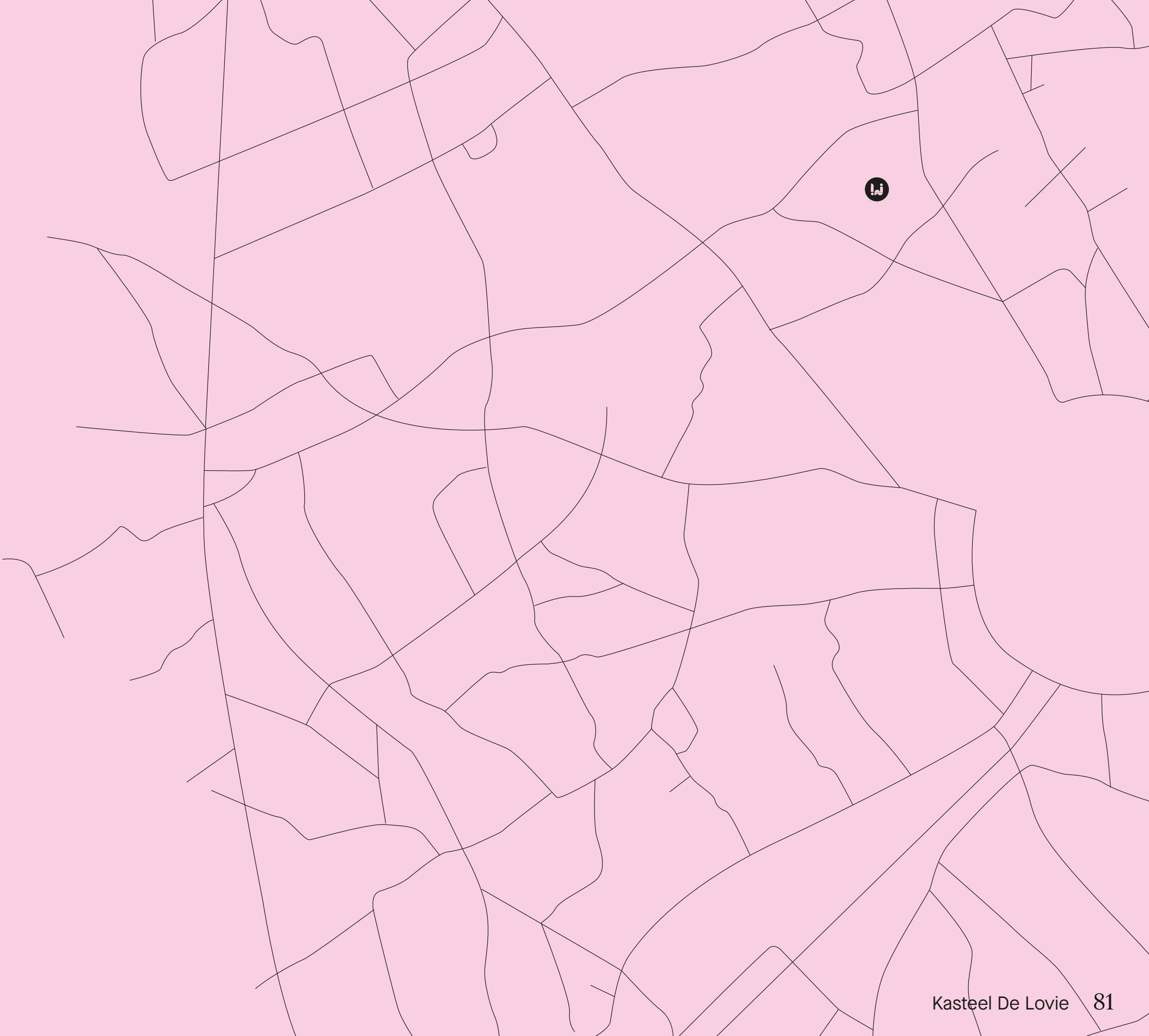
De legende ontstaat door een merkwaardig gebouw in Oudekapelle met een spitse hoefijzer-vormige ingang waarin Arabische inscripties zijn aangebracht. De vrije vertaling hiervan luidt: ‘Er is geen grotere god dan Allah. Als je in Allah gelooft, zal je zegevieren zoals de zege over Tadmoor en Namar’. Dit bewijst de aanwezigheid van Senegalese troepen die tijdens de oorlog deel uitmaakten van het Franse leger en gestationeerd waren in de zogenoemde ‘Senegalese bunker’, gelegen tussen de 1ste en 2de Belgische verdedigingslinie, op ongeveer drie kilometer ten noordwesten van het front.

Het verhaal doet Inghels denken aan Hannibal, die zijn leger olifanten van Frankrijk naar Italië over de Alpen voerde. Tot op vandaag zoeken historici uit, aan de hand van mestafzettingen en de genealogie van wandelpaden, welke route Hannibal nam. Inghels construeert in karton verschillende olifanten op ware grootte, naar de ontwerpen van de kinderen van basisschool De Waaier in Watou. Samen brengen ze de kudde tot leven in het Helleketelbos. Ze vormen pootafdrukken in de modder en laten olifantendrollen achter om de urban legend aan te dikken. Van de optocht wordt een videofilm gemaakt.

Daarnaast levert Inghels ook een gedicht aan van de Senegalese dichter Alsane Thengrim, die een directe ooggetuige van de olifant aan het front beweert te zijn. Het gedicht speelt in op de ontroerende kracht die de ‘War Poets’ weten op te wekken. De Eerste Wereldoorlog staat bekend als ‘the literary war’ waarbij duizenden verzen werden geschreven. Alleen werd de stem van de gekoloniseerde troepen nog niet gevonden.

De videofilm, de olifanten en het gedicht vormen samen een verwarrende mix van historische feiten en fictie. Hiermee levert het kunstwerk kritiek op de stereotypes rond nieuwe culturen en vraagt het aandacht voor de bijdrage van koloniale troepen aan de wereldoorlog. Tegelijkertijd speelt het in op ons verlangen naar mythologisering en heldhaftige geschiedenissen.

KUNSTENAARS OP DEZE LOCATIE /
ARTISTS ON THIS LOCATION /
ARTISTES PRÉSENTS SUR CE SITE :

Berlinde De Bruyckere,
Alain Platel &
Mirjam Devriendt,
Beatrijs Albers &
Reggy Timmermans,
Esther Venrooij,
Henk Schut,
Öznur Öztürk,
Joris Vermassen

Berlinde De Bruyckere

Nicht Schlafen 2016 – 2023

Alain Platel & Mirjam Devriendt

Why we fight? 2022 | creatieve documentaire – 98’)

Berlinde De Bruyckere
BE, *1964

Al meer dan twintig jaar werkt Berlinde De Bruyckere aan een heel eigen vocabularium, waarbinnen zich geleidelijk aan een geraffineerde, melancholische benadering van mens en maatschappij heeft ontplooid, altijd met de hoopvolle en troostende gedachte in zich tot verandering, metamorfose of zelfs genezing.

Alain Platel BE, *1956

Alain Platel is vandaag één van de meest gerenommeerde choreografen van België. Hij is oorspronkelijk opgeleid als orthopedagoog en is een autodidact regisseur. In 1984 richtte hij mee het dansgezelschap ‘Les ballets C de la B’ op.

Mirjam Devriendt
BE, *1961

In samenwerking met de gelauwerde kunstenaars Berlinde De Bruyckere, creëerde fotografe en visueel kunstenaar Mirjam Devriendt tal van video installaties voor opera en expo’s.

Beeldend kunstenaar Berlinde De Bruyckere heeft haar werkterrein uitgebreid naar de podiumkunsten. Zo ook voor de documentaire ‘Why We Fight?’ (2022) van Mirjam Devriendt en Alain Platel. De film is geïnspireerd op een scène uit de dansvoorstelling ‘Nicht Schlafen’ die Platel in 2016 maakte met zijn gezelschap les ballets C de la B. Voor de scenografie deed hij een beroep op Berlinde De Bruyckere. De voorstelling stelt onder meer de vraag waarom er zoveel zinloos en willekeurig geweld is. Dit leidde tot discussies met de dansers die confronterend, maar ook zuiverend en soms verontrustend waren. In de documentaire wordt de vraag opnieuw gesteld aan een aantal mensen en zo verder geopend voor een publiek.

In het kader van LANDSCAPES | Feel Flanders Fields toont het festival de installatie ‘Nicht Schlafen, 2016-2023’. Het decor dat Berlinde De Bruyckere voor de dansvoorstelling ontwierp, bestaat uit een groot doek dat eruitziet als een verweerde deken, en uit een paardensculptuur. De klankband uit de voorstelling maakt de installatie volledig. De documentaire ‘Why we fight?’ wordt in een aparte ruimte getoond.

Binnen het werk van De Bruyckere vormen paarden een terugkerend element. Voor een project in het In Flanders Fields Museum in Ieper was ze in 1999 een jaar lang artist in residence. Zo had ze toegang tot allerlei archiefmateriaal. Daarbij viel haar vooral het beeld van paarden op die met gezwollen buiken achtergelaten werden in de stad of op het slagveld. De onschuld van het dier dat ingezet werd als oorlogsmachine verbond ze met het massale aantal soldaten dat in de Eerste Wereldoorlog op het slagveld gesneuveld is, maar ook met zij die thuis achterbleven als wees of weduwe. Het paard werd zo metafoor voor de dood en voor een gigantisch, onnoembaar verlies.

Zowel in de installatie als in de documentaire is het paard eveneens het symbool voor onbegrijpelijke en nodeloze agressie en voor kwetsbaarheid. De Bruyckere vertelt dat mensen haar paardensculpturen graag aanraken en strelen, als om iets goed te maken van het onrecht dat deze onschuldige dieren is aangedaan. Maar allicht ook om uiting te geven aan onze onmacht tegenover een vorm van geweld die zo eigen is aan de mens. In de beelden van De Bruyckere is de huid steeds een belangrijk element. Die vormt letterlijk het ijle membraan tussen afstomping en gevoeligheid.

De oorlog in Oekraïne toont hoe de gruwel uit de Eerste Wereldoorlog nog altijd een vervolg krijgt. Zowel de installatie als de film zijn actueler dan ooit. De setting van het werk in een voormalig WO I militair hoofdkwartier is meer dan symbolisch.

LANDSCAPES Dit project kwam tot stand binnen het themajaar Eerste Wereldoorlog, LANDSCAPES | Feel Flanders Fields.

© Michaël Depestele

Still uit Why We Fight? © Cassette for timescapes

auteurs-regisseurs:	Alain Platel & Mirjam Devriendt
geïnspireerd door de dansvoorstelling:	<i>Nicht Schlafen</i> van Alain Platel
monteur:	Dieter Diependaele
director of photography:	Mirjam Devriendt
geluid:	Jean-François Levillain
componist:	Steven Prengels, gebaseerd op de muziek van Gustav Mahler
producenten:	Emmy Oost
coproducenten:	Christian Beetz, Tuan Lam
productiehuizen:	Cassette for timescapes, Gebrueder Beetz Filmproduktion, Onomatopee Films
in coproductie met:	ZDF in association with ARTE, VRT Canvas, RTBF Télévision belge – Unité Documentaire

Beatrijs Albers & Reggy Timmermans

Peut être ²⁰²³

Beatrijs Albers & Reggy Timmermans zien hun werk als een ‘misschien’. Dat wil zeggen dat het in zekere zin ongedefinieerd is. Dat zou negatief geïnterpreteerd kunnen worden, maar het glas is veeleer halfvol dan halfleeg. Een ‘misschien’ houdt immers ook een potentieel, een mogelijkheid in.

De objecten waarmee ze hun installaties opbouwen, zijn zogenaamde ‘quasi-objecten’. De term wordt door de Franse filosoof Bruno Latour veelvuldig gebruikt, onder meer in zijn ‘We zijn nooit modern geweest’. Hij neemt de term over van filosoof Michel Serres, die deze zelf misschien gevonden heeft bij schrijver en Nobelprijswinnaar José Saramago.

In zijn gelijknamige boek hebben de dingen in het hoofdstuk ‘Choses’ een eigen wil. Het begint met het spoorloos verdwijnen van een glazen vaas, gevolgd door het verdwijnen van de treden van een trap, voordeuren en vervolgens hele gebouwen. Voor zowel Latour, Serres als Saramago zijn quasi-objecten het midden tussen het menselijke en het niet-menselijke en geven ze vooral een stem aan dat laatste. De dingen bestaan immers ook onafhankelijk van hoe ze aan ons bewustzijn verschijnen.

Bij het ontwikkelen van hun werk laten Albers & Timmermans zich graag inspireren door de ideeën van filosofen en ecologen die denken over en werken rond het steeds grotere bewustzijn omtrent de vermenging van het menselijke en het niet-menselijke. Meer bepaald ook de vervaging van de grens tussen beide, onder meer door de opkomst van de artificiële intelligentie. Net als Latour denken ze dat objecten niet geïsoleerd zijn maar opgenomen in een groot netwerk van verbindingen. Daarbij gaat het, om het met Tristan Garcia te zeggen, om “wat er in het ding zit en waar het ding in zit”.

Voor hun installatie gebruiken Albers & Timmermans een lijst van woorden en zinnen in relatie met de objecten die ze tonen, maar ook het kasteel, het sociale centrum, het park, de natuur, bepaalde architecturale details. Vervolgens worden deze woorden opgedeeld in paren zoals natuur-cultuur, natuurgeschiedenis, onderwerp-voorwerp welke vervolgens in een AI-programma ingebracht worden. Deze transformeert de woorden in hybride vormen.

De voorgestelde beelden en objecten van deze AI worden vervolgens in drie dimensies omgezet en opgenomen in een ‘evoluerende’ installatie. Hierbij is het materiaal van deze quasi-objecten minstens zo belangrijk als de objecten zelf. Door de immanente eigenaardigheden van de materialen te activeren, wordt hun chemische en fysieke gedrag zichtbaar. En daarmee ook nieuwe mogelijkheden.

Beatrijs Albers ^{BE, *1957}
& Reggy Timmermans
^{BE, *1957}

Beatrijs Albers en Reggy Timmermans ontwikkelen een artistieke praktijk die sculptuur, video, installatie en digitale technologieën omvat. Hun werk bevraagt de subjectiviteit van empirische gegevens door ze van hun gebruikelijke betekenis te ontdoen en zo een onbeperkt veld van mogelijkheden te openen.

© Michael Depestele

Esther Venrooij bouwde een internationale reputatie op met haar werk rond de interactie tussen geluid en ruimte. Ze staat bekend voor haar aandachtige en gevoelige aanpak. Dit resulteert in extreem uitgebalanceerde en beklijvende composities en installaties. Haar fascinatie voor het luisteren – naar anderen of naar een omgeving, evenals het observeren van personen die luisteren – leidt steeds tot het ontwikkelen van indrukwekkende composities in beeld en geluid.

Voor het festival ontwikkelt ze een installatie in het kader van LANDSCAPES | Feel Flanders Fields. Daarvoor leest en bekijkt ze getuigenissen van soldaten langs beide kanten van de linie tijdens WO I, zoals die van de omstreden schrijver Ernst Jünger. Ze is vooral geïnteresseerd in hun klankbeschrijvingen en klankwerelden bestaande uit achtergrondgeluiden, ruis en auditieve hallucinaties. Momenten van zware intensiteit worden afgewisseld door absolute stilte zoals ook in de recente film ‘All Quiet on the Western Front’ tot uitdrukking komt. Een soldaat getuigt niet zozeer te horen als wel te luisteren. Op 11 november 1918 om 11 uur komt er een abrupt einde aan het oorlogsgeweld. Plotseling is alles doodstil.

Venrooij vertaalt dit alles in een sterk gelaagde manier van werken. Met performer Niels De Meirleir werkt Venrooij aan een reeks van ‘gestures’ of gebaren, geïnspireerd door het luisteren naar het voormalige oorlogslandschap rond Ieper en Watou. Daarbij gaat het om omhoog kijken en vlak op de grond luisteren, de benen gebogen en het hoofd opzij, fluisteren in of leunen tegen een boom.

Van deze ‘site-specific performance’ worden met filmmaker Ans Mertens audiovisuele opnames gemaakt. Die vormen op hun beurt de basis voor een reeks van grote, elkaar overlappende lijntekeningen als een soort van ‘dubbelbeelden’. Voor de quadrofonische klankinstallatie via vier speakers luistert Venrooij niet alleen naar het voormalige omringende oorlogs-landschap maar inspireert ze zich ook hier op historisch klank- en beeldmateriaal.

Tijdens haar veldonderzoek in de regio Ieper vindt Esther Venrooij naast de ‘littekens in het landschap’ enkele andere getuigen van de totale verwoesting: bomen. ‘Grey Alder’ representeert de grijze of grauwe els, een berkensoort die veel voorkomt in de regio.

Laser gravures © Joachim Meert

Esther Venrooij ^{NL, *1974}

Esther Venrooij maakt werk in verschillende media, zoals gecomponeerde muziek, tekenen, video en site-specifieke installaties. Met een scherpe focus, zowel in haar studies als creatieve impulsen op audio topografie, onderzoekt ze de manier waarop geluid de ruimte bewoont.

Henk Schut

Lost Sound ²⁰²³

Bij zijn bezoek aan Watou valt het Henk Schut op hoe stil het er is. Het idyllische, schijnbaar onaangetaaste landschap maakt het mogelijk je volledig terug te trekken uit het moderne leven. Maar al snel ontdekt hij een satellietfoto waarop het Patchwork-kamp voor heel de wereld duidelijk zichtbaar is. In zijn geluidsinstallatie wil Schut de problematiek tot uitdrukking brengen van de lokale ontdekkingstocht tegenover een wereld die af te rekenen heeft met klimaatveranderingen en scherp verminderde biodiversiteit.

Geïnspireerd door de stilte maakt hij geluidsopnames met speciaal ontworpen en zelfgemaakte microfoons. Daarbij luisteren hij en zijn team met contactmicrofoons naar bomen en het effect van de wind. Er zijn de diepe geluiden van de aarde, geregistreerd met speciale dieptemicrofoons. De chemische processen van paddenstoelen worden hoorbaar gemaakt door minimale elektrische stromingen om te zetten in geluid. Daarnaast worden er ook onderwater geluidsopnames gemaakt. Het landschap wordt hoorbaar gemaakt in verschillende dimensies. Het krijgt een stem in het ‘Parlement der Dingen’ van de Franse filosoof Bruno Latour.

De connectie van deze lokale geluiden met de wereld brengt Schut tot stand via door Robin Koek ontworpen software. Daarmee registreert hij de door NASA uitgezonden data over veranderde klimaatomstandigheden. Het eindresultaat is een geluidsinstallatie met 25 hangende en 17 staande speakers waar de bezoeker een mix van normaal onhoorbare geluiden kan ervaren. De speakers creëren samen geluiden die door de ruimte kunnen bewegen zoals de wind door de bomen.

Via het luisteren naar een landschap met een oorlogsgeschiedenis maakt de installatie van Henk Schut ook deel uit van LANDSCAPES | Feel Flanders Fields. De situering van de installatie in kasteel De Lovie, militair hoofdkwartier tijdens WO I, sluit daarbij aan.

© Michaël Depestele

(& Joost Decorte ^{BE, *1971}
– Tot u spreekt de erfgenaam
van deze grond ²⁰²³)

Ontwerpschets. © Henk Schut

Henk Schut ^{BE, *1957}

Henk Schut is een multidisciplinair beeldend kunstenaar wiens ideeën voortkomen uit het stellen van vragen, het onderzoeken van omgevingen, gemeenschappen, historische gebeurtenissen en actualiteiten. Hij heeft een integrale benadering van de omgeving waarin hij zijn werk presenteert. Schut is geïnteresseerd in de relatie tussen ruimte, geluid en tijd.

Öznur Özturk

Intermix 2023

(& Radna Fabias ^{NL, *1983}
– ik zou dat graag nog eens
bekijken in het licht van wat
er nu gebeurt ²⁰²³)

Öznur Özturk ^{BE, *1989}

Öznur Özturk woont in As en werkt in Genk/
Antwerpen. Haar werk bestaat uit video's,
fotografie, mixed media en tekst.

Het project van Öznur Özturk gaat uit van het gegeven van diversiteit. Opgegroeid in Genk, waar verschillende culturen elkaar kruisen en geen enkele cultuur dominant is, gaat zij op zoek naar wat diversiteit in Watou kan betekenen. Onvermijdelijk gaat het daarbij al snel over de taal – de ontmoeting van het Vlaams met het Frans – en het leven in een grensstreek. Mensen die in Frankrijk woonden maar in Watou naar school gingen, Frans-Vlaams gemengde huwelijken. Huidskleur, etniciteit, gender of leeftijd zijn van minder belang. Toch vindt ze ook enkele inwoners van een andere origine, afkomstig uit Antwerpen of zelfs Turkije. In hun gezinnen vermengen de culturen zich waaruit een nieuwe identiteit ontstaat.

Een veel voorkomende invloed in Watou is het geloof. De kerk staat vanwege haar ligging letterlijk centraal in Watou en is een belangrijk raakpunt voor veel bewoners. Het is een plaats die zowel mensen samenbrengt als een barrière creëert voor degenen die er niet toe behoren. De architectuur en het interieur zorgen voor een soort van herkenning en een zich thuis voelen voor Özturk.

Ze groeide op met islamitische waarden en normen, maar ging wel altijd naar een katholieke kerk.

Als fotografe ligt het voor de hand met portretten te werken. De ontmoetingen met de families uit gemengde culturen vormen hiervoor het uitgangspunt. Vooral de kinderen trekken haar aandacht omdat die in de toekomst voor een grotere diversiteit in het dorp en zijn omgeving zullen zorgen. Tegelijkertijd wil ze een nieuwe dimensie aan haar werk geven en ontwikkelt ze daarom een sculptuur geïnspireerd op altaarschilderijen als drager voor haar foto's. Andere bronnen van inspiratie zijn islamitische gebedsruimtes, maar ook bloemen uit het landschap rond Watou. Centraal staat de duif, die ook in de kerk symbool staat voor de aanwezigheid van de Heilige Geest, vrijheid, vrede, vertrouwen, vriendschap en liefde.

Het eindresultaat is een soort altaar dat echter nadrukkelijk niet in de kerk geplaatst wordt maar in het kasteel De Lovie. Zo krijgt het thema van een gemengde identiteit en verplaatsing een verdere uitdrukking.

Dit project kwam tot stand met medewerking van de gemeente As, Eddie Goldolf en van Louise Osieka en Tuur Vanthilt, Cmine Genk.

Joris Vermassen

Gaten – Variaties op een thema ²⁰²³

Voor zijn bijdrage aan het festival, in het kader van LANDSCAPES | Feel Flanders Fields, vertrekt Joris Vermassen van een bijzonder actueel thema. Via de gaten die door bommen in een oorlogslandschap worden geslagen, legt hij de link tussen de Eerste Wereldoorlog en de huidige oorlog in Oekraïne. Vermassen observeert hoe de bomkraters van beide oorlogen niet veel van elkaar verschillen. In beide gevallen staan ze voor geweld en ondraaglijk lijden. Tijdens WO I was zijn grootvader in de strijd betrokken als reservist. Op 26 april 1915 ontsnapte hij ternauwernood aan de dood toen in de Veurnestraat in Poperinge verschillende granaten insloegen.

Zoals in verschillende andere projecten transformeert Vermassen het lokale en persoonlijke in een universeel verhaal. Hij tekent en schildert een reeks bomkraters en verbindt die met evenveel verhalen. Daarvoor gebruikt hij foto's van kraters uit zowel WO I als de oorlog in Oekraïne. Door het samenspel van beeld en tekst over-stijgt hij het anekdotische en lokale. De kraters of gaten krijgen zo een bredere, metaforische betekenis van verstoring. In de tekeningen, die allemaal in bruintinten zijn geschilderd, zijn geen figuren terug te vinden en de achtergrond is vaag gehouden. Vermassen wordt hierbij geïnspireerd door een eenvoudige ets van Otto Dix uit 1924, van een bomkrater met bloemen. Ook hier is de mens afwezig.

Door de gelijkaardige behandeling is de oorsprong van de beelden bijna onzichtbaar. Ze tonen aan hoe gelijkaardig beide conflicten zijn. De gaten die ze achterlaten zijn mentale littekens, metaforen voor een existentiële pijn. In de begeleidende verhalen vertaalt Vermassen deze naar situaties waar de mens juist wel aanwezig is en geconfronteerd wordt met allerlei leegtes of verwondingen.

Het tonen van zijn project in kasteel De Lovie heeft een symbolische betekenis aangezien het tijdens WO I Franse en Engelse legercommandanten huisvestte. De relatieve rust en luxe van het domein stonden in sterk contrast met de onmenselijke condities in Poperinge waar onschuldige burgers en eenvoudige soldaten hard met de oorlogsrealiteit geconfronteerd werden.

De tekeningen en schilderijen worden nadrukkelijk in klassieke lijsten gepresenteerd die aansluiten bij het interieur. Daarmee stelt Vermassen zowel het romantische landschap als de romantische mythe van de oorlog in vraag.

Joris Vermassen
BE, *1964

Joris Vermassen is beeldend kunstenaar en stripauteur. Hij doorbreekt graag de muren van de white cube en verweeft lokale en persoonlijke elementen tot een groter, universeel verhaal. Bij elk project hoort een publicatie, als een volwaardige pendant van zijn ruimtelijk werk.

LANDSCAPES Dit project kwam tot stand binnen het themajaar Eerste Wereldoorlog, LANDSCAPES | Feel Flanders Fields.

© Michaël Depestele

KUNSTENAAS OP DEZE LOCATIE /
ARTIST ON THIS LOCATION /
ARTISTE PRÉSENT SUR CE SITE :

Philippe Druez

Philippe Druez

Les Cœurs Qui Soupirent (Ademwezens) 2023

(& Mustafa Kör^{TR}, *1976)
– Da capo 2023

Voor deze installatie vertrekt Druez van Anaximenes, een Griekse natuurfilosoof. Hij stelt dat ooit alles lucht was. Natuurkrachten werken constant op de lucht en transformeren haar in andere materialen, waaruit de georganiseerde wereld en het universum voortkomen. In de vroege Griekse literatuur wordt lucht geassocieerd met de ziel, de levensadem. Anaximenes dacht dat lucht ook in staat zou zijn om haar eigen verwezenlijking te sturen zoals de ziel het lichaam beheerst. Druez stelt de vraag wat er gebeurt als we de hele tijd goddelijke dingen inademen.

Ademen is een levensondersteunende lichaamsfunctie, die de toevoer van zuurstof en de afvoer van koolstofdioxide mogelijk maakt. Maar de actie van het ademen heeft ook een betekenis voor de verbinding tussen lichaam en geest. Al eeuwenlang ingebed in oude praktijken maar pas door recent wetenschappelijk onderzoek aangetoond, veranderen verschillende emotionele en cognitieve toestanden de diepte en frequentie van de ademhaling. Yoga-ademhalingsoefeningen brengen rust, verbeteren de focus, verminderen angst en verhogen het bewustzijn.

De vijf 'organo-mechanische' sculpturen zetten zachtjes uit en krimpen in volgens hun eigen ritme, zoals een groep ontspannen mensen, dieren of door AI gegenereerde androïde wezens. De asynchrone maar verbonden bewegingen werken als een groepsgeluid.

In de wezens blaast een thorax-systeem – net als longen – lucht in en uit de kunstlongen. Een pneumatisch systeem, aangestuurd door een microcontroller, produceert een bio-ritmische ademhalingsbeweging terwijl een soort strottenhoofd het geaccentueerde ademgeluid creëert. Sensoren die de aanwezigheid van bezoekers registreren, beïnvloeden het neurale netwerk en de ademhalingscycli.

Het hybride uiterlijk van deze 'longwezens' – met hun organisch ogende huid van verschillende dieren, vogels, vissen, mos en kunstmatige schubben – is een fysieke weergave van door AI gegenereerde levensvormen. Druez stelt de vraag of deze veelsoortige niet-wezens een ziel hebben en een bewustzijn. Zijn deze synthetische dingen door adem levende en bewuste wezens geworden?

De installatie is een zucht van verlangen, een klaagzang, een uiting van verdriet en van zorgen. Het natuurlijke geluid van de ademhalingen nodigt de bezoeker uit om te vertragen. Om onwillekeurig naar binnen te keren en naar de eigen ademhaling te luisteren.

meer beleven

Gedichtenparcours ‘Zoo groeien wij in slijk’

Deze fietsroute brengt je langs dertien oorlogsgedichten die geselecteerd of geschreven zijn door hedendaagse dichters: Geert Buelens, Andy Fierens, Ruth Lasters, David Van Reybrouck, Maud Vanhauwaert, Bart FM Droog, Alicja Gescinska, Peter Theunynck, Herman Leenders, Lieke Marsman, Astrid Lampe, Marjoleine de Vos en Max Temmerman.

De route passeert langs of in de buurt van markante WO I-locaties: Watou Churchyard, Abeele Aerodrome Military Cemetery, Lijssenthoek Military Cemetery, Exilium, Gemeentelijke begraafplaats Rekhoof, Executieplaats en dodencellen, Nine Elms Military Cemetery, Kasteel Couthof, Kasteel De Lovie en Dozinghem Military Cemetery.

Elk gedicht is voorzien van een QR-code. Als je die scant, hoor je de oorlogsgedichten, gebracht door Tijmen Govaerts en Wim Chielens.

Lijssenthoek Military Cemetery, indrukwekkende hospitaalbegraafplaats en een van de WO I-locaties langs het fietsparcours. © Westtoer

De fietskaart is gratis te verkrijgen aan de balie van het **Kunstenfestival en bij Toerisme Poperinge**. Starten kan in **Watou** of op de Grote Markt in Poperinge. Het traject is 39 km en volgt de fietsknooppunten.

Patchwwwork

“Patchwwwork nodigt kunstenaars uit die verder kijken dan hun vakgebied en hun eigen denken. Ze gaan in conversatie met het dorp, zonder flauw te worden. Je kan makkelijk verdwalen in het detail en dan zie je niet meer het grote plaatje. Wat kan Watou betekenen in de wereld? Daar gaat het om. We plaatsen kunstwerken in de openbare ruimte. Dat is niet alleen de ruimte waarin het publiek kan kijken naar kunst, maar ook de openbare ruimte in je hoofd. Het is de space die we nodig hebben om te kunnen verder leven.” (Koen Vanmechelen)

De derde editie van de open call Patchwwwork vond plaats in het voorjaar. Een record aantal van 200 kunstenaars schreef zich hierop in. Een internationale jury – voorgezeten door Koen Vanmechelen en bestaande uit Dirk Draulans, Jo Coucke, Marjan Doom, James Putnam, Edith Doove, Michaël Vandebril, Sabiha Keyif en Loes Vandromme – selecteerde 30 deelnemers aan het zomerkampement. De derde editie van dit kampement vindt plaats van 11 – 14 juli en van 8 – 11 augustus. OC De Bollaard is telkens vier dagen lang de uitvalsbasis voor kunstenaars uit binnen- en buitenland. Ga gerust een kijkje nemen of kom langs voor de debatten met Koen Vanmechelen (op dinsdag 11 juli en dinsdag 8 augustus).

Watou live

is een fijne mix van poëzie en muziek. Heb je een festivalticket? Dan kan je al dat moois **gratis** meepikken. Tijdens de uren van het festival, even weg van de drukte, zitten en genieten! Reserveren hoeft niet maar kom op tijd.

Ontdek de volledige programmatie via de website: [kunstenfestivalwatou.be](https://www.kunstenfestivalwatou.be)

Op het programma:

Alara Adilow • Anne Broeksma • The Christian Club • Cloé Decroix • Vincent Coomans & Siel Verhanneman • Duo Como • Lotte Dodion • Echo Beatty • Galine • Max Greyson • Luuk Gruwez • Maarten Inghels • Inland Island • Johannes Is Zijn Naam • Koi Collective • Land Smaak (Deux Chevaux en Niel de Vries) • Marije Langelaar • Delphine Lecompte • Anna Maehl • Trio Malatya • Nisrine Mbarki • Tijl Nuyts • Johanna Pas • Pitou • Poltrock • Reinout met Nevenwerking • Hanneke Rouw • Isaac Roux • Robert Ssempijja • Sophie van Balen • Hommage Mark van Tongele • Joris Vermassen • Wandelen met Louisiana en Guido • Why we Fight? (Berlinde De Bruyckere – Alain Platel – Mirjam Devriendt)

The Basement

The Basement

Studio Artillerie is het bruisende kunsteneiland van De Lovie vzw gelegen op het prachtige kasteelpark De Lovie (Poperinge). Het kunstatelier is een vrijplaats voor artistieke expressie. In The Basement, een ruw afgewerkte kelder met spectaculair zicht op de kasteelvijver, kan je je laten onderdompelen in de authentieke verhalen en unieke stijl van de kunstenaars die het atelier kleur geven.

Museumhuis Lucien De Gheus

Curatoren Reniere & Depla brengen hedendaagse kunstenaars en modernisten samen in de atelierwoning en het nieuwe white cube-depot van Museumhuis Lucien De Gheus.

Een ontdekkingsstocht doorheen een wereld van zelfredzaamheid, veerkracht, intimiteit, eigenzinnigheid, mildheid en vooral het waardevolle van het alledaagse.

De Queeste Art

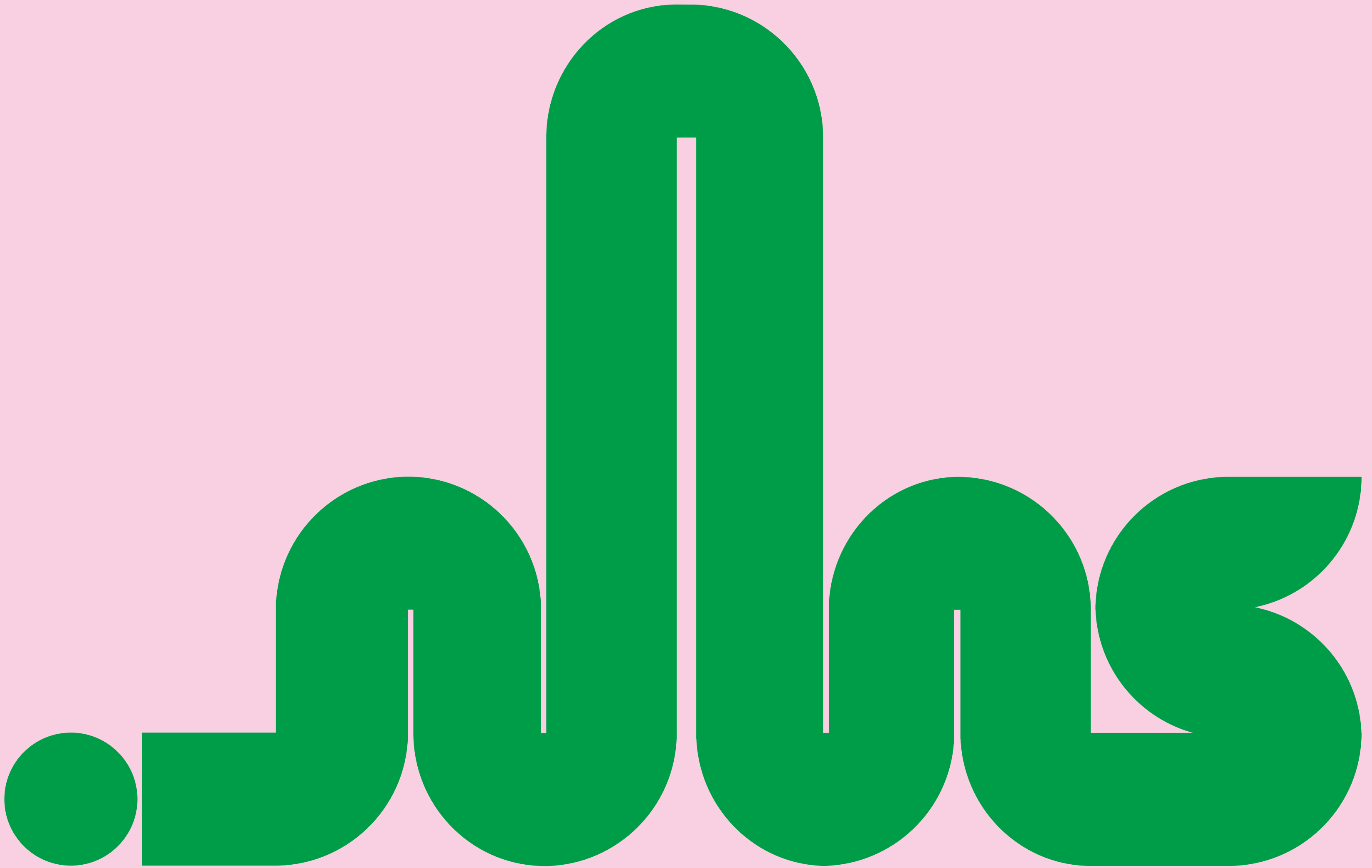
Sans Gène:
Louise Bourgeois, Marcelle Hanselaar en Paula Rego
Een tentoonstelling die focust op het oeuvre van drie kunstenaars met een ongeremde beeldtaal waarin de vrouw centraal staat. Vaak humoristisch, met een literaire knipoog en een erotische ondertoon.

(un)STRUCTURED:
Isidoor Goddeeris, Marc Ronet en Bruno Van Dijk
Een groepstentoonstelling rond landschappen, ruimte en architectuur. Met gestructureerd driedimensionaal werk en abstraherende, landschapschilderijen. Gecomposeerde natuur herleid tot de essentie.

Hilde Vandaele Gallery

1.07 – 30.07.2023:
Groepstentoonstelling met Moataz Alqaissy, Hilde Overbergh en Leen Van Tichelen.

6.08 – 3.09.2023:
Willy De Sauter. De Belgisch kunstenaar ontwikkelde een fundamentele vormtaal die zich vertaalt naar eenkleurige krijtschilderijen.

Watou Arts Festival 2023 /kom.po'zi.ci.o:/

The choice for *Composition* as a theme stems from thinking through both the principle of Patchwwork, the open call that underpins the festival, and the work of the selected artists. This to me was an obvious link with the eponymous concept introduced by French sociologist Bruno Latour¹.

In this specific era, characterised by the consequences of the so-called Anthropocene² with an undeniable warming of the climate and a war that is coming very close to our doorstep, Latour feels it is more important than ever to make well-considered choices, to *compose*. That is no simple task because in some cases this results in controversial outcomes that appear to go against the so-called modern progress and unashamedly fall back on archaic solutions. What is most important is the liveability and the future of our planet.

In his *Attempt at a 'Compositionist Manifesto'* Latour³ also establishes a link with words such as 'compromise', 'compromising' or 'composure', thereby introducing a certain measure of diplomacy and caution. Continuing this line of reasoning also results in the ecologically responsible 'compost', or the decomposition of various invisible elements. With compositions there is always a certain risk: they can succeed but also fail. At the very least there is an attempt at a constructive buildup, a carefully considered bringing together of elements while respecting or preserving heterogeneity or diversity.

With the reference in the festival to the memory of World War One through the Westhoek project LANDSCAPES | Feel Flanders Fields, the link with Dadaism is obvious. In full wartime, as of 1916 this was the first important and influential cross-pollination between different nationalities, languages, art movements and disciplines in both an extremely critical but also playful manner. Notably, one of the most commonly used techniques was that of the collage in which, after the example of the cubists, most of the featured objects were of the everyday variety and not necessarily linked to art.

The active blending of (visual) languages – and consequently also the notion of translating, learning to understand each other and living together – is a key aspect in the setup and execution of the festival. The choice for a title in Esperanto expresses this confluence of languages. The phonetic spelling subsequently gives it a graphically interesting form.

Working with the encounter and the exchange at the crossroads of various disciplines constitutes the basis of both the festival and my practice as curator. In Watou it is complemented with working in a borderland – in a literal sense. In their projects, many Patchwwork artists point out the proximity of France. That is why we chose French as an additional language in our communications, in order to recognise and appreciate the close proximity – within walking distance – of a country with a different language. The encounter and collaboration with others and the other across national borders or genre boundaries thus results in a composition that is actually a hybrid form.

The notion of the hybrid is therefore an important lodestar in this edition of the festival. Different projects focus on the encounter between the human and the non-human, for instance the attention for the animal voice (both in a vocal and political sense), for the so-called quasi-object in which things become active actors, or the use of artificial intelligence. Local meets global in the attention for the pressing water shortage, or for working with the soil, among others by Watou's farmers. Often this refers to the care for planet earth and others or the other. The realisation that nature is not all around us but that we are an integral part of it is consistent with this.

However, the projects for the festival are primarily about the curious discovery of the less familiar or entirely unfamiliar, or what we risk forgetting. Therefore, this is how the playful reference to science fiction by different artists must be interpreted. It is not so much about casting our gaze to new extraterrestrial worlds as it is about the extraterrestrial gaze being directed at earth, in order to broaden our horizons and arrive at fresh insights.

Latour liked to work in a collective based on the understanding that as a philosopher, he could not solve his problems alone but that it took other people, with different knowledge and insights. To him, conversation was one of the basic elements of a very specific way of working. It is an exchange of ideas that can lead to new solutions. Even in my capacity as curator I cannot solve everything alone and conversation is important to me.

/kom.po'zi.ci.o:/ to me is very explicitly a collective, non-hierarchical event, with, by and for the artists, collaborators, inhabitants of and visitors to Watou. It could be interpreted as a manifesto that advocates a different way of working. But more than anything I hope it results in a captivating project.

Edith Doove
Rouen, May 2023

- 1 French philosopher, sociologist and anthropologist Bruno Latour (1947-2022) wrote about a broad spectrum of subjects ranging from economy and politics to the philosophy of science. For this he frequently worked with such scientists as Isabelle Stengers, Vinciane Despret and Donna Haraway, but also with various artists. On the thinking on geopolitics and ecology he published, among others '*Oog in oog met Gaia – Acht lezingen over het Nieuwe Klimaat regime*' (Face to Face with Gaia – Eight lectures on the New Climate Regime). In 2021 he was the recipient of an honorary doctorate from the Catholic University of Leuven (KUL).
- 2 The Anthropocene refers to the age in which the earth's climate and atmosphere suffer the consequences of human activity. Meanwhile others terms have been coined for this, such as the Capitolocene, which emphasises the influence of capitalism.
- 3 Bruno Latour, An Attempt at a 'Compositionist Manifesto', 2015, p. 473 et seq.

Festivalhuis

📍 Watouplein 12

Nathalie Hunter
– Radiance²⁰²³

To Nathalie Hunter, creating ceramics with self-sourced or recycled clay is primarily a form of co-creation with the earth, with her surroundings. She calls it a prayer or a poem with the earth. Like plants, minerals and animals, we are of the earth. We are an integral part of it. When preparing the wild clay, she purifies and homogenises it. Then, when the consistency is just right, she turns large pots.

As the clay moves between her fingers, between her hands, over her body, they dance together. During this process, Hunter meditates to create from a place of inner quiet and connectedness. The turning pots itself has always been a kind of magical act for her. It is very fascinating and restores the link with our ancestors, our traditions, our roots. It is a practice that was literally important to the making of food containers, a practice to which Ursula Le Guin refers to in a certain sense in 'The Carrier Bag Theory of Fiction' (1988). Instead of the bag as the first form in which man established a connection with nature and a creative fiction, Hunter uses the clay bowl.

For Hunter, the large bowls represent a song about the abundance of our planet, the abundance of our time. The abundance of possibilities we all enjoy thanks to the access to information and education. They are her way of showing her respect for the earth. She also hopes to inspire gratitude for the amazing possibilities and gifts we enjoy. If we look through inquisitive eyes that are receptive to possibilities, we can create a whole new world.

In addition to ceramics, Hunter also creates drawings inspired on all sorts of traditional symbolic elements. She not only finds them on her walks in Watou but also in the traditional decoration of the faience pottery from nearby Lille.

The project aims to give birth to a new world that is both archaic and futuristic, one that creates a regenerative civilisation, that is connected and infuses every act and decision with life. Hunter resolutely opts for a positive approach. Not to mitigate the urgency but because it is absolutely necessary to take action. Doom mongering only serves to paralyse.

Alexandra Dementieva
– Twin Dephts²⁰¹⁸
– Source of Energy²⁰²¹
– Their Portraits²⁰²³

Alexandra Dementieva shows a combination of work in which she comments, often with a sense of humour, on environmental and other problems resulting from human actions. In doing so, she urges the urgent need to find other, more sustainable ways of living, in harmony with nature.

Twin Depths is a video installation on seven screens. A series of underwater performances shows an attempt by the artist to return to our natural state. Her starting point is that we live in a world pressurised by human activities. The consequences are fires, droughts, hurricanes, tsunamis that make the world uninhabitable. Since humanity is bound to continue its destruction of a natural environment, the artist decides on an alternative lifestyle. It is well known that all living organisms originate from the ocean. Over millions of years of evolution, we have achieved a huge amount by turning from blue-green algae into humans with a video camera, computer or smartphone. And now an artist made up of 70% water is trying to return to her natural element. She does this by repeating banal 'above-ground' actions that are part of our life on earth in the warm, soft waters of the Bay of Kotor, among fish, crabs and sea urchins.

The series of performances began on 7 August 2018 with 'Sweeping the Floor' and lasted for a total of seven days. Every attempt to settle underwater was a total failure.

In the light sculpture *Source of Energy* in the form of an out-sized glucose molecule, Dementieva works with Kombucha SCOBY, a symbiotic culture of bacteria and yeast. There are several myths and legends surrounding kombucha, one even about its alien origins. In any case, it cannot be specifically attributed to one particular plant kingdom, but is a kind of hybrid.

Inside the bulbs of the enlarged glucose molecule are LEDs with separate colours for each of the elements hydrogen, carbon and oxygen. The light intensity is controlled by adding kombucha to a brew of sweet tea. This triggers bacterial growth and converts sucrose into fructose and glucose. The latter is the main source of energy in all organisms. The installation in which art, science and technology meet, highlights the importance of and collaboration with non-human organisms.

Source of Energy was produced in collaboration with Cyland Laboratory.

Their Portraits (2023) is a video installation that can be described as an artistic collaboration between the artist and the AI application Midjourney. In it, fictional aliens resembling tardigrades or water bears are created. These creatures interact with their environment through their senses in a unique way.

Because they inhabit a human environment, their experience is alien to us. The installation highlights how important it is to consider the unique perspective and subjective experience of a non-human organism when studying behaviour and ecology.

Maarten Inghels Prize 2023
& Vincent Van Meenen Prize 2023

Since 2018, the Maarten Inghels Prize and the Vincent Van Meenen Prize have been Flanders' leading literary prizes. These are annual literary prizes whose winners receive a trophy or a money prize.

In 2018 the €7,500 in prize money of the Vincent Van Meenen Prize went to Maarten Inghels and as the winner of the Maarten Inghels prize, Vincent Van Meenen received the same amount. In 2019 the prize consisted of two Ford Fiestas who swapped owners. In 2020 Maarten Inghels and Vincent Van Meenen awarded each other a copper star that was integrated into the Antwerp street scene. Due to the indignation of the Jewish community the stars were removed again the following day.

In 2021 chains of office were exchanged on the Staalmeestersbrug ('The Love Bridge') in Amsterdam, finally realising the international ambitions of the prize. At a moderately attended 2022 ceremony at Passa Porta Bookshop in Brussels, the two modelled their own challenge cup from a block of clay.

The prizes are humoristic performances in the best tradition of Robert Filliou's 'Art's Birthday' that mock the customs of the art world. The organising committee of the prizes changes each year. In the past Idris Sevenans, Barbara Geenen, Antwerpen Boekenstad, Das Mag publishers and Passa Porta assisted the artists. In 2023 Watou Arts Festival hosted the award ceremony and personalised cakes were exchanged.

Wouter Vanderstede
& Peter Simon
– Food First²⁰²³

Wouter Vanderstede & Peter Simon set out to make the work of the farmers around Watou visible. During their stay in Watou in the summer of 2022, the many tractor movements and impressive working hours of the farmers make a profound impression on them.

The duo ask themselves whether the diligent work of the farmers can be translated into art. And whether the chasm between labour and art can thus be bridged. The farmers work in a different reality than the festival, one that is hardly visible to each other. A tracker system in their tractors has made their work visible to the visitors and villagers.

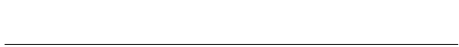
The unique thing about farmers is that as they work the soil, they drive over every metre of land they own. As a result, their tracking patterns not only consist of lines, as is the case with other users of the public space. The work of the farmers ultimately results in areas. Throughout the peak season they gradually colour those areas. The farmers’ labour colours the surroundings. The artists want to document and visualise this spectacle.

Vanderstede & Simon find four farming families that are willing to take part in their project. A GPS tracker is installed in the tractor of every participating farmer. The movement patterns are forwarded and recorded. Every farmer has a unique ‘signature’. In the eventual visualisation, the geographical background is left out, creating a more abstract image. The movement patterns of every farmer are displayed side by side on screens, like in a control room.

Every day the farmers’ activities are mapped out and the floorplan is filled in a bit more. Time indications render the impressive working hours.

Vanderstede & Simon hope that after watching the video footage, visitors will observe the farmers’ activities more closely because they can obviously also be followed in real life.

With the participation of Patrick, Wietse and Jelle Debaene, Johan and Chiel Decalf, Chiel and Patrick Lemahieu-Ameloot, Jasper and Marc Igodt.

Koen Vanmechelen – The Worth of Life

For curator Edith Doove including Koen Vanmechelen in her additional selection was a matter of course as his work dovetails so closely with this year’s central theme. She opted for the installation ‘The Worth of Life’ that is based on the eponymous performance and video. The video was shot during the first lockdown in 2020 when Vanmechelen joined his chickens in quarantine. In the five-part video, he talks about the different stages of his journey and the insights he gained along the way. Starting as a young boy raising chickens and the resulting insights on domestication, his work meanwhile has a much broader scope.

A key aspect of Vanmechelen’s philosophy and creative work is, among others, the realisation that fertility comes from outside. In other words, cross-pollination is essential to the survival of both animal species, plants, man and the planet. That is why hybrid forms are a recurring element in his body of work. For instance, in part three of the video the central idea is that so-called transparency, and therefore isolation, must be broken in order to arrive at a new reality.

Another important point raised in the video is Vanmechelen’s statement that the global can only exist thanks to the generosity of the local. This part of the video is about establishing communities, about the collective creating opportunities. This is also reflected in the foundation of

the festival he devised, Patchwwork, and in the attention many other artists devote to the local as opposed to the global or working collectively. Vanmechelen’s work clearly has a sociocultural angle and in that sense he doesn’t shy away from the hybrid. The artwork must step out of the shadows and claim its role within the cultural fabric to be able to contribute to it. In the installation this is expressed by recording the video in which he comments on his philosophy and work. The room becomes a kind of chicken run in which a mural pays homage to his chickens without requiring their physical presence. The chickens continue their work elsewhere. They make us reflect on our way of life and the careful handling of what we have, which inevitably results in us wanting to secure a future.

Pierre Mertens

– Portraits ²⁰²⁰

In late 2020 Pierre Mertens and curator Edith Doove complete an initial installation of his portrait paintings under the moniker ‘Loving Care’ in the Blikfabriek in Antwerp. As a result of the COVID crisis the exhibition remains largely unseen. As part of the festival, a number of these large painted portraits of children with hydrocephalus (also known as ‘water on the brain’) (untreated or treated too late) has been selected for exhibition. Within the theme Composition there must also be room for those we are inclined to forget.

As a contextual artist Mertens frequently intervenes in the public space through his critical responses to power and his social commitment to minority groups. The story behind his obsession with the tension between the masses and the individual instantly affects the viewer. The short life of his daughter Liesje (1978-1989) triggers an evolution from painting to global activism. Confronted with a series of medical blunders he starts to focus as of the early eighties on raising awareness of the complicated and precarious conditions of hydrocephalus and spina bifida (Latin for ‘open spine’ or ‘split spine’), which his daughter also suffered from.

Mertens reacts against a society that strives for perfection and eliminates suffering. When working within the confines of his workshop takes a back seat to working in the world - and with his numerous campaigns and projects in Africa and South America you can take this quite literally - it is not surprising that in situ work is his primary format. His work is confrontational on both an aesthetic and ethical level and often involves social art projects centred around homeless people, asylum seekers, unemployed immigrants, social exclusion, AIDS, etc. For instance, since mid-2014 he has been reacting to world news with a daily cartoon.

Mertens has built a remarkable body of work that seamlessly blends his contributions as a visual artist, psychotherapist and foreign aid worker. After a brilliant start, this exceptional

combination of activities impeded a certain measure of recognition but thanks to his hybrid work method it is more topical than ever.

The portraits based on pictures the mothers posted on Facebook do not focus on the children’s handicap but on the loving gaze of the caring mothers. Their love is all-inclusive.

Cloé Decroix

– There are definitely countries worth visiting

The work of Cloé Delcroix centres around the great unknown. Decroix exhibits the props (costumes, masks, ...) she uses for her performance ‘Les Balladus’. The performance was developed for and embodied by the Balladus.

These large-eared pink little men travel around the country with all their belongings as they try to give new meaning to the concept of ‘location’.

The Balladus act as autonomous creatures in search of an identity and a place to live, thereby acting out the political conflicts with which they are confronted. The work in its entirety takes the shape of an ironic, childishly layered role play in which Decroix’ theatrical and graphical inspiration is translated into a multidimensional expression of art.

A key point of departure is a quote from ‘Nos Cabanes’ by Marielle Macé (2019): “...specifically not to take up space, to find a spot for oneself without overly disturbing anyone; rather it is a protest against this world full of places - freed up places, denied places, taken or available places”.

Decroix creates a graphic, visual, living universe. Different creative forms such as needlework, drawings and installation are integrated into her performances. Her musicians and performers collective starts from her drawings and personal research to help the work evolve continuously.

Music: composition and execution Félix Macquet, edited by Alban Capitaine Video: editing Marie-Charlotte Bonamy

Funda Zeynep Aygüler

– Musical Sferics

Several artists within the festival take inspiration from, look at or listen to the surrounding landscape of Watou. This is also the case for Funda Zeynep Aygüler, who developes a sound installation within the framework of LANDSCAPES | Feel Flanders Fields.

Aygüler together with musician Anton Filatov listens to normally inaudible sounds of the earth’s ionosphere and beyond through a custom made Very Low Frequency (VLF) receiver and antennas. The receiver is directed towards the open fields around Watou, where it records the disturbances created by natural phenomena such as lightning and solar storms. The natural elec-

tromagnetic waves from the magnetosphere are captured and converted to sound by sensitive sound amplifiers and antennas. At the extremely-low-frequency and very-low-frequency (ELF/ VLF), quite a few peculiar sounds can be heard. Such as crackling or grunting when lightning is captured or sounds like the chirping of a bird when frequencies are subject to dispersion by traveling over long distances. Sometimes it seems like hearing the wind blowing through a forest when repeated reflection, dispersion and absorption of the waves lead to longer whistling tones.

Low frequency band was used for military communications in Europe and the US from WWI onwards. VLF methods are also used to discover historical graves on battlefields. VLF frequencies are almost untouched by human-made telecommunications signals but as digital and wireless technologies continue to develop, the use of these frequencies for our communications drowns out the natural phenomena active on the low frequency spectrum.

The installation consists of a soundscape of which a visual translation is projected. In doing so, Aygüler and Filativ express the boundaries between the natural and technological audible and inaudible. The installation aims to express not only a link to an invisible war past, but also questions whether hearing unfamiliar, normally inaccessible and perhaps even monstrous sounds can contribute to a more equal, non-hierarchical handling of the non-human? For instance, can letting these sounds be heard disrupt contradictions between nature and culture, technology and biology, materiality and immateriality?

Wouter Vanderstede & Peter Simon

– Attic Attack ²⁰²³

During their stay in Watou Vanderstede & Simon collect countless objects. They lay the groundwork for a space-filling installation in the attic of the Festivalhuis. There they endeavour to create a poetic world that responds to the hidden qualities of the attic space. To build the installation they enter into a dialogue with the children of the neighbourhood branch of Kunstacademie Poperinge. So the connection with the village originates from interaction with the specific space, the locally sourced materials and the villagers.

Visitors move through the installations along scattered islands with fragile constructions. The installation aims to put the unique character and beauty of the found objects in the spotlight. Placing things in relation to each other magnifies their unique formal and material characteristics and brings them into focus.

The constructions are fragile, full of tension. At first sight they may appear somewhat chaotic but by carefully walking through them, the visitor discovers the lines, the different subspaces and the relations that exist between them. The connections between things are not unambig-

uous but very open. Sometimes they are formal, sometimes narrative or poetic. This invites the spectators to build their own stories or make ‘poetry’ with images.

Vanderstede & Simon regard the attic of the Festivalhuis as a fantastic and intriguing location for their installation. They key into the history and the various traces of use in the property. The work is built around the subtle peculiarities of the building and the shape and materiality of the objects they found.

This project was realised in collaboration with Valentine De Meester and pupils of Kunst-academie Poperinge, neighbourhood branch Watou, Guido Doolaeghe, Jan Vancoilie, Pol Cauwelier, Marleen Baelde and ’t Graafschap.

Watouplein

Philippe Druez

– Oendergroend |

The Parliament of Frogs ²⁰²³

In his installation ‘Oendergroend’ (dialect for the underground or the metro) Philippe Druez roguishly refers to the mental universe of Bruno Latour. After all, the subtitle is ‘Het Parlement der Kikkers’ (‘The Parliament of Frogs’), a nod to Latour’s ‘Parliament of Things’, which also gives a voice to the non-human. On Watouplein a curious croaking of frogs can be heard that dies down as we approach. The frogs appear to be trapped in a submerged metro shaft. Through the grille, concealed between water lilies and water plants, the occasional frog can be spotted. As soon as we walk off, the chorus swells again.

In spite of the link with Martin Kippenberger’s ‘Metro-Net’ (1993), Druez’ point of departure is entirely different. He refers to the almost non-existent public transport system to and from Watou. A survey among local residents resulted in the ‘Tûbe Koarte’, a metro map with preferred stops.

However, through his underground parliament of frogs Druez also denounces the endless croaking in human parliaments, the United Nations and the COP climate conferences. After all, they have little impact on global warming, the resulting rising sea levels, the increasing number of megastorms and the extinction of plants and animals.

Bruno Latour criticises the chasm between nature and society. To Latour’s thinking, people, animals and things co-exist, giving rise to hybrid forms of which conscious and creative AI systems are also a part. The synthetic or phony-biological objects and the frogs’ croaking song (created with modular synthesisers) toy with that identity between genuine and fake.

The frogs attend the live sessions of the House of Representatives, during which an algorithm translates the political speeches into croaking. The lifelike quality of the installation raises a number of questions, such as that of our need to imitate nature while neglecting it at the same time.

While this doesn’t solve the mobility issue from and to Watou, it does create room for a genuine debate, or ‘brekekekèx-koàx-koàx’, as Aristophanes (the father of comedy) would have said.

This project was realised in conjunction with Made in Inox.
--

Marc Hamandjian

– Watou Watou ²⁰²³

The work of Marc Hamandjian is characterised by the concept of exploration. In his installations he makes frequent use of mobile objects and vehicles such as caravans, pedal boats, minibuses but also waiting rooms that could act as a point of departure. However, they are all stationary. Either they are ready to leave or perhaps they have just arrived.

The caravans evoke a connotation of vacation and a form of nomadism. In every case there is a form of exploration. But exploration of what? A certain field of tension arises that primarily appeals to our imagination. Where do these vehicles and spaces come from? What world do they belong to?

Despite their science fiction like identity they are firmly rooted on earth. In his scale models and sculptures Hamandjian likes to refer to the futuristic architecture and design language of the sixties. The antennas of his hybrid mobiles are aimed at another world but the alienating images they capture are those of the earth that Hamandjian’s video collages confront us with.

Options are given to leave earth: a caravan vacation in space or shooting into outer space seated on a Vespa from an impressive launch platform. In both cases there is a kind of office where candidates can register. A panel with the legend ‘Quitter la terre?’ is not so much an invitation as it is a question. Here, too, reference is mostly made to a possibility. An actual departure is never in the cards and that is precisely why it is a question.

For the festival Hamandjian develops a kind of belfry, a high tower with dish antennas, built on and around a small caravan. The title ‘Watou Watou’ refers to the French animated series ‘Wattoo Wattoo’ from the seventies. It features a small hybrid figure, half bird, half fish, that lives on the square planet Auguste and frequently assists earth and its inhabitants with a variety of ecological and social issues. The series is shown in part on a large screen mounted onto the caravan. This creates a strong link with our contemporary issues in a frivolous, imaginative and slightly absurd manner. The question with all this is whether we should abandon earth or, conversely, explore it.

Thanks to Jean-Michel Gascuel, producer of the NFR series 'Wattoo Wattoo le retour!'.

Sint-Bavokerk

📍 Kerkhofstraat 1

Juls Gabs

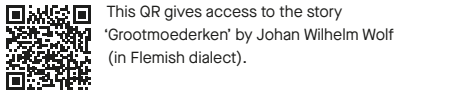
– The Grateful Animals ²⁰²³

Juls Gabs discovers in Watou the local dialect, traditional signs and expressions and the history hidden in them. The fact that the dialect is gradually disappearing inspires her to create her installation The Grateful Animals. This consists of a large, digital painting, printed on canvas, in which she uses the fairy tale of the same name from 'Grootmoederken' by Johan Wilhelm Wolf (1842), a German writer translated into Flemish at the time.

When she visits the festival in 2022, Gabs makes frequent use of Google Translate to translate the exhibition texts. In doing so, the automatic translator constantly makes curious constructions that reminds Gabs of the misunderstandings that can occur when a language is forgotten or unfamiliar. Her installation is therefore an experiment on the extent to which we can trust translated texts when the dialect is lost. At the same time, her work is a fine example of a hybrid, in which the digital meets the analogue to preserve a heritage. Moreover, in the fairy tale, humans and animals come to the rescue. So there is a focus on an exchange between the human and non-human in different ways.

In the painting Gabs shows the moment when the boy in the story comes to the aid of a lion, an eagle and an ant in their dilemma around the carcass of a dead donkey. All three want to eat from it but do not know how to go about it. The boy, despite the different size of the three, decides to divide the donkey into three equal pieces. In gratitude for solving their problem, the animals promise him their help in difficult times. Hidden in the painting is a digital QR code that gives access to a so-called Augmented Reality (AR) via a smartphone or tablet. The AR is based on the poem that Alara Adilow wrote for Juls Gabs. In it, the fight between the dragon and the boy is shown for which the boy requests the help of the animals.

At the end of the festival, the painting disappears but the AR remains in Watou and will be installed under the bridge in the Kerkhofstraat where it will remain accessible for 'eternally'. By mixing the digital and traditional, Gabs hopes to create a graphic archive for future generations.

À la Frontière Belge

📍 Winnezelestraat 32

Marilyne Grimmer

– Souvenir Shop ²⁰²³

In her contribution Marilyne Grimmer takes the nearby border with France as her starting point. Nowadays that border is primarily characterized by language. The dialect which used to connect the population on both sides of the border has disappeared.

From an interest in tourism and public space, Grimmer sets up a souvenir shop with inhabitants from both sides of the Belgian border. Because while there are shops along the French-Belgian border that sell tobacco, cigarettes and beer in one country and spirits and mineral water in the other, there are no actual souvenir shops. She wonders what the inhabitants on both sides would expect to find in such a souvenir shop. Do they have personal memories ('souvenirs' in French) to share across the border? And how can such memories be shared through an object?

For this purpose Grimmer organises a series of workshops in retirement homes, schools and local associations on both sides of the border. She also meets individual inhabitants of Watou and Houtkerque, the nearest French town. And she goes to the café 'À la Frontière Belge', which is run by Flemish Rita who was born in the house and still lives there with her French husband Pierre. Both French and Belgians drop by for a beer or two and you can still hear the local dialect there. Near the café flows the small river 'Ey Becque', which constitutes the physical border between the two countries.

During the encounters and workshops, Grimmer and the inhabitants reflect on the symbols that can represent their region. The participants listen to how Flemish and French intermingle and impact each other in blended words. Dialectic expressions are collected, pictures taken and personal archives collected. They discuss the evolution of this border, from the time of customs officers to today, through personal memories and the history of Europe.

Based on all this information, prototypes are made for the production of typical tourist trinkets such as fridge magnets, snow globes and postcards. They find a suitable location in a wooden cabin near the French border that is somewhat reminiscent of the former border guard shacks. Nothing is for sale, it's a place to contemplate differences, encounters and similarities.

This project was realised in collaboration with the inhabitants of retirement home Saint Augustin in Bergues and WZC Huize Proventier, the pupils and teachers of the elementary school of Watou, the Jacques Prévert school of Godewaersvelde, the elementary school of Berthen, Freinet school De Torteltuïn in

Poperinge, Martial Waeghemaeker, mayor of Godewaersvelde for the visit and access to the archives of the Border Life Museum (Museum van het Grensleven), Jan en Westhoek Verbeeldt, De Bres in Poperinge, Rita and her customers, Amélie of the town library of Houtkerque, Andrée, Carine, Fred, Isabelle, Hilde and Guido and everyone Marilyne Grimmer met along the way.

Niels Albers

– Proximity ²⁰²³

One of the aspects highlighted in this edition of Watou is the proximity of France. That is what strikes Niels Albers the most on his visit within the context of Patchwwork. When he goes for a walk to the French border, all he finds there is a small brook and a bridge. Nevertheless, he gets the impression the world on the other side of that border is completely different. It continues to fascinate him.

As Albers remarks, nowadays borders within the European Union are no longer a real obstacle but more like a transformation line between cultures and languages. He discovers that while the physical distance from Watou to France may be limited, the mental distance appears much bigger. On both sides of the border fewer people speak their neighbours' language and on the French side they don't know much about the festival or want nothing to do with it, like the farmer just across the border.

The work of Niels Albers is often inspired by the location and its history. For instance, he discovers that a large part of the Westhoek is the only part of Belgium that was never occupied by the German army. This is probably due in part to the nearby trenches. This war fact inspires his project for Watou, which is located right on the border. At first glance from the Flemish side it looks like the blank side wall of a house, no different from so many others in Flanders. But on the other side – the French side – the visitor discovers a heap of organically stacked sandbags that appear to support or reinforce the wall. The sandbags offer protection but saplings sprout from some of them and a trickle of water runs to the brook. This is very symbolic because not only is the name 'Watou' derived from the word 'water', but water is obviously also a source of life. In other words, so is the border formed by the brook. Incidentally, the number of saplings is based on the quantity of CO₂ it took Albers to travel back and forth to Watou and complete the installation.

From the sandbags visitors can look across the border and into France. This way they can look out over the landscape but also reflect on the often invisible physical and mental boundaries. After the festival the plan is to donate the saplings to different inhabitants of Watou so they can continue to grow and store CO₂, and in order to give them a life beyond the memory of those who visited the festival.

Our thanks to tree nursery 't Graafschap.

Moenaarde-straat 43

Louisiana van Onna

– Language Flight ²⁰²³

In Language Flight Louisiana van Onna targets the universal language of nature by examining the naming of birds. Van Onna specifically focuses on bird names such as golden oriole (wielewaal) and cuckoo (koekoek) which, in Dutch, offer a phonetic description of the sound these birds make, which is also known as onomatopoeia, the use of words that sound like what they are describing. In this work Van Onna examines how these birds have different names in different languages because language impacts how you hear things. She wonders how the sound of these birds can be described in such a way as to come up with a universal name that works in every language.

Her preparatory visits, during which she appreciated the sound of silence interrupted by birdsong and the occasional conversation, reminded Van Onna of her youth in a small village on the Dutch-Flemish border. To birds borders are inconsequential: their call is identical on both sides. But the name we give them based on the sound they produce does vary according to the language of the land.

Together with the inhabitants and visitors, Van Onna goes in search of new universal names for songbirds based on what they sound like. She specifically focuses on the European turtle dove, whose "turr-turr-turr" is described by Guido Quaghebeur of Natuurpunt Vlaanderen as "the sound of the start of spring". With an installation that uses photography, video and town signs Van Onna documents her quest to overcome language barriers and make these birds universal.

Inhabitants describe the sound of the European turtle dove in a playful documenting video. In addition, the accompanying photographic installation gives visitors the chance to consciously listen to the sounds the golden oriole, the European turtle dove and the cuckoo make and subsequently propose a name for them. At the conclusion of the festival Van Onna will collect all answers and reveal a name sign with the new name of each of the portrayed birds.

Besides this video and installation you can read the different bird names in Dutch and French on six town signs along the arterial roads that connect Watou with the French border.

Charlotte Eta Mumm

– Loss ²⁰²³

To Charlotte Eta Mumm it is important to create a garden in Watou that acts as a place to contemplate loss. That makes her one of the participating artists with a special attention to and connection with the earth and nature.

For Mumm there is always an interaction with nature where thoughts have free reign and the grieving process can proceed at its own pace. This way gardens can offer an environment to deal with grief and loss. For instance, by standing in wonder at the beauty of modest yet important aspects of life, such as digging in the earth with your hands or by observing the extraordinary beauty and growth of plant life. This makes it possible to conduct an inner dialogue, to find yourself and escape unwanted vicious thoughts.

Mumm's semi-permanent garden for the inhabitants of Watou or the festival visitors is an inviting place to spend some time and rest. Specific grasses, fast-growing and flowering perennials and annual flowers are sown around an installation of seating sculptures.

The adjoining shed offers a writing place for visitors. Here memories, streams of thought, fragments or letters in memory of loved ones can be written to give them a place, literally and figuratively. The Gerry Loose poem on the windows creates a symbolic connection between the inner and outer world. Here, too, finding peace and quiet, forgetting time and finding oneself take centre stage. The fascination for nature and what it produces can help to ground oneself or give loss a place without (social) expectations or accountability. Visitors can either take home what they write in this scriptorium of sorts – or in the garden – or they can safely deposit it in a slot of one of the seating sculptures.

The title 'Verlies' has a dual meaning. In Dutch it means losing something or someone. In German it is a dark and enclosed space, such as a dungeon. In this case the garden provides an open and life-embracing place so that 'loss' eventually becomes synonymous with 'growth'.

In the garden you'll find: Allium sphaerocephalon, Echinacea purpurea 'Magnus', Gaura lindheimeri 'Whirling Butterflies', Salvia nemorosa 'Mainacht', Amsonia tabernaemontana and hubrichtii, Phlomis russeliana and tuberosa, Verbena bonariensis, Pennisetum alopecuroides 'Hameln', Carex testacea 'Prairie Fire', Stipa gigantea, Sesleria autumnalis, Deschampsia cespitosa 'Goldtau' as well as various seeds.

Moenaarde-straat 36

Iwert Bernakiewicz

– Common Ground, Fragile Fragments ²⁰²³

In Iwert Bernakiewicz' intensive interaction with Watou, everything revolves around connection, exchange and fragile fragments. From his background as an architect, he first delves into the infrastructure of the village and toys with the idea of exchanging the cars in the village square with the trees in a copse he discovers just outside of Watou. However, he subsequently comes across a special episode from Watou's history.

On 27 and 28 May 1940, the Germans bomb Watou. It is the day of Belgian capitulation. As fire bombs leave a gaping wound in the landscape, 10 villagers and 49 soldiers - of which one unknown - lose their lives. The occupier quickly demands a military cemetery for the provisionally buried soldiers. Outside the city centre, along Houtkerkestraat, a suitable plot is found. After the war, the soldiers are reburied in Luxembourg and France; the unknown soldier finds a final resting place in the cemetery of St Bavo's church. In 1957 the plot is leased and incorporated into the surrounding pastures. In 1978 the father of Guido Doolaeghe buys the plot to expand his transport firm but due to circumstances expanding is not possible in this location. He turns it into a place of rest. He puts up a fence, plants a hedge and trees and slowly the copse takes shape, an alien element in the landscape that had caught Bernakiewicz' eye early on.

In this parental home – where Bernakiewicz installed his intervention over almost the entire ground floor – Guido Doolaeghe points out another silent witness to him: a large mirror that was damaged in the bombing had nevertheless been stored in the attic all those years.

In Jerome Derycke's second-hand store further down the village, Bernakiewicz discovers even more fragile fragments. Seemingly unrelated objects which are nevertheless systematically arranged remind him of Aby Warburg's famous Mnemosyne Picture Atlas, which explored the influence of classical antiquity in his time.

By poring over local history and getting thoroughly acquainted with a number of villagers, Bernakiewicz starts to feel they share a certain amount of common ground. With special attention for the fragile elements he encounters - the copse of trees, the mirror, the objects in the store - he builds an installation that creates subtle connections in space and time. He hereby attempts to make the invisible visible, to wit that which connects the villagers, the artists and the visitors to Watou.

Brennepark

Sven Boel

– Exhausted ²⁰²³

One of the aspects that several Patchwwork artists focus on is that of water – and more specifically the lack of it. As a typical farming community, Watou is highly dependent on water, an issue that manifests itself worldwide. As such there isn't much water in plain view in the village and as Boel observes, farmers can only pump water from the Heidebeek for use on their land at set times. Another source of inspiration for Boel is the etymology of the place name Watou. In the Middle Ages it was spelt Watua and sometimes Watewe, Wathewa, Watuwa, Wateeuwe, Watue or Watuwe. Yet all spellings mean the same: marshy meadow. In Watou AD 2023 this hasn't been the case for ages. The land has been drained, both literally and figuratively.

Sven Boel expresses all of this by selecting the simple shape of a (temporary) water well for his installation. Traditionally the water well holds an important place in a community. After all, the presence of water determines where people decide to settle down. In the summer of 2022, a number of those wells worldwide went dry, raising public awareness of the effects of climate change.

At first sight Boel's well appears classic and is even reminiscent of a fairytale well where you can make a wish. However, something is off. The well is so high it is almost impossible to use. The depth and therefore also the height of the well are determined by the ground water level.

Because this is a temporary well, no chemical components are used in the construction for ecological reasons. Boel specifically wants to use an old method where the walls of the well are supported by wooden beams. The mortar for the stones is made of clay, straw and donkey or horse manure.

The duality of the visible and the invisible is an important concept for Boel. In this case the non-visible dug well is made visible by the round wall around it. Boel uses the dug-out soil to personally make the building blocks for the well. These are air-dried clay or loam bricks. Already as a child Boel likes to play with clay he dug out himself, thereby learning the importance of water to create an active substance. This is something he rediscovers when he goes to work as an artist and uses in his sculptures and performances from that moment on.

Oude Poperinge-straat

Niel de Vries

– Acres of Care ²⁰²³

Niel de Vries takes the agricultural landscape of West Flanders as a starting point for his project. On many fields in West Flanders, and also in Watou, the main crop is corn for livestock feed. As one of the first domesticated plants with a meaningful cultural history, de Vries feels this crop is ideally suited as a framework for questioning the relationship between man and the earth.

Corn originates from Central America and has been grown in Europe on a large scale since the middle of the 20th century. The use of synthetic fertiliser and modified seeds has problematic long-term consequences for the earth and its ecosystems.

De Vries relies for his installation on a viewing platform such as built by the Hidatsa, a North American indigenous people from what is now known as North or South Dakota. They cultivated mixed fields without pesticides or herbicides. Instead they built towers next to the fields to be able to monitor them. To them, corn was like a child that needed to be cared for. They spent long days on these viewing platforms, they sang to the plants and made sure neither birds nor humans could steal their harvest.

De Vries' platform is located on the village border and is half sunk into the ground. From ground level you can access the excavation and explore the ground layers of times gone by. Here we can see the earth that nourishes us. Looking out over the cornfield we see the bottom part of the corn stems, where the plant emerges from the soil. Nothing else grows there. No weeds, no grass, no flowers. Just corn.

The different depths and heights invite us to grow along with the corn. A ladder takes us to the first viewing platform just above the cornfield. This is the height of the plants early in the season. The second platform is as high as the height of the corn plants later in the season.

By first lowering and then heightening again, building a platform in an excavation is a paradox in and of itself. De Vries feels this also goes for industrial farming. By examining methods from the past and/or a different culture, he tries to say something about the present. At the same time the podium is activated during the festival by using it as the staging location for a program of meetings on subjects such as sustainable farming and care for the planet. The meetings also take a closer look at the theme of the festival itself, Composition. That is why no specific poet was assigned to the project. Space is given to different voices.

Graanschuur

📍 Blauwhuisstraat 11

Peter Simon &

Wouter Vanderstede

— Scars ²⁰²³

Through this project Vanderstede & Simon make so-called micro scars in the village landscape visible. Duplicating them onto T-shirts makes them wearable. This is their way of posing a number of social questions about whether or not to commercialise the landscape.

Scars bear testimony to pain or growth and are a sign of evolution and dynamics. They are the result of accidents, errors, innovation, growth, age, pressure... Sometimes they evoke strong emotions. Other times they are just there, barely visible and free of emotion.

Metaphorically speaking they can also be referred to as 'scars in the landscape'. Based on this concept, Vanderstede & Simon formally surveyed and documented the landscape in and around Watou. In doing so they were primarily interested in rather insignificant imperfections of change.

The micro scars are transposed to T-shirts using a printing technique they developed themselves. They make a print of the small town history of Watou while documenting the story behind the scar. Each of these T-shirts is unique. The printing process often left behind trace amounts of organic matter: pebbles, some dirt or moss... that was removed from the landscape. In locations where a print is taken, the residue of the printing techniques remains visible. Consequently, the location has changed as well.

In the next phase they ask the essential question whether this can or should be commercialised. They copy and reproduce the scars further through more classic screen printing techniques. But are the insignificant micro scars interesting enough to be worn? Is commercialising them appropriate? And does wearing it as a T-shirt diminish the work?

Griet Dobbels

– The Cow and the Goat ²⁰²³

The key topics in the work of Griet Dobbels include the landscape, border regions, nature and culture and how we handle them. She likes to use contrasts to strive for an objectifying position.

For her contribution to Watou, Dobbels uses the dialectics of the human and the non-human by juxtaposing and interconnecting landscapes,

border regions, farmers, animals, areas, ways of observing, artists and cameras. The cow and the goat provide the objectifying view in her video. Dobbels connects a farmer and his cow from Watou with a farmer and his goat from Al-Masara near Bethlehem, Palestine. Both their regions are situated on a border in an evolving landscape. Both regions bear the marks of historic friction. One landscape bears witness to the events around the Great War some 100 years ago. The other still bears the consequences of a decision taken in that same period, the 1917 Balfour Declaration, in which the British government expressed its support for “a national home for the Jewish people” in Palestine.

The farmers in both regions are threatened in their very existence for different political, economic and ecological reasons. In both cases, the supposedly quiet or natural and original landscape is characterised by an everyday reality that is lightyears removed from that, albeit from a different starting point.

In relation to these contrasts, Dobbels asks herself a series of questions.

Can the animals display the hidden frictions in the landscape? Does a strong focus on the small and local aspect enable us to take a broader and therefore different view? How do farmers relate to the landscape, to their land? How does the local farmer work in the context of the current ecological decisions in densely populated Western Europe and, by contrast, how does the Palestinian farmer fare in occupied territory? What is the significance of land? How do they deal with changing ecological and geopolitical situations? Do they see a future? Is there a future?

By placing a camera on the heads of the cow and the goat, Dobbels has them record their respective landscapes. The images of both points of view are combined thanks to a text by Lotte Dodion. This text took shape in a joint search for equivalence through images, words, language and sound, even before the images were edited.

Thanks to the Al-Ma'mal Foundation (Jerusalem) and farmers Wouter Pety and Abdullah Zawahre and their respective families.

Parochiehuisje

📍 Blauwhuisstraat 5

Various Artists and Temporary Information Centre, Watou branch

– Everything is four (E=4) ²⁰²³

The collective of collectives Various Artists & Temporary Information Centre, Watou branch

(consisting of a total of at least 26 artists) does not take part in Watou 2023.

The organisers of Watou Arts Festival 2023 have decided to exhibit a non-selected entry after all. This is because what this collective – which took part in Patchwwork 2022 – proposed simply could not be realised. Regardless of how interesting it would have been to include their work, which explores the boundaries of authorship, collaboration and local embedding and questions the future of the arts festival. The place it nonetheless receives, calls into question the making of choices.

The work an arts festival carries out behind the scenes includes poetry. It may be an opportunity for visitors to reflect on the refusal and rejection which, unfortunately, we all experience. How do you deal with refusal? And what role can our imagination play in dealing with refusal?

Brouwerijsite

📍 Douvieweg 2

Robert Ssempiija

– Alienation ²⁰²²

Robert Ssempiija is one of the artists whose contribution is based on the proximity of the French border. Much to his amazement he discovers that border is not only easily accessible but also just as easy to cross. To his thinking this is completely unusual and almost utopic. That is why he decides to share his own experience crossing borders with the inhabitants and visitors.

To be able to understand his project thoroughly, it is crucially important to gain a deeper understanding of the city of his birth: the Ugandan capital of Kampala. The city has over 4.4 million inhabitants and is the economic heart of a country that is home to no fewer than 56 tribes and whose population is growing lightning fast. The city is sprawled across 176 km² north of Lake Victoria. Before the colonisation the seven hills in this area were the hunting grounds of the king of Buganda.

Under British rule, German urban planner Ernst May was commissioned in 1945 to design a city, for which he drew inspiration from the garden city model. He created a city in which each of the hills had its own centre and was surrounded by spacious agricultural lands. Although Kampala has long outgrown the name of 'city of seven hills', they are still crucially important to the city and they also have unique landmarks that are of religious, cultural and colonial value.

As in many other modern African cities, Kampala was designed against a background of racial segregation, with a clear separation between the colonial rulers, the Asian population and the indigenous peoples.

Ssempiija's installation is part of his research project 'Alienation', which consists of four parts: a dance movie, an art installation, a performance and a live act. His project is a search for the true meaning of the word 'home'. The circle in the installation symbolises the city, whereas the red soil represents the land and the people who live there. The surrounding walls are the border. The street names refer to Ernst May's design of Kampala. In the centre is a hill that symbolises the place where the colonial rulers lived.

The dance film records how the public moves between the walls and the circle. The projection on the walls makes them the ones who are excluded from the city's central circle.

'Alienation' is about artificial or imposed borders and structures, and by extension about exclusion in all its forms. Because of the colonial origins of Kampala's urban architecture, Ssempiija has never truly felt at home there. After all, how can people feel at home in a city that wasn't built by or for them?

Jiajia Qi

– I Have Asked Many People

About You ²⁰²³

Like several other festival artists, Jiajia Qi opts for water as the point of departure for her contribution. She wants to make us reflect on our relationship with water and how we can alter it now that climate change is making the access to fresh water more difficult.

Qi's installation invites visitors to become part of it by walking through it. She plays with the notion that our body consists of more than 60% water and that water connects us with other species and other worlds.

Her project is inspired on a Chilean invention called the mist catcher. Due to the lack of rain the local population takes inspiration from plants to develop a method to catch the water droplets from mist in nets. Through this simple yet very ingenious system to source fresh water from the air, the Chileans create for themselves a source of water for agricultural purposes. The indigenous vegetation is not affected and even brewing beer is now possible.

The project consists of two parts. The first part is a specific, fixed installation and represents the water. Visitors are encouraged to make new associations with themselves and their environment. By combining different materials with each other (acrylic glass, nylon thread and liquid acrylic) and representing the whole in a very specific way, the water is rendered as transparent, volatile and light. The installation can also be seen as a watering hole: a point you walk to only to immediately leave it behind again, with neither a clear past nor a predictable future.

When visitors enter the installation they experience a flowing moment that is as changing as it is impermanent. They become aware of a presence without knowing exactly what.

The second part of Qi’s contribution is located in the garden of the brewery and consists of three little mist or rather water catchers - as Watou isn’t exactly known for its mist. For this she set up a special collaboration with Nathalie Verbrugghe, a young doctorate student who researches mist catchers in Chile with the support of the National Fund for Scientific Research of ULB university. The water catchers she installs with Qi are part of her research. All summer long data are collected on a daily basis. The idea behind these water catchers is to make visitors even more concretely aware of the problem of water scarcity and possible solutions. As usual the water catchers are made of recycled everyday utensils and materials.

Benoît Géhanne – No parcelling ²⁰²³

Géhanne's installation starts from the piece of industrial archeology, an old bottling machine from the brewery, that was left behind in the middle of the room. It is not only a strange but also an alienating element, of which the exact operation initially is hard to determine. With its appearance that is somewhere between a tentacled robot and a flying saucer, it looked to Géhanne to come straight from a 1950s science fiction movie.

Géhanne applies this principle to all the elements he adds in the room. He not only takes inspiration from the industrial architecture of the space or the Watou landscape. A song by Beck ('Waitin' for a Train': 'I'm an alien from another sphere. The thing I like about the earth is the range of colors...') and a text by Mike Kelley on UFOs (Ufology (2004)) also make their mark.

Hanging on the wall is a series of four large metal paintings, each consisting of four parts. Like a kind of puzzle, they reconstruct a certain vision of Watou through photographic records of roofs, silos or hangars in an interplay with abstract painted forms.

The room features colourful ‘unstable’ sculptures that continue the fragmented photographic record of the village. Here we see a heightened focus on margins and voids, functional and technical architectures, or infrastructures. The sculptures all seem to invite manipulation or at the very least possess the capacity to move. Like the machine part that is seamlessly incorporated into this composition, their operation is hard to ascertain. They have wheels, they look like suspended table structures or connect with the ceiling.

To be able to read these elements it is often necessary to assume an unusual position. Every eventual reconstruction or meaning the visitor infers, possesses the same legitimacy. Especially important is the discovery of an un-

known, lost or as yet undiscovered visual language. By offering the opportunity to shift one's gaze, to transfer attention from the familiar to the peculiar, the initial disorientation paves the way for an active reading of Watou. It is no longer primarily a question of recognition but rather of trying to know, to identify, and thus to encounter.

Maarten Inghels – Alsane Thengrim ²⁰²³

During his visit to the Groigne bunker in the Westhoek, Maarten Inghels hears about a bizarre urban legend. During the Great War, foreign troops supposedly brought elephants onto the battlefield in Flanders. Although these are total fabrications, they nevertheless spark his imagination. The source of the legend is a peculiar building in Oudekapelle with a pointed horseshoe-shaped entrance adorned with Arabic inscriptions. Freely translated, the inscriptions read as follows: “There is no greater god than Allah. If you believe in Allah, you will triumph like the victories over Tadmur and Namar”. This proves the presence of Senegalese troops, who served in the French army during the war and were stationed in the so-called ‘Senegalese bunker’, which was situated between the first and second Belgian defensive line, some three kilometres northwest of the front.

The story reminds Inghels of Hannibal, who led his army of elephants across the Alps from France into Italy. Historians are still trying to reconstruct Hannibal's exact route based on dung deposits and the genealogy of hiking trails. Inghels constructs several life-size cardboard elephants based on the design of the children of Watou's local elementary school De Waaier. Together they bring the herd to life in the Helleketel forest. They make imprints in the mud and leave behind elephant drolls to add substance to the legend. A video is made of the parade.

In addition Inghels also supplies a poem by Senegalese poet Alsane Thengrim, who claims to have witnessed the presence of elephants at the front first-hand. The poem keys into the moving power the ‘War Poets’ are able to arouse. World War I is known as ‘the literary war’, during which thousands of lines of poetry were written. However, the voice of the colonial troops has not yet been found.

Together, the video, the elephants and the poem constitute a confusing mix of historic fact and fiction. As such the artwork criticises the stereotypes around new cultures and focuses our attention on the contribution of colonial troops to the war effort. At the same time, it caters to our desire for mythologisation and tales of heroism.

Kasteel De Lovie

📍 Krombeekseweg 82

Berlinde De Bruyckere – Nicht Schlafen ^{2016 – 2023}

Alain Platel & Mirjam Devriendt – Why we fight? | ^{Creative documentary (2022, 98')}

Visual artist Berlinde De Bruyckere has expanded her working area to the performing arts, among others in close collaboration with photographer Mirjam Devriendt and director Alain Platel. One case in point is the documentary ‘Why We Fight?’ (2022) by Devriendt and Platel. The film is inspired on a scene from the dance performance ‘Nicht Schlafen’ that Platel made in 2016 with his dance company les ballets C de la B, for which De Bruyckere designed the scenography. Among others, the performance asks the question why there is so much senseless and random violence. This led to discussions with the dancers that were confronting but also purifying and sometimes upsetting. In the documentary the question is asked again to a number of people and subsequently opened to an audience.

Within the scope of LANDSCAPES | Feel Flanders Fields the festival shows the installation ‘Nicht Schlafen, 2016-2023’. The set Berlinde De Bruyckere designed for the dance performance consists of a large canvas that looks like a weathered blanket and a horse sculpture, and it is accompanied by the soundtrack of the performance. The documentary is screened in a separate space.

Horses are a recurring theme within De Bruyckere's work. She was an artist in residence in the In Flanders Fields Museum in Ypres for the whole of 1999, giving her access to all kinds of archived material. What struck her most was the image of horses with bloated bellies left behind on the battlefield or in the city. She linked the innocence of this animal that was used as a war machine with the countless soldiers who perished on the battlefields of the Great War, but also with those who were orphaned or widowed. Thus the horse was turned into a metaphor for death and gigantic, indescribable loss.

Both in the installation and the documentary the horse also symbolises vulnerability and incomprehensible and needless aggression. De Bruyckere explains that people like to touch and stroke her horse sculptures, as if to make up for some small part of the injustice these innocent animals suffered but probably also to express our impotence in the face of a form of aggression that is so typical of man. In De Bruyckere's images the skin is always a key element. It lit-

erally constitutes the membrane that separates numbness from sensitivity.

The war in Ukraine demonstrates how the horror from WWI is still perpetuated today. Both the installation and the film are more topical than ever. The setting of the work in a former WWI headquarters is beyond symbolic.

Beatrijs Albers & Reggy Timmermans – Peut être ²⁰²³

Beatrijs Albers & Reggy Timmermans view their work as a ‘maybe’. This means that, in a way, it is undefined. This could be interpreted in a negative sense but in truth the glass is rather half full than half empty. After all, ‘maybe’ also holds potential, it expresses a possibility.

The objects they use to build their installations are so-called ‘quasi-objects’. Bruno Latour often uses this term, among others in his ‘We Have Never Been Modern’. He borrows the term from philosopher Michel Serres, who himself may have found it in the work of Nobel Prize winner José Saramago.

In his eponymous book, the things in the chapter ‘Choses’ have a will of their own. It starts with the disappearance without a trace of a glass vase, followed by vanishing treads of a staircase, front doors and ultimately entire buildings. Both for Latour, Serres and Saramago, quasi-objects are the halfway point between the human and the non-human and mainly give a voice to the latter. After all, things also exist independently from how they appear to our consciousness.

In developing their work, Albers & Timmermans like to take inspiration from the ideas of philosophers and ecologists who reflect on and create work around the ever-growing consciousness of the blending of the human and the non-human, more specifically the blurring of the boundary between the two, among others due to the advent of artificial intelligence. For instance, like Latour they believe that objects are not isolated, but rather part of a large network of connections. To use Tristan Garcia's words, the point here is “that which is in the thing and where the thing is”.

For their installation Albers & Timmermans draw up a list of words and sentences in relation to the objects they portray, but also the castle, the social centre, the park, nature, or certain architectural details. Subsequently these words are divided into pairs, such as nature-culture, nature-history, subject-object. These pairs are then entered into an AI program, which transforms the words into hybrid forms.

The proposed images and objects of this AI are subsequently translated into three dimensions and incorporated in an ‘evolving’ installation where the material of these quasi-objects is at least as important as the objects themselves. Activating the immanent peculiarities of the materials makes their chemical and physical behaviour visible. And thereby also new possibilities.

Esther Venrooij – Grey Alder ²⁰²³

Esther Venrooij has built an international reputation with her work about the interaction between sound and space. She is known for her attentive and sensitive approach, which always results in extremely balanced and spine-chilling compositions and installations. Her fascination for listening - to others or to an environment, as well as the observation of those who listen - invariably leads to the development of impressive compositions in terms of image and sound.

For the festival she develops an installation within the scope of LANDSCAPES | Feel Flanders Fields. For this purpose she reads and watches testimonials from soldiers on both sides of the front line during WWI, such as controversial writer Ernst Jünger. Her main interest lies in the description of sounds and soundscapes consisting of background noises, static and auditory hallucinations. Moments of severe intensity alternate with absolute silence, as illustrated aptly by the recent blockbuster ‘All Quiet on the Western Front’. One soldier testifies that he listens much more than he hears. At 11 a.m. on 11 November 1918, the war violence abruptly ceases. All of a sudden, the world goes dead quiet.

Venrooij translates all of this into a very layered work method. Together with performer Niels Demeirleir Venrooij works on a series of gestures inspired by listening to the erstwhile war landscape around Ypres and Watou. For instance, looking up and listening while lying flat on the ground, legs bent and head turned to the side, whispering or leaning against a tree.

Audiovisual recordings are made of this site-specific performance with film maker Ans Mertens. In turn, these form the basis for a series of large overlapping line drawings as a kind of ‘dual images’. For the quadrophonic sound installation through four speakers Venrooij not only listens to the surrounding erstwhile war landscape; once again she draws inspiration from historic audio and visual material.

During her field research in the Ypres region Esther Venrooij, in addition to the ‘scars in the landscape’, also finds several other first-hand witnesses of the total destruction: trees. ‘Grey Alder’ represents a species of birch that was once quite common in the region.

Henk Schut – Lost Sound ²⁰²³

When Henk Schut visits Watou he can’t help but notice how quiet it is. The idyllic, seemingly virgin landscape makes it possible to step back completely from modern life. But before long he discovers a satellite picture in which the Patchwwork camp is clearly visible for all the world to see. With his sound installation Schut

aims to express the issue of the local voyage of discovery as opposed to a world that faces climate changes and plummeting biodiversity.

Inspired by the silence, he makes sound recordings with specially designed microphones of his own making. Schut and his team use contact microphones to listen to trees and the effect of the wind. There are the deep sounds of earth, registered with special depth microphones. The chemical processes of mushrooms are made audible by converting minimal electric currents into sound. In addition they also make underwater sound recordings. The sum of all the recordings makes the various dimensions of the landscape audible. Latour’s “Parliament of Things” gives the landscape its own voice.

Schut uses software designed and made by Robin Koek to connect these local sounds with the world. He uses it to register data broadcast by NASA on changing climate conditions. The end result is a sound installation with 25 suspended and 17 standing speakers enabling visitors to experience the mix of normally inaudible sounds. Together the speakers create sounds that can move through space, like the wind rushes through the trees.

De Lovie castle has a rich history as a summer residence for noble families, a military HQ during WWI and a sanatorium for TB patients. At the moment it is a home for children, youths and adults from the Westhoek suffering from mental and other disorders. It is gradually being developed as ‘open heritage’ where encounters and connection are central, making it the obvious location to house Schut's installation.

Öznur Özturk – Intermix ²⁰²³

Öznur Özturk’s project is based on the concept of diversity. A native of Genk, a cauldron of different cultures of which none prevails, she goes in search of what diversity can mean in Watou. Inevitably the focus quickly turns to language – the encounter between Flemish and French – and life in a border region. People who live in France but went to school in Watou, mixed French-Flemish marriages. Skin colour, ethnicity, gender or age are less important. Still, she does find some inhabitants with different origins, from Antwerp or even Turkey. In their families cultures mix and ultimately result in a new identity.

A frequent influence in Watou is faith. Because of its location, the church is literally at the heart of Watou and acts as an important point of contact to many inhabitants. It is a place that both brings people together and creates a barrier for non-members. The architecture and the interior provide Özturk with a kind of recognition and a sense of home. She grew up with Islamic norms and values but always went to a Catholic church.

As a photographer it feels natural to work with portraits, for which the encounters with the families from mixed cultures are the starting point. Especially the children capture her attention

because in the future they will provide greater diversity in the village and the surrounding area. At the same time she wants to add a new dimension to her work, which is why she develops a sculpture inspired on altar paintings as a carrier for her photographs. Other sources of inspiration are Islamic prayer rooms but also flowers from the landscape around Watou. The centre of attention is the pigeon, which in the church also symbolises the presence of the Holy Spirit, freedom, peace, trust, friendship and love.

The end result is a kind of altar which, however, is purposely not placed inside the church but in castle De Lovie. This gives further expression to the theme of mixed identity and displacement.

The municipality of As made a workshop available where Öztürk could work on the woodwork.

Joris Vermassen

– Holes – Variations on a theme ²⁰²³

For his contribution to the festival in the context of LANDSCAPES | Feel Flanders Fields, Joris Vermassen starts from a very topical theme. Through the craters in a war landscape caused by shelling, he links the Great War with the current war in Ukraine. Vermassen observes that the bomb craters in both wars don't differ much. In both cases they represent violence and unbearable suffering. His own grandfather was involved in WWI as a reservist. On 26 April 1915 he narrowly escaped death when several grenades hit in Veurnestraat in Poperinge.

As in several other projects Vermassen transforms the local and the personal into a universal story. He draws and paints a series of bomb craters and links them with as many stories. For this he uses pictures of craters from both WWI and the current Ukraine war. The interplay of images and words supersede the anecdotal and local, giving the bomb craters or holes in the landscape a broader, metaphorical meaning of disruption. The drawings, which are all painted in brown tones, contain no human figures while the background is deliberately vague. For this Vermassen takes inspiration from a simple etching by Otto Dix from 1924 that depicts a bomb crater with flowers. There is no human presence here either.

The similar treatment has practically erased the images' origin. They demonstrate how very much alike both conflicts are. The holes they leave behind are mental scars, metaphors for existential pain. In the accompanying stories, Vermassen translates them into situations where people actually are present and are confronted with various voids or injuries.

Showing his project in castle De Lovie has a symbolic meaning as the house was home to French and English army commanders during WWI. The relative serenity and luxury of the domain stand in stark contrast with the inhuman conditions in Poperinge where innocent civilians and simple soldiers are confronted with the realities of war in the harshest ways imagi-

nable. The drawings and paintings are explicitly presented in classic frames that fit the interior. As such Vermassen questions both the romantic landscape and the romantic myth of war that were lost together with WWI.

Kapel De Lovie

Philippe Druez

– Longing Lungs ²⁰²³

For this installation Druez starts from Anaximenes, a Greek natural philosopher who posited that everything was once air. The forces of nature constantly act upon the air and transform it into other materials, which spawn the organised world and the universe. In early Greek literature, air is associated with the soul, the breath of life. Anaximenes thought that air also had the capacity to steer its own realisation in the same way as the soul governs the body. Druez poses the question what happens if we constantly inhale divine things.

Breathing is a life-supporting bodily function that allows the supply of oxygen and the evacuation of carbon dioxide. However, the act of breathing itself also holds significance for the connection between body and mind. Embedded in ancient practices for centuries but only recently demonstrated through scientific research, different emotional and cognitive states alter the depth and frequency of breathing. For instance, yoga breathing exercises foster relaxation, sharpen one's focus, diminish fear and elevate consciousness.

These five 'organo-mechanic' sculptures softly expand and contract according to their own rhythm, like a group of relaxed people, animals or android creatures generated with the aid of AI. The asynchronous but linked movements act as a group sound.

Like real lungs, a thorax system within the creatures inhales and expels air from the artificial lungs. A pneumatic system powered by a microcontroller produces a biorhythmic breathing motion while a kind of larynx creates the accented breathing sound. Sensors that register the presence of visitors influence the neural network and breathing cycles.

The hybrid appearance of these 'lung creatures' – with their organic-looking skin of different animals, birds, fish, moss and artificial scales – is a physical rendition of AI-generated life forms. Druez poses the question whether these multi-species/non-creatures have a soul and a consciousness. Has breathing turned these synthetic things into living, sentient beings?

To him the installation is a longing sigh, a lament, an expression of grief and sorrow. The

natural sound of the breathing invites visitors to slow down, to involuntarily focus inwards and listen to one's own breathing.

Explore the neighbourhood

Patchwwork

“Patchwwork invites artists who look beyond their field and their own thinking. They engage in conversation with the village without being bland. It's easy to get lost in the detail and then you no longer see the big picture. What can Watou mean in the world? That's the point. We place works of art in public space. That is not only the space where the public can look at art, but also the public space in your head. It's the space we need to go on living.” (Koen Vanmechelen)

The third edition of the open call Patchwwork took place in the spring. A record 200 artists subscribed to it. An international jury chaired by Koen Vanmechelen and consisting of Dirk Draulans, Jo Coucke, Marjan Doom, James Putnam, Edith Doove, Michaël Vandebril, Sabiha Keyif and Loes Vandromme selected 30 participants for the summer encampment. The third edition of this encampment will take place from July 11 till July 14 and from August 8 till August 11. OC De Bollaard will be the base for artists from home and abroad for four days each time. Feel free to take a look or stop by for the debates with Koen Vanmechelen (Tuesday July 11 and Tuesday August 8).

More summer exhibitions

The Basement

Studio Artillerie is the vibrant art island of De Lovie vzw located on the beautiful castle park De Lovie (Poperinge). The art studio is a sanctuary for artistic expression. In The Basement, a rough-hewn basement with spectacular views of the castle pond, you can immerse yourself in the authentic stories and unique style of the artists who color the studio.

Museum House Lucien De Gheus

Curators Reniere & Depla bring together contemporary artists and modernists in the studio house and new white cube depot of Museumhuis Lucien De Gheus.

An exploration through a world of self-reliance, resilience, intimacy, whimsy, mildness and, above all, the preciousness of the everyday.

The Queeste Art

Sans Gène: Louise Bourgeois, Marcelle Hanselaar and Paula Rego.

An exhibition that focuses on the work of three artists with an uninhibited visual language in which the woman is central. Often humorous, with a literary wink and an erotic undertone.

(un)STRUCTURED: Isidoor Goddeeris, Marc Ronet and Bruno Van Dijk.

A group exhibition on landscapes, space and architecture. With structured three-dimensional work and abstract, landscape paintings. Composed nature reduced to its essence.

Hilde Vandaele Gallery

1.07 – 30.07.2023: group exhibition with Moataz Alqaissy, Hilde Overbergh and Leen Van Tichelen.

6.08 – 3.09.2023: Willy De Sauter. The Belgian artist developed a fundamental language of form that translates into one-color chalk paintings.

Festival des Arts de Watou 2023 /kom.po’zi.ci.o:/

Le festival des Arts de Watou 2023, le 12 mai 2023

Le choix du thème *Composition* est né à la fois d'une réflexion découlant du principe même de Patchwwork, l'appel à projets qui est à l'origine du festival, et du travail des artistes sélectionnés. J'y ai vu un lien évident avec le concept du même nom tel qu'il a été mis en lumière par le sociologue français Bruno Latour¹.

En cette période particulière, marquée par les conséquences de l'Anthropocène² avec un réchauffement climatique indéniable et une guerre qui se rapproche de nous, Bruno Latour estime qu'il est plus important que jamais de faire des choix éclairés, de *composer*. Une tâche qui n'a rien de simple, car elle implique généralement que cela aboutit parfois à des résultats controversés qui semblent aller à l'encontre du progrès « moderne » pour revenir sans aucune honte à des solutions archaïques. Ce qui prime toujours, c'est la viabilité et l'avenir de notre planète.

Dans son ouvrage *An Attempt at a “Compositionist Manifesto”*³, Bruno Latour établit aussi un lien avec des mots tels que « compromis », « compromission » ou le terme anglais « composure » (sérénité) et introduit ainsi une certaine dose de diplomatie et de prudence. En allant plus loin, il aborde aussi bien le compostage et la décomposition écologique de divers éléments invisibles. La composition comporte toujours sa part de risque : elle peut se solder par un succès comme par un échec. Dans tous les cas, il subsiste une tentative de construire de manière édifiante, de rassembler délibérément des éléments tout en maintenant et en respectant leur hétérogénéité, leur diversité.

Le festival faisant référence au souvenir de la Première Guerre mondiale par le biais du projet du Westhoek, LAND-SCAPES | Feel Flanders Fields, le lien avec le dadaïsme est dès lors évident. À partir de 1916, nous avons assisté pour la première fois, en pleine guerre, à un important et puissant enrichissement culturel entre les différentes nationalités, les langues, les mouvements artistiques et les disciplines, d’une manière à la fois très critique et ludique. L’une des nombreuses techniques utilisées était nota bene celle du collage, dans laquelle, à l’instar des cubistes, des objets surtout contemporains et pas nécessairement liés à l’art ont trouvé une place.

Le mélange actif de langues et langages visuels, ainsi que les notions de traduire, d’apprendre à se comprendre et à vivre ensemble qui en découlent, est un aspect important dans l’élaboration et la mise en œuvre du festival. Le fait d’avoir formulé le titre en esperanto permet d’exprimer cette rencontre de différentes langues. L’orthographe phonétique lui donne en outre une forme graphique intéressante.

Le travail sur les rencontres et les échanges à la frontière de différentes disciplines est à la base à la fois du festival et de ma pratique en tant que conservatrice. À Watou, cela prend tout son sens du fait que l'on travaille, au sens propre, dans une zone frontalière. De nombreux artistes Patchwwork renvoient, dans leurs projets, à la proximité de la France. Voilà pourquoi nous avons opté pour l'utilisation du français comme langue supplémentaire dans la communication, afin de reconnaître et d’apprécier la proximité d’un pays et d’un territoire de langue étrangère. La rencontre et la collaboration avec l'autre au-delà des frontières géographiques ou des frontières entre

les disciplines résulte ainsi en une composition qui est en fait une forme hybride.

La notion d’hybride ou la structure mixte constitue par conséquent un fil conducteur clé dans cette édition du festival. Différents projets abordent la rencontre entre l’humain et le non-humain, par exemple dans l'attention accordée à la voix animale (tant au sens vocal que politique), au « quasi-objet » dans lequel les choses deviennent des acteurs actifs, ou à l'utilisation de l’intelligence artificielle. Dans l’attention envers le travail avec la terre, notamment par les agriculteurs de Watou, ou le manque criant d’eau, le local et le global se rencontrent. Il est souvent question de la protection de la planète Terre ou d’une chose ou une autre. La prise de conscience que la nature ne nous entoure pas, mais qu'on en fait partie intégrante, rejoint entièrement cela.

Cependant, les projets dans le cadre du festival visent surtout à éveiller la curiosité sur le moins connu ou sur le grand inconnu, ou sur ce qu'on risque d’oublier. La référence ludique à la science-fiction faite par plusieurs artistes doit dès lors être comprise dans ce sens. Il ne s'agit pas tant du regard sur de nouveaux mondes extraterrestres, mais plutôt du regard extra-terrestre qui est porté sur la Terre, et ce, dans le but d’élargir notre horizon et de découvrir de nouveaux points de vue.

Bruno Latour aimait travailler dans un contexte collectif, partant de l'idée qu'un philosophe ne peut pas répondre seul à ses questions, mais qu'il a besoin de personnes au savoir et aux points de vue différents pour y arriver. Pour lui, la conversation était l'un des éléments fondamentaux de toute méthode de travail spécifique. Il s'agit d'un échange d'idées qui peut nous mener à de nouvelles solutions. Même en tant que conservatrice, je ne peux pas résoudre les problèmes toute seule et la conversation est importante pour moi.

/kom.po’zi.ci.o:/ est donc à mes yeux un évènement collectif et non hiérarchique avec, par et pour les artistes, collaborateurs, habitants et visiteurs de Watou. Cela pourrait être lu comme un manifeste pour une autre manière de collaborer. Mais cela aboutit surtout, je l'espère, à un projet durable.

Edith Doove

Rouen, mai 2023

Le festival des Arts de Watou 2023, le 12 mai 2023

- Le philosophe, sociologue et anthropologue français Bruno Latour (1947-2022) a écrit sur un large éventail de sujets : de l'économie à la philosophie des sciences, en passant par la politique. Pour ce faire, il a régulièrement collaboré avec des scientifiques tels qu'Isabelle Stengers, Vinciane Despret et Donna Haraway, mais aussi avec différents artistes. Concernant la réflexion sur la géopolitique et l'écologie, il a notamment publié Face à Gaïa : Huit conférences sur le nouveau régime climatique. En 2021, l'université catholique de Louvain lui a décerné un doctorat honoris causa.
- L'Anthropocène renvoie à la période où l'activité humaine a affecté le climat et l'atmosphère de la Terre. D'autres termes circulent également pour désigner cette période, tels que le Capitalocène, qui souligne l'influence du capitalisme.
- Bruno Latour, An Attempt at a “Compositionist Manifesto”, 2015, p. 473 et s.

Watou

Festivalhuis

📍 Watouplein 12

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Nathalie Hunter

– Radiance ²⁰²³

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Pour Nathalie Hunter, la réalisation de céramiques à partir d'argile extraite soi-même ou recyclée est surtout une forme de cocréation avec la terre, avec son environnement. Elle appelle cela une prière ou un poème avec la terre. Nous appartenons au monde au même titre que les plantes, les minéraux et les animaux, nous en faisons partie intégrante. Lors de la préparation de l’argile sauvage, elle la purifie, l’homogénéise. Ensuite, une fois que la consistance est bonne, elle tourne de grands bols.

Alors que l'argile se meut sous ses doigts, entre ses mains et sur son corps, ils entament une danse. L'artiste médite en outre pour travailler depuis un endroit où règnent le silence et l'unité. Pour elle, travailler sur un tour a toujours été une sorte d'acte magique : c'est très fascinant et ça nous relie à nouveau à nos ancêtres, à nos traditions et à nos racines. Il s'agit d'une pratique qui était littéralement importante pour la réalisation d'un récipient pour conserver la nourriture, une pratique à laquelle Ursula Le Guin se réfère dans un certain sens dans The Carrier Bag Theory of Fiction (1988). Au lieu du sac, comme première forme avec laquelle l'homme établit un lien avec la nature et crée une fiction créative, Nathalie Hunter utilise le bol en argile.

Pour elle, les grands bols constituent un chant à propos de la fertilité de la terre, de l'abondance de notre époque. L'abondance de possibilités que nous avons tous grâce à l'accès à l'information et à l'enseignement. Ces bols sont sa manière à elle de témoigner son respect à la terre. Elle espère également inspirer de la gratitude pour les possibilités et les cadeaux formidables qui nous sont offerts. Lorsqu'on regarde avec des yeux curieux et ouverts aux possibilités, on peut alors faire naître un nouveau monde.

L'artiste ne fait pas uniquement des céramiques, mais aussi des dessins pour lesquels elle s’inspire de toutes sortes d’éléments symboliques traditionnels qu'elle a trouvés lors de ses promenades à Watou, mais aussi dans la décoration traditionnelle des faïences de la ville voisine de Lille.

Le projet entend créer un nouveau monde, tant archaïque que futuriste, une civilisation régénérative, un monde uni qui insuffle de la vie dans chaque acte et chaque décision. Nathalie Hunter opte radicalement pour une approche positive. Non pas pour minimiser l'urgence, mais parce qu'il est crucial d'agir. Les pessimistes ne font que paralyser les choses.

– & Marije Langelaar

– Quand la membrane disparaît

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Alexandra Dementieva

– Twin Dephts ²⁰¹⁸

– Source of Energy ²⁰²¹

– Their Portraits ²⁰²³

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Alexandra Dementieva présente une combinaison d'œuvres où, souvent avec un certain sens de l'humour, elle commente les problèmes d'ordre environnemental et autre qui sont le résultat de l'activité humaine. Ce faisant, elle insiste sur l'urgente nécessité de trouver d'autres modes de vie plus durables, en harmonie avec la nature.

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Twin Depths est une installation vidéo composée de sept écrans. Une série de performances sous-marines témoigne d'une tentative, de la part de l'artiste, de revenir à notre état naturel. Elle est partie du constat qu'on vit dans un monde qui subit la pression des activités humaines, avec pour conséquences des incendies, des sécheresses, des ouragans et des tsunamis qui rendent le monde inhabitable. Étant donné que l'espèce humaine va certainement poursuivre la destruction d'un environnement naturel, l'artiste a décidé d'adopter un mode de vie alternatif. On sait que tous les organismes vivants proviennent de l'océan. Au cours d'une évolution sur des millions d'années, le fait que des algues bleu turquoise se soient transformées en êtres humains avec une caméra, un ordinateur ou un smartphone nous a permis d'accomplir énormément de choses. Et maintenant, une artiste composée à 70 % d'eau tente de revenir dans son élément naturel. Pour cela, elle a reproduit des activités « aériennes » banales qui font partie de notre vie sur Terre dans l'eau douce et chaude des bouches de Kotor, au milieu des poissons, crabes et oursins.

Cette série de performances a débuté le 7 août 2018 avec « Passer le balai » et s'est poursuivie pendant sept jours. Chacune de ses tentatives de s'établir sous l'eau a été un échec total.

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Pour sa sculpture lumineuse *Source of Energy*, de la forme d'une molécule de glucose agrandie, Alexandra Dementieva a travaillé avec un « scooby » (acronyme anglais voulant dire culture symbiotique de bactéries et de levures) de kombucha. Différents mythes et légendes circulent à propos du kombucha, dont l'une porte même sur son origine extraterrestre. Quoi qu'il en soit, le kombucha ne peut pas être associé à un règne végétal précis, étant donné que c'est plutôt une sorte d'hybride.

Des LED ont été placées à l'intérieur des boules de la molécule de glucose agrandie, avec des couleurs différentes pour chacun des éléments hydrogène, carbone et oxygène. Leur intensité lumineuse est contrôlée en ajoutant du kombucha à une mixture de thé sucré. On assiste alors à un développement bactérien et le sucrose se transforme en fructose et en glucose, ce dernier constituant la principale source d'énergie de

tous les organismes. L'installation, qui mêle art, science et technologie, souligne l'importance des organismes non humains et de notre collaboration avec eux.

Source of Energy a été réalisée en collaboration avec le laboratoire artistique CYLAND.

Their Portraits (2023) est une installation vidéo que l'on pourrait décrire comme étant une collaboration artistique entre l'artiste et l'application d'intelligence artificielle Midjourney. Des êtres extraterrestres fictifs ressemblant à des tarigrades, ou oursons d'eau, y sont créés.

Ces êtres interagissent avec leur environnement d'une manière unique, grâce à leurs sens.

Pour nous les humains, il est difficile de comprendre ce qu'ils ressentent. L'installation souligne l'importance, dans l'étude du comportement et de l'écologie, de prendre en compte la perspective unique et l'expérience subjective d'un organisme non humain.

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Prix Maarten Inghels 2023 & Prix Vincent Van Meenen 2023

Le festivalhuis, le 12 mai 2023

Le prix Maarten Inghels et le prix Vincent Van Meenen sont les plus grands prix littéraires de Flandre depuis 2018. Il s'agit de prix littéraires annuels lors desquels les lauréats remportent un trophée ou une somme d'argent.

En 2018, le chèque de 7 500 euros du prix Vincent Van Meenen a été versé à Maarten Inghels et le prix Maarten Inghels, du même montant, est revenu à Vincent Van Meenen. En 2019, le prix se composait de deux Ford Fiesta qui ont changé de propriétaire. En 2020, Maarten Inghels et Vincent Van Meenen se sont mutuellement offert une étoile en cuivre qui a été intégrée au paysage urbain d'Anvers. Suite à l'indignation de la communauté juive, les étoiles ont été enlevées le lendemain.

En 2021, ils se sont échangé des colliers sur le pont Staalmeestersbrug (« The Love Bridge ») à Amsterdam, réalisant ainsi enfin les ambitions internationales de ces prix. Lors d'une cérémonie moyennement suivie en 2022 dans la librairie Passa Porta à Bruxelles, les deux artistes ont modelé leur propre trophée à s'échanger dans un bloc d'argile.

Ces prix sont des performances humoristiques, dans la tradition des « anniversaires de l'art » de Robert Filliou, qui mettent en scène les coutumes du monde artistique. Le comité organisateur des prix change chaque année. Idris Sevenans, Barbara Geenen, Antwerpen Boekenstad, l'éditeur Das Mag et Passa Porta ont déjà assisté les artistes par le passé et en 2023, l'hôte des prix est le festival des arts de Watou, où des tartes personnalisées ont été partagées.

Wouter Vanderstede & Peter Simon

– L’art de labourer ²⁰²³

Wouter Vanderstede et Peter Simon veulent rendre visible le travail des agriculteurs autour de Watou. Lors de leur séjour à Watou durant l’été 2022, les nombreuses allées et venues de trac-teurs et les heures de travail impressionnantes des agriculteurs leur ont fait forte impression.

Le duo s'est demandé si l'on pouvait faire de l'art à partir du dur labeur des paysans, et si l'op-position entre le travail et l'art peut ainsi être sur-montable. Les agriculteurs travaillent dans une autre réalité que le festival, à peine visible pour les autres. Grâce à un système de traceur GPS embarqué dans leur tracteur, leur travail est dé-sormais rendu observable par les visiteurs et les gens du village.

La singularité pour les agriculteurs est qu'ils parcourent mètre par mètre le terrain commu-nal périphérique pour pouvoir travailler la terre. Leurs routes GPS ne sont par conséquent pas uniquement constituées de lignes, comme pour les autres usagers de l'espace : le travail des paysans génère en fin de compte des surfaces. Au fil de la saison, ils colorent progressivement les surfaces. De par son travail, l'agriculteur ap-porte de la couleur à l'environnement et c'est ce spectacle que les deux artistes ont voulu docu-menter et visualiser.

Wouter Vanderstede et Peter Simon ont trou-vé quatre familles d'agriculteurs prêtes à colla-borer à leur projet. Chaque paysan participant a reçu un traceur GPS à placer dans son tracteur. Les mouvements de ce dernier sont transmis et enregistrés, chaque agriculteur a donc une « signature » unique. L'arrière-plan géographique n'est pas repris dans la visualisation finale, créant ainsi une image plus abstraite. Les motifs de déplacement de chaque agriculteur sont pré-sentés côte à côte sur des écrans, comme dans une salle de contrôle.

Les activités des agriculteurs sont réperto-riées chaque jour et la carte se colore de plus en plus. Les heures de travail impressionnantes y sont également intégrées grâce à un horoda-tage.

Les deux artistes espèrent qu’après avoir vu ces images vidéo, les visiteurs observeront plus attentivement les activités des paysans, car il est bien entendu possible aussi de les suivre dans la vie de tous les jours.

（ & Luuk Gruwez ）
– Agriculture

Avec la collaboration de Patrick, Wietse et Jelle Debaene, Johan et Chiel Decalf, Chiel et Patrick Lemahieu-Ameloot, et Jasper et Marc Igodt.

Koen Vanmechelen – The Worth of Life

– The Worth of Life

Pour la conservatrice Edith Doove, il était évident d’intégrer Koen Vanmechelen à sa sé-lection supplémentaire, étant donné que son travail est étroitement associé au thème qu'elle a choisi cette année. Son choix s'est arrêté sur l'installation *The Worth of Life*, qui part de la per-formance et de la vidéo du même nom. La vidéo a été enregistrée lors du premier confinement, en 2020, lorsque l'artiste s'est enfermé en qua-rantaine dans son poulailler. Dans cette vidéo en cinq volets, il raconte le parcours qu’il a suivi et les idées qui lui sont alors venues. Ayant com-mencé, étant enfant, à élever des poules et à en tirer des leçons sur la domestication, son œuvre a désormais une portée beaucoup plus large.

Un point important dans la pensée et le travail créatif de Koen Vanmechelen est, entre autres, la prise de conscience que la fertilité vient de l'extérieur. En d’autres termes, les échanges fructueux sont essentiels pour la survie tant des espèces animales, des plantes et de l’homme que de la planète. Les formes hybrides sont dès lors un élément récurrent dans son œuvre. L'idée centrale du troisième volet de la vidéo est qu'on doit rompre avec ce qu'on appelle l'évi-dence, et donc une sorte de huis clos, pour par-venir à une nouvelle réalité.

Un autre point important abordé dans la vidéo est la pensée de l'artiste comme quoi le global n'existe que grâce à la générosité du local. Ce volet traite de la construction de communautés et de la collectivité, source de possibilités. Cela se reflète également dans la base qu’il a créée pour le festival, Patchwwork, et dans l'attention que bon nombre des autres artistes accordent au local par opposition au global, ou au travail en collectif.

Le travail de Koen Vanmechelen a une dimen-sion socioculturelle évidente et, dans ce sens, il n'élude pas non plus l'hybride. L'œuvre doit être rendue publique et revendiquer son rôle dans le tissu culturel pour pouvoir y contribuer. Dans l'installation, cela s'exprime par l'enregistrement de la vidéo dans laquelle il commente sa pen-sée et son travail. La pièce devient une sorte de poulailler dans lequel, par le biais d'une peinture murale, il rend hommage à ses poules sans que celles-ci ne doivent être physiquement pré-sentes. Les poules continuent leur travail ailleurs. Elles nous font réfléchir à notre mode de vie et au rapport soigneux avec ce que l'on possède, ce qui mène inévitablement à la volonté de sé-curiser l'avenir.

（ & Ester Naomi Perquin ）
– Lieu

Pierre Mertens – Portraits ²⁰²⁰

– Portraits ²⁰²⁰

Fin 2020, avec le soutien de la curatrice Edith Doove, Pierre Mertens a fait une première pré-sentation de ses portraits, intitulée *Loving Care*, dans la Blikfabriek à Anvers. En raison de la crise liée au coronavirus, une grande partie de cette exposition n'a pas été montrée au public. Dans le cadre du festival, une sélection a été réalisée au sein de cette série de grands portraits peints d'enfants atteints d'hydrocéphalie qui n'ont pas été traités (ou trop tard). Sous le thème « Composition », on doit également faire une place à ceux que l'on a tendance à oublier.

En sa qualité d'artiste contextuel, Pierre Mertens occupe régulièrement l'espace public, réagissant de manière critique au pouvoir et s'engageant socialement en faveur des groupes minoritaires. La raison pour laquelle il est ob-sédé par la tension entre la masse et l'individu nous touche immédiatement. La courte vie de sa fille Liesje (1978-1989) l'a en effet fait passer de la peinture à l'activisme mondial. Confronté à une série d'erreurs médicales, il s'est dédié dès le début des années 80 à la sensibilisation des maladies complexes et incertaines que sont l'hy-drocéphalie (excès de liquide dans la tête) et le spina bifida (malformation de la colonne verté-brale) dont sa fille souffrait.

L'artiste s'oppose ainsi à une société qui tend vers la perfection et qui passe la souffrance sous silence. Quand le travail non pas dans l'ate-lier, mais dans le monde, devient « primaire » (au sens littéral du terme, avec ses nombreux pro-jets et campagnes en Afrique et en Amérique du Sud), il n'est alors pas étonnant que le travail in situ soit son principal format d'expression. Son œuvre est une confrontation tant esthétique qu'éthique et s'articule souvent autour de pro-jets artistiques sociaux sur les sans-abris, les personnes âgées, les demandeurs d'asile, les migrants au chômage, l'exclusion sociale, le SIDA, etc. Depuis le milieu de l'année 2014, il réagit ainsi quotidiennement à l'actualité mon-diale par le biais d'un dessin qu'il publie sur les réseaux sociaux.

Pierre Mertens a construit une œuvre sin-gulière mêlant parfaitement ses différentes casquettes d'artiste plastique, de psychothé-rapeute et de collaborateur pour l'aide au dé-veloppement. Après un très bon départ, cette association exceptionnelle d'activités a quelque peu entravé une certaine reconnaissance, mais aujourd’hui, elle est plus actuelle que jamais en raison de sa méthode de travail hybride.

Dans les portraits, réalisés à partir de pho-tos que les mères ont publié de leur enfant sur Facebook, l'attention n'est pas portée sur le handicap, mais sur le regard tendre de ces mères attentionnées dont l’amour est total.

Cloé Decroix – Il y a sûrement des pays qui valent le coup

– Il y a sûrement des pays qui valent le coup

Le travail de Cloé Decroix introduit à sa manière une attention à l'inconnu. Nous voyons les attri-buts utilisés pour la performance lors de la jour-née d'ouverture, que l'on peut également voir dans la vidéo. La performance est développée pour / et habitée par les Balladus. Personnages roses aux grandes oreilles, les Balladus sont nomades, ils se déplacent avec leurs héberge-ments, et cherchent à travers leur présence, à occuper l'espace, et se confrontent de ce fait, aux notions de places.

Les personnages se déploient comme des êtres autonomes ayant un but commun de re-cherche d’identité, de territoire en mettant en scène également les conflits auxquels il faut faire face politiquement. L'ensemble de ce tra-vail résonne sous forme de jeu de rôle enfantin ironique, possédant toutefois plusieurs niveaux de lectures et concentrant les inspirations théâ-trale et graphique de Decroix dans un geste ar-tistique multidimensionnel.

Un point de départ, par exemple, est la citation suivante de Nos cabanes par Marielle Macé (2019) : “(...) surtout pas pour prendre place, se faire une petite place là où ça ne générerait pas trop, mais pour accuser ce monde de places – de places faites, de places refusées, de places prises ou à prendre”.

La mise en place d’un univers graphique, plas-tique et vivant est un aspect important de ce tra-vail. Cela lui permet d'y développer différentes manières de créer, de bricoler à travers la cou-ture, le dessin, l'installation, le jeu.

L'idée de ce projet est aussi de le voir évoluer par le collectif. Il est naît par le biais de dessins, de recherches personnels et il évolue et vie par le biais du collectif de performeurs et musiciens.

 Musique : composée et jouée par Félix Macquet, montage Alban Capitaine Vidéo : montage Marie-Charlotte Bonamy

– Sous les combles ²⁰²³

– Sous les combles ²⁰²³

Funda Zeynep Aygüler – Atmosphériques musicaux

– Atmosphériques musicaux

Dans le cadre du festival, plusieurs artistes se sont inspirés par le paysage autour de Watou, en l'observant ou en l'écoutant. C'est notamment le cas de Funda Zeynep Aygüler, qui a conçu une installation sonore.

Avec le musicien Anton Filatov, cette artiste a écouté les sons d'ordinaire inaudibles provenant de ce qu'on appelle l'ionosphère. Pour ce faire, elle a développé un récepteur basse fréquence spécial et des antennes. Le récepteur est dirigé vers les champs autour de Watou et y enregistre les perturbations causées par les phénomènes naturels tels que la foudre et les tempêtes so-

laires. Les ondes électromagnétiques naturelles provenant de la magnétosphère sont captées et transformées en son par des amplificateurs et des antennes sensibles. Dans les très basses et extrêmement basses fréquences (ELF/VLF), on peut ainsi entendre de très nombreux bruits bizarres : un crachement ou un grésillement quand on capte la foudre, ou ce qui ressemble au chant d’un oiseau lorsque les fréquences se déplacent sur une longue distance. On a parfois l'impression d'entendre le vent souffler à travers les bois quand la réverbération, la dispersion et l'absorption répétées des ondes produisent des sifflements plus longs.

La bande des basses fréquences a été uti-lisée dès la Première Guerre mondiale pour la communication militaire en Europe et aux États-Unis. Les méthodes VLF sont également utilisées pour trouver des fosses historiques sur les champs de bataille. Avec le développe-ment croissant des technologies numériques et sans fil, l'utilisation des basses fréquences pour notre communication couvre les phénomènes naturels qui se manifestent sur ces fréquences.

L'installation consiste en un paysage sonore et une projection de sa traduction visuelle. Funda Zeynep Aygüler et Anton Filatov expriment ainsi les frontières entre l'audible et l’inaudible natu-rels et technologiques. Par le biais de leur instal-lation, ils n'entendent pas uniquement traduire le lien avec un passé invisible lié à la guerre, mais se demandent également si la perception audi-tive de sons inconnus, d'ordinaire inaudibles et peut-être même épouvantables, peut contribuer à un rapport plus égal et non hiérarchique avec le monde non humain. Est-ce que le fait de faire écouter ces bruits peut troubler les oppositions entre nature et culture, technologie et biologie, matérialité et immatérialité ?

（ & Johanna Pas ）
– Un silence bruyant

– Un silence bruyant

– Un silence bruyant

Lors de leur séjour à Watou, Wouter Vanderstede et Peter Simon ont amassé de nombreux objets qui constituent la base d’une installation volumi-neuse dans le grenier de la Maison du festival. Ils ont voulu y créer un univers poétique, en jouant sur les qualités cachées de l'espace of-fert par le grenier. Pour la construction de leur installation, ils ont engagé un dialogue avec les enfants du campus de l’académie des Beaux-Arts de Poperinge. Le lien avec le village naît donc d'une interaction avec l'espace en ques-tion, les matériaux trouvés localement et les gens du village.

Les visiteurs se déplacent à travers les installa-tions réparties le long d’îlots épars aux construc-tions fragiles. L'installation est axée sur le fait de rendre visibles l'unicité et la beauté des objets trouvés. En mettant les choses en relation, leurs

caractéristiques uniques relatives à la forme ou la matière sont mises en lumière et agrandies.

Les constructions sont fragiles, sous tension. À première vue, elles semblent un peu chaot-iques, mais en y pénétrant avec prudence, le visiteur découvre alors les lignes, les différents sous-espaces et les relations mutuelles. Il ne s'agit pas de liens univoques, mais de liens très ouverts entre les choses. Parfois par rapport à la forme, parfois à la narration ou à la poésie. Cela incite le visiteur à créer ses propres histoires ou à concevoir lui-même des « poèmes » à partir d’images.

Les deux artistes considèrent le grenier de la Maison du festival comme un endroit fantastique et fascinant pour leurs installations. Ils y jouent sur l'histoire et les différentes traces d'utilisation du lieu. L'œuvre est construite autour des curio-sités subtiles du bâtiment ainsi que de la forme et la matérialité des objets trouvés.

（ & Lisette Lombé ）
– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

– Sous les toits des cœurs

Philippe Druez – Oendergroend | Le Parlement des grenouilles ²⁰²³

– Oendergroend | Le Parlement des grenouilles ²⁰²³

– Oendergroend | Le Parlement des grenouilles ²⁰²³

– Oendergroend | Le Parlement des grenouilles ²⁰²³

– Oendergroend | Le Parlement des grenouilles ²⁰²³

– Oendergroend | Le Parlement des grenouilles ²⁰²³

Dans son installation *Oendergroend* (dialecte gantois pour métro), Philippe Druez renvoie de manière espiègle à l'univers mental de Bruno Latour. Le sous-titre de l'œuvre est en effet « Le Parlement des grenouilles », un clin d'œil au « Parlement des choses » de Latour dans le-quel le non-humain a aussi voix au chapitre. De la place de Watou s'élève un étrange coasse-ment de grenouilles qui désamplifie dès qu'on s'approche. On dirait que les grenouilles sont prisonnières d'une bouche de métro souterrain inondée. À travers la grille, cachée parmi les plantes aquatiques et les nénuphars, on peut apercevoir de temps en temps une grenouille. Dès qu'on s'éloigne, le concert reprend de plus belle.

Bien qu’on puisse trouver un lien avec le « METRO-Net » (1993) de Martin Kippenberger, le point de départ de Philippe Druez est tout à fait différent : il renvoie au système de transport public quasi inexistant depuis et vers Watou. Un sondage réalisé auprès des habitants a conduit au « Tûbe Koarte », un plan de métro avec les arrêts qu'ils aimeraient avoir.

Mais avec son parlement souterrain des gre-nouilles, l'artiste dénonce également le coas-sement sans fin des parlements humains, des Nations unies et des COP sur le climat. Ces der-

nières ne changent en effet quasiment rien au réchauffement de la Terre, à l'augmentation du niveau de la mer qu'il entraîne, aux mégatem-pêtes de plus en plus fréquentes ni à l'extinction de la faune et de la flore.

Bruno Latour fait le procès de la séparation de la nature et de la société. Pour lui, les hommes, les animaux et les choses coexistent et il appa-rait aussi des formes hybrides dont font partie les systèmes d'IA nous aidant à résoudre des problèmes ou à créer. Les objets synthétiques ou prétendument biologiques et le coassement des grenouilles (créé à l'aide de synthétiseurs modulaires) jouent avec cette identité entre le vrai et le faux.

Les grenouilles suivent en direct les réunions de la Chambre des représentants, dont les discours politiques sont transformés en coas-sement par le biais d'un algorithme. La vraie ré-alité de l'installation soulève plusieurs questions, comme celle de notre besoin d'imiter la nature mais de la négliger en même temps.

Le problème de mobilité depuis et vers Watou n'en est pas résolu pour autant, mais il y a en tout cas matière à un vrai débat... ou brekekekèx-koàx-koáx, comme aurait dit Aristophane (le père de la comédie).

Ce projet a été réalisé en collaboration avec Made in Inox.

（ & Tijn Nuyts – État profond ）

Marc Hamandjian

– Watou Watou ²⁰²³

Le travail de Marc Hamandjian se caractérise par le concept de l'exploration. Dans ses instal-lations, il utilise souvent des objets mobiles et des véhicules tel que caravanes, pédalos, mo-nospace ainsi que des salles d'attente d'où l'on pourrait partir. Cependant, ils sont tous à l'arrêt, prêts à partir, ou peut-être viennent-ils d'atter-rir. Les caravanes évoquent les vacances, le nomadisme mais aussi une forme d'exploration. Mais de quoi s'agit-il ? Un certain champ de ten-sion apparaît, dans lequel notre imagination est particulièrement sollicitée. D'où viennent ces véhicules et ces espaces, à quel monde appar-tiennent-ils ? Malgré leur identité proche de la science-fiction, ils sont très fermement ancré sur terre. Dans ses modèles et ses sculptures, Hamandjian aime se référer à l'architecture et au design futuristes des années 1960, l'époque qui correspond non pas seulement avec la mis-sion Apollo mais aussi avec sa naissance. Les antennes de ses mobiles hybrides pointent vers un autre monde, mais les images extrater-restres qu'elles captent sont celles de la Terre auxquelles Hamandjian nous confronte dans des collages vidéo. Des options sont propo-sées pour quitter la Terre, pour des vacances en caravane dans l'espace ou en Vespa via une impressionnante rampe de lancement. Dans les deux cas, il existe une sorte de guichet où l'on peut s'inscrire. Cependant, un panneau intitulé

«Quitter la terre ?» n'est pas tant une invitation qu'une interrogation. Quelques soit les projets ou dispositifs il s'agit surtout d'une possibilité, mais jamais d'un départ réel et donc précisé-ment d'un questionnement.

Pour le festival, Hamandjian a mis au point une sorte de station de signalisation proche d'un « beffroi », une grande tour avec des antennes paraboliques construite sur et autour d'une pe-tite caravane. Le titre «Watou Watou» fait réfé-rence à la série d'animation française «Wattoo Wattoo» des années 1970. Dans cette série, un petit personnage hybride, mi-oiseau, mi-pois-son, vivant sur la planète carrée Auguste, vient régulièrement en aide à la terre et à ses habitants dans toutes sortes de problèmes écologiques et sociaux. La séquence est partiellement diffusée sur un grand écran installé sur la caravane. De manière ludique, imaginative et légèrement ab-surde, cela crée un lien fort avec nos probléma-tiques contemporaines. La question qui se pose ici est de savoir s'il faut laisser la terre derrière soi ou au contraire l'explorer.

 Merci à Jean-Michel Gascuel, producteur de la série NFR «Wattoo Wattoo le retour !»

Sint-Bavokerk

📍 Kerkhofstraat 1

Juls Gabs

– Les animaux reconnaissants ²⁰²³

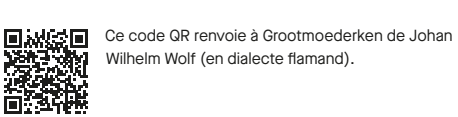
Juls Gabs a découvert à Watou le dialecte local, les signes et expressions traditionnels, et l'his-toire qui s'y cache. Le fait que le dialecte dispa-raisse lentement, mais sûrement, lui a inspiré à réaliser son installation *Les animaux reconnais-sants*. Cette dernière se compose d'un grand tableau numérique, imprimé sur toile, dans le-quel elle a utilisé le conte du même nom tiré de *Grootmoederken* de Johan Wilhelm Wolf (1842), un écrivain allemand qui fut à l'époque traduit en flamand.

Lorsqu'elle était venue voir le festival en 2022, Juls Gabs avait utilisé allègrement Google Translate pour traduire les textes de l'exposition. Le traducteur automatique fournissait constam-ment d'étranges constructions qui lui faisaient penser aux malentendus qui peuvent surve-nir avec une langue oubliée ou inconnue. Son installation est dès lors une expérience : dans quelle mesure peut-on se fier à des textes qui ont été traduits si le dialecte source se meurt ? En même temps, son œuvre est un bel exemple de structure hybride, mixte, dans laquelle le nu-mérique et l'analogique se rencontrent en vue de conserver un patrimoine. De plus, dans le

conte, l'homme et l'animal se viennent en aide mutuellement. On accorde donc de l'attention, de différentes manières, à un échange entre l'humain et le non-humain.

Le tableau de l'artiste représente le moment où le garçon du conte aide un lion, un aigle et une fourmi. Le cadavre d'un âne mort les confronte à un dilemme : ils veulent tous les trois le manger, mais ne savent pas comment s'y prendre. Malgré l'approche différente de chacun des trois, le gar-çon décide de partager l'âne en trois parts égales. En signe de reconnaissance pour avoir résolu leur problème, les animaux lui promettent de l'ai-der quand il se trouvera en difficulté. Dans le ta-bleau se cache un code QR numérique qui, avec un smartphone ou une tablette, renvoie à une réalité dite augmentée (« Augmented Reality » ou AR). L'AR est basée sur le poème qu'Ala-ra Adilow a écrit pour Juls Gabs et qui décrit le combat entre le garçon et le dragon, lors duquel le garçon fait appel à l'aide des animaux.

Quand le festival sera terminé, le tableau dispa-raîtra mais l'AR restera à Watou et sera installée sous le pont dans la rue Kerkhofstraat, où elle restera « à jamais » accessible. En mélangeant ainsi le numérique et le traditionnel, Juls Gabs espère créer une archive graphique pour les gé-nérations futures.

（ & Alara Adilow ）

À la Frontière Belge

📍 Winnezelestraat 32

Marilyne Grimmer

– Boutique de souvenirs ²⁰²³

Dans sa contribution, Marilyne Grimmer prend comme point de départ la frontière avec la France. Aujourd’hui, c’est surtout la langue qui caractérise cette frontière : le Vlamsch, dialecte qui, par le passé, liait encore la population de part et d’autre de la frontière a pratiquement dis-paru.

Intéressée par le tourisme et l'espace public, Grimmer a travaillé avec les habitants des deux côtés de la frontière nationale pour créer une boutique de souvenirs. En effet, le long de la frontière franco-belge, il existe des magasins

vendant du tabac, des cigarettes et de la bière dans un pays et des spiritueux et de l'eau miné-rale dans l'autre, mais il n'y a pas de boutique de souvenirs. Elle se demande ce que les habitants des deux côtés de la frontière aimeraient trouver dans une telle boutique ? Ont-ils des souvenirs personnels à partager de part et d'autre de la frontière ? Et comment un tel souvenir peut-il être partagé à travers un objet ?

Grimmer a organisé plusieurs ateliers dans des maisons de retraite, des écoles et des associa-tions de part et d'autre de la frontière. Elle a éga-lement rencontré individuellement des habitants de Watou et d'Houtkerque (la ville française la plus proche). Elle s'est rendue au café À la Frontière Belge, tenu par la Flamande Rita, qui est née dans cette maison et y vit toujours avec son mari français Pierre. Les Français et les Belges viennent y boire une bière et on y entend encore le dialecte local. Près du bistrot coule la petite ri-vière Ey Becque, qui constitue la frontière.

Au cours des réunions et des ateliers, Grimmer a réfléchi avec les habitants aux symboles qui pourraient représenter leur région. Ils ont écouté comment le flamand et le français se mélangent et interagissent dans l'assemblage des mots. Des expressions en dialecte ont été collectées, des photos prises, des archives personnelles rassemblées. L'évolution de cette frontière a été discutée, depuis l'époque des douaniers jusqu'à aujourd'hui, à travers des souvenirs personnels et l'histoire européenne.

Sur la base de toutes ces informations, des prototypes ont été réalisés pour la production d'aimants de frigo, de boules à neige et de cartes postales typiquement touristiques. Ils ont trouvé leur place dans une cabane en bois près de la frontière française, qui rappelle un peu les anciennes cabanes des gardes-frontières. Il n'y a rien à vendre, c'est un lieu de contemplation sur les différences, les rencontres et les simili-tudes.

Ce projet a vu le jour en collaboration avec les résidents de la maison de retraite Saint Augustin de Bergues et de l'ASBL Huize Proventier, les élèves et enseignantes de l'école primaire de Watou, de l'école Jacques Prévert de Godewaersvelde, de l'école primaire de Berthen, de l'école Freinet De Torteluin de Poperinge, Martial Waeghemaeker, le maire de Godewaersvelde, pour sa visite et l'accès aux archives du Musée de la vie frontalière, Jan et le Westhoek verbeeld, De Bres à Poperinge, Rita et ses clients, Amélie de la bibliothèque municipale d'Houtkerque, Andrée, Carine, Fred, Isabelle, Hilde et Guido et tous.tes ceuxx que Marilyne Grimmer a croisé sur son chemin.

（ & Marie Ginet – Poème pacotille ）

Niels Albers

– Proximité ²⁰²³

L'un des aspects auxquels cette édition de Watou consacre une attention particulière est la proximité de la France. C'est ce qui a le plus marqué Niels Albers lors de sa visite dans le cadre de Patchwwork. Il est vite allé faire une promenade jusqu'à la frontière avec la France et n'y a découvert qu'un simple petit ruisseau et un pont. Il semble pourtant y avoir un monde totale-ment différent de l'autre côté de cette frontière qui a continué à le fasciner.

Comme Niels Albers a pu le constater, une fron-tière au sein de l'Union européenne ne constitue actuellement plus un véritable obstacle, mais re-présente plutôt une ligne de transformation entre les cultures et les langues. Il a découvert que, de-puis Watou, la distance réelle jusqu'à la France est certes petite, mais que la distance mentale semble bien plus grande. De chaque côté de la frontière, on parle en effet de moins en moins la langue de l'autre, et du côté français, on ne connaît guère le festival ou on ne veut pas y collaborer, comme l'agriculteur établi juste à la frontière.

L'œuvre de Niels Albers tire souvent son inspi-ration dans le lieu et son histoire. Il a ainsi appris qu'une grande partie du Westhoek est la seule zone qui n'a jamais été occupée par l'armée allemande en Belgique. Les tranchées avoi-santes y ont sûrement été pour quelque chose. Il s'inspire de cette information à propos de la guerre pour son projet à Watou, qui se trouve juste à la frontière. Depuis le côté flamand, on dirait d'abord que c'est la façade latérale aveugle d'une maison comme on en voit souvent en Flandre. Mais de l'autre côté, du côté français, le visiteur découvre un empilement organique de sacs de sable qui donnent l'impression de sou-tenir ou de renforcer le mur. Les sacs de sable assurent une protection, mais des petits arbres poussent sur certains et il y a aussi un filet d'eau qui s'écoule vers le ruisseau. Tout cela est sym-bolique, car non seulement le nom Watou vient du mot « water », l'eau, mais cette dernière est bien sûr aussi une source de vie. La frontière qui est ainsi formée par le ruisseau l'est donc également. Le nombre de petits arbres est en outre basé sur la quantité de CO₂ émise par Niels Albers pour le trajet aller/retour jusque Watou et la réalisation de son œuvre.

Depuis les sacs de sable, le visiteur peut voir la France, au-delà de la frontière. Il peut y admirer le paysage, mais aussi réfléchir aux frontières géogra-phiques et mentales souvent invisibles. L'idée, une fois le festival terminé, est que ces petits arbres soient offerts à différents habitants de Watou, afin qu'ils grandissent et puissent ainsi capturer du CO₂ et exister plus longtemps que juste dans le sou-venir des personnes qui auront visité le festival.

Merci à la pépinière 't Graafschap.

（ & Ilya Kaminski – Debout devant une maison en sacs de sable ）

Moenaarde-straat 43

Louisiana van Onna

– Vol linguistique ²⁰²³

Dans Vol linguistique, Louisiana van Onna se concentre sur le langage universel de la nature en étudiant la nomenclature des oiseaux. Pour ce faire, l'artiste s'est plongée spécifiquement dans les noms d'oiseaux, tels que le coucou, qui décrivent phonétiquement le son qu'ils émettent, ce qu'on appelle aussi « onomatopées ». Dans cette œuvre, Louisiana van Onna étudie comment ces oiseaux sont nommés autrement dans différentes langues, du fait que la langue influe sur la façon dont on entend les choses. Elle se demande comment décrire le son d'un oiseau de telle sorte qu'il ressorte un nom uni-versel qui fonctionnerait dans chaque langue.

Ses visites préparatoires, lors desquelles elle a apprécié le son du silence, interrompu par le chant des oiseaux et des conversations de gens, lui ont fait penser à sa jeunesse passée dans un petit village à la frontière des Pays-Bas et de la Belgique. Les frontières ne sont d'aucune im-portance pour les oiseaux : ils chantent de la même manière des deux côtés. Mais le nom qu'on leur donne en fonction de leur chant varie selon la langue du pays.

Aidée des habitants et des visiteurs, l'artiste part donc à la recherche de nouveaux noms uni-versels pour les oiseaux, basés sur leur chant. Elle se concentre plus précisément sur la tour-terelle des bois, dont le « turr-turr-turr » a été décrit par Guido Quaghebeur, de Natuurpunt Vlaanderen, comme étant « le chant indiquant le début du printemps ». Par le biais d'une installa-tion mêlant photos, vidéo et pancartes de nom de lieu, Louisiana van Onna expose sa quête vi-sant à venir à bout des barrières linguistiques et à rendre ces oiseaux universels.

Dans une vidéo documentaire ludique, les habitants discutent du bruit de la tourterelle des bois. Dans l'installation photographique associée, chaque visiteur a ensuite l'opportuni-té d'écouter attentivement les chants du loriot jaune, de la tourterelle des bois et du coucou afin de leur donner eux-mêmes un nom. Une fois le festival terminé, l'artiste regroupera toutes les réponses et, pour chacun de ces trois oiseaux, elle dévoilera un nouveau nom au moyen d'une petite plaque.

Outre cette installation et cette vidéo, vous pourrez lire, sur six pancartes de nom de lieu placées aux sorties de Watou vers la frontière française, les noms des oiseaux en néerlandais et en français.

（ & Caroline Lamarche – WATOU, WATOU, WATOU ）

Charlotte Eta Mumm – Perte

Pour Charlotte Eta Mumm, il est important de créer à Watou un jardin comme endroit pour méditer sur la perte. En cela, elle est l'une des artistes, dans le cadre du festival, qui accorde une attention particulière au lien avec la terre et la nature.

Pour elle, il y a toujours une interaction avec la nature, qui nous permet de laisser libre cours à nos pensées et où le deuil peut se faire à son propre rythme. Les jardins peuvent ainsi offrir la possibilité de faire face à la peine et à la perte. Par exemple en s'étonnant de la beauté des choses simples mais tout de même importantes de la vie, comme le fait de creuser la terre de ses mains, ou en observant la croissance et la beauté exceptionnelles des plantes. Il est possible, de cette manière, d'avoir un dialogue intérieur, de se retrouver et d'échapper aux pensées néfastes.

Le jardin semi-permanent de Charlotte Eta Mumm pour les habitants de Watou ou les visiteurs du festival est un endroit accueillant où l'on peut passer du temps et se reposer. On y a semé des graminées particulières, des plantes vivaces à croissance et floraison rapides, ainsi que des fleurs annuelles autour d'une installation de sculptures où l'on peut s'asseoir.

Dans le hangar attenant, on trouve un endroit où écrire réservé aux visiteurs. Ils peuvent y écrire des souvenirs, des flots de pensées, des extraits ou des lettres en guise d'hommage afin de leur « donner une place », au sens propre comme au figuré. Grâce au poème de Gerry Loose sur les fenêtres, un lien symbolique se crée entre le monde intérieur et le monde extérieur. La quiétude, l'oubli du temps et le retour à soi passent en premier, ici. La fascination pour la nature et ce qu'elle génère peut servir à se connecter à la terre ou à donner une place à la perte sans attentes (sociales) ou justification. Ce que les visiteurs écrivent dans ce « scriptorium » ou dans le jardin, ils peuvent l'emporter avec eux ou le laisser sans crainte sur place en le glissant par la fente de l'une des sculptures.

Le titre *Verlies* a une double signification. En néerlandais, il renvoie au fait de perdre quelqu'un ou quelque chose. En allemand, il s'agit d'un endroit sombre et fermé, comme un cachot. Mais ici, le jardin constitue un endroit ouvert qui accueille la vie. Car au final, la perte entraîne également la croissance.

Vous trouverez dans le jardin les espèces suivantes : Allium sphaerocephalon, Echinacea purpurea « Magnus », Gaura lindheimeri « Whirling Butterflies », Salvia nemorosa « Mainacht », Amsonia tabernaemontana et hubrichtii, Phlomis russeliana et tuberosa, Verbena bonariensis, Pennisetum alopecuroides « Hameln », Carex testacea « Prairie Fire », Stipa gigantea, Sesleria autumnalis, Deschampsia cespitosa « Goldtau » et des semences diverses.

（ & Gerry Loose – Le Jardin enterré ）

Moenaarde-straat 36

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Iwert Bernakiewicz

– **Terrain commun,**

fragments fragiles ²⁰²³

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Pour Iwert Bernakiewicz, dans l'interaction intense qu'il a avec Watou, tout tourne autour du lien, de l'échange et des fragments fragiles. Fort de son expérience d'architecte, il se plonge d'abord dans l'infrastructure du village et joue avec l'idée d'échanger les voitures de la place du village par les arbres d'un petit bois qu'il a découvert juste en dehors de Watou. Mais il est ensuite tombé sur un épisode particulier de l'histoire de Watou.

Les 27 et 28 mai 1940, les Allemands ont bombardé Watou avant que la Belgique ne capitule le même jour. Les bombes incendiaires ont laissé une plaie béante derrière elles, avec la mort de 10 villageois et de 49 soldats (dont un soldat inconnu). L'occupant a rapidement exigé un cimetière militaire pour enterrer temporairement les soldats et c'est dans la Houtkerkestraat, hors du centre, que l'endroit a été trouvé. Après la guerre, ces soldats ont de nouveau été enterrés au Luxembourg et en France, et le soldat inconnu au cimetière de l'église de Saint-Bavon. En 1957, la parcelle est donnée à ferme et se fond aux prairies qui l'entourent. En 1978, le père de Guido Doolaeghe achète la parcelle dans le but d'agrandir sa société de transport, mais les circonstances ne le permettent finalement pas et il la transforme alors en un lieu de repos. Il y plante une clôture, une haie et des arbres : c'est ainsi que le petit bois prend forme peu à peu, tel un élément étranger dans le paysage, qu'Iwert Bernakiewicz a vite remarqué.

Dans la maison parentale, où l'artiste a installé son intervention sur quasi tout le rez-de-chaussée, Guido Doolaeghe lui montre un autre témoin silencieux : un grand miroir, touché lors du bombardement, qu'on a tout de même conservé tout ce temps au grenier malgré son état endommagé.

Dans le magasin de seconde main de Jerome Derycke, plus loin dans le village, Iwert Bernakiewicz découvre encore plus de fragments fragiles. Des objets qui n'ont en apparence rien à voir les uns avec les autres, mais qui sont disposés de manière systématique, lui font penser au célèbre *Atlas mnémosyne* d'Aby Warburg, dans lequel ce dernier étudie la survivance de l'Antiquité à son époque.

En s'immergeant dans l'histoire locale et en faisant plus ample connaissance avec plusieurs habitants du village, Iwert Bernakiewicz a le sentiment de partager quelques points communs avec eux. Grâce à une attention particulière pour les éléments fragiles qui croisent son chemin (le petit bois, le miroir et les objets dans le maga-

sin), il a réalisé une installation où se créent des liens subtils dans le temps et dans l'espace. Il entend ainsi rendre visible l'invisible, à savoir ce qui relie les habitants, les artistes et les visiteurs de Watou.

（ & Siel Verhanneman – Psoas ）

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Brennepark

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Sven Boel

– **Épuisé** ²⁰²³

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'un des aspects sur lesquels travaillent différents artistes de Patchwwork est l'eau, et surtout le manque d'eau. Watou, en tant que communauté agricole typique, dépend grandement de l'eau, une problématique qui se manifeste également dans le monde entier. En soi, on n'en voit pas beaucoup dans le village, et Sven Boel a constaté que les agriculteurs ne peuvent pomper l'eau du ruisseau Heidebeek pour l'utiliser sur leurs terres qu'à certains moments. L'étymologie du nom « Watou » est pour lui une autre source d'inspiration. Durant le Moyen Âge, cette localité s'écrivait Watua et parfois aussi Watewe, Wathewa, Watuwa, Wateeuwe, Watue ou encore Watuwe, qui signifient tous prairie marécageuse. Mais ce n'est plus le cas depuis longtemps pour le Watou qu'on connaît en 2023 : la terre est desséchée, au sens propre comme au figuré.

Sven Boel exprime tout cela en choisissant de donner à son installation la forme en soi simple d'un puits (éphémère). Le puits occupe depuis tout temps une place importante au sein d'une communauté, l'eau déterminant l'endroit où l'on va s'établir. Durant l'été 2022, plusieurs de ces puits se sont taris dans le monde, ce qui, pour nombre de gens, a tiré la sonnette d'alarme sur les conséquences du réchauffement climatique.

À première vue, le puits de Sven Boel semble tout à fait normal et fait même un peu penser à un puits à souhaits tiré d'un conte. Toutefois, il y a quelque chose qui cloche : le puits est en réalité si haut qu'il est quasi impossible de s'en servir. La profondeur (et donc aussi la hauteur du puits) est déterminée par le niveau de la nappe phréatique.

Puisqu'il s'agit d'un puits éphémère, l'artiste n'a pas utilisé de composants chimiques lors de sa construction, pour des raisons écologiques. Sven Boel a surtout voulu employer une ancienne méthode où le mur du puits est soutenu par des poutres en bois. Le mortier utilisé pour les pierres se compose d'argile, de paille et d'excréments d'ânes ou de chevaux.

La dualité du visible et de l'invisible est une donnée essentielle pour l'artiste. Dans le cas présent, le puits creusé non visible qui devient visible grâce au mur construit tout autour. Sven Boel utilise la terre extraite pour fabriquer les pierres du puits, qui sont des pierres en argile ou en glaise séchées à l'air libre. Enfant, l'artiste aimait déjà jouer avec de l'argile qu'il extrayait lui-même et c'est alors qu'il a découvert l'importance de l'eau pour obtenir une matière qu'il est possible de travailler, chose qu'il redécouvrira plus tard en travaillant en tant qu'artiste et qu'il utilisera dès lors dans ses sculptures et ses performances.

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

（ & Nisrine Mbarki ）

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Oude Poperinge-straat

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Niel de Vries

– **Soins agricoles** ²⁰²³

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Pour son projet, Niel de Vries est parti du paysage agricole ouest-flandrien. Dans nombre de champs, notamment autour de Watou, le maïs est surtout cultivé pour nourrir les bêtes. Pour l'artiste, cette plante dotée d'une riche histoire culturelle et l'une des premières à avoir été domestiquée constitue un cadre idéal pour remettre la relation entre l'homme et la terre en question.

Venant initialement d'Amérique centrale, le maïs est cultivé à grande échelle en Europe depuis le milieu du XXe siècle. Le recours à des engrais de synthèse et à des graines modifiées entraîne toutefois des conséquences problématiques à long terme pour le sol et les écosystèmes.

Pour son installation, Niel de Vries se base sur une plateforme d'observation comme en ont construit les Hidatsas, un peuple indigène nord-américain originaire du Dakota du Nord ou du Sud actuel. Ils cultivaient des champs mixtes sans utiliser de pesticides ni d'herbicides, mais ils construisaient des tours près de ces champs afin de pouvoir les surveiller. En effet, le maïs était pour eux comme un enfant dont on devait prendre soin. Ils passaient de longues journées dans ces postes d'observation, chantaient pour les cultures et s'en occupaient de sorte que les oiseaux ou les hommes ne puissent pas voler leur récolte.

La plateforme de l'artiste se trouve à l'orée du village et est à moitié enfoncée dans le sol.

Depuis le champ de maïs, on peut accéder à l'excavation et découvrir ainsi les anciennes couches du sol de la région. On peut alors y voir la terre qui nous nourrit. En regardant au niveau du champ, on voit la partie inférieure des tiges de maïs, là où la plante émerge du sol. Il n'y pousse rien d'autre : pas de mauvaises herbes, pas d'herbe, pas de fleurs, juste du maïs.

Les différentes profondeurs et hauteurs nous incitent à grandir avec le maïs. Grâce à une échelle, on atteint la première plateforme d'observation un peu au-dessus du champ de maïs. Elle se situe à la hauteur des plantes en début de saison. La seconde plateforme est quant à elle située à la hauteur du maïs plus tard dans la saison.

Réaliser une plateforme dans une excavation, en abaissant d'abord le sol puis en le surélevant de nouveau, est un paradoxe en soi. Tout comme l'agriculture industrielle, selon Niel de Vries. En étudiant les méthodes du passé et/ou une autre culture, il essaie de parler du présent. Le podium est en même temps activé par le fait d'y organiser, durant le festival, un programme de rencontres autour du thème de l'agriculture durable, notamment, et de la protection de la planète. On y aborde également le thème du festival, Composition, et c'est pour cette raison qu'aucun poète spécifique n'a été associé à ce projet, laissant ainsi la parole à différentes voix.

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Graanschuur ☞ Blauwhuisstraat 11

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

Peter Simon & Wouter Vanderstede — Cicatrices

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

ont documenté le paysage dans/autour de Watou et en ont étudié les formes, en s'intéressant surtout aux imperfections peu significatives du changement.

Par le biais d'une technique d'impression qu'ils ont développée eux-mêmes, ils ont transféré les micro-cicatrices sur des T-shirts. Les deux artistes reproduisent ainsi la petite histoire de Watou et documentent l'histoire qui se cache derrière la cicatrice. Chacun de ces T-shirts est unique. Le processus d'impression a souvent laissé quelques traces derrière lui : des petits cailloux, un peu de terre ou de mousse... Des choses qui ont donc été enlevées au paysage. Là où une empreinte a été prélevée, les résidus des techniques d'impression restent visibles sur place, modifiant donc l'endroit.

À l'étape suivante, ils se posent cette question fondamentale : est-il possible ou autorisé de commercialiser le résultat ? Ils continuent donc à copier et à reproduire les cicatrices avec une technique plus classique, la sérigraphie. Mais les micro-cicatrices peu significatives sont-elles assez intéressantes pour être portées ? Cela se fait-il de les commercialiser ? Et l'œuvre perd-elle de sa valeur lorsqu'elle est portée en tant que T-shirt ?

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

L'œuvre de Iwert Bernakiewicz

politiques, économiques et écologiques. Le paysage dit calme ou naturel et original connaît dans les deux cas une réalité journalière qui est loin de là, même en partant d’un autre point de départ.

Sur la base de ces oppositions, Griet Dobbels se pose différentes questions.

Les animaux sont-ils capables de montrer les frictions cachées dans le paysage ? Allons-nous peut-être, en mettant davantage l'accent sur le petit et le local, adopter une vision plus vaste et donc différente ? Comment les paysans se comportent-ils vis-à-vis du paysage, de leurs terres ? Comment l'agriculteur travaille-t-il dans un contexte de décisions écologiques actuelles dans une Europe occidentale très peuplée, et ce, en comparaison avec le paysan en Palestine dans une zone occupée ? Qu'est-ce que la terre ? Comment gèrent-ils les situations écologiques et géopolitiques changeantes ? Voient-ils un avenir ? Y a-t-il un avenir ?

En installant une caméra sur la tête de la vache et de la chèvre, Griet Dobbels les fait filmer leurs paysages respectifs. Les images des deux points de vue ont ensuite été combinées, sur un texte de Lotte Dodion qui est né d'une quête commune d'égalité en matière d'image, de texte, de langage et de son, avant même que les images ne soient montées.

Merci à la Fondation Al Ma'mal (Jérusalem) ainsi qu'aux paysans Wouter Pety et Abdullah Zawahre et à leurs familles respectives.

（ & Lotte Dodion – TROUPEAU(X) de pensées ）

Parochiehuisje

📍 Blauwhuisstraat 5

Various Artists et Centre d’informations temporaire, campus Watou – Tout est quatre (E=4) ²⁰²³

Le collectif de collectifs *Various Artists & Tijdelijk Informatie Centrum, afdeling Watou* (qui se compose d’au moins 26 artistes au total) ne participe pas à Watou 2023.

L’organisation du Festival des Arts de Watou 2023 a finalement choisi d’offrir tout de même une place à une présentation qui n’avait initialement pas été retenue. Ce que ce collectif, qui avait participé à Patchwwork en 2022, avait présenté était en effet impossible à réaliser, même s’il aurait été intéressant d’intégrer leur œuvre, qui étudie les limites de la qualité d’auteur, de la collaboration et de l’ancrage local, et qui remet

l’avenir du festival des arts en question. La place qu’elle reçoit malgré tout interroge sur la ques-tion des choix qu’il faut faire.

De la poésie fait également partie du travail que le travail que nécessite un festival des arts en coulisses. C’est peut-être là une opportuni-té, pour le visiteur, de réfléchir aux refus et aux rejets qui appartiennent à la vie. Comment gé-rons-nous les refus ? Et quel rôle notre imagina-tion peut-elle jouer afin de les accepter ?

Brouwerijsite

📍 Douvieweg 2

Robert Ssempijja – Aliénation ²⁰²²

Robert Ssempijja fait partie des artistes qui ont pris la proximité de la frontière avec la France comme point de départ. À sa grande surprise, il a découvert que cette frontière est non seule-ment facile d’accès, mais également tout aussi simple à traverser. Pour lui, c’est complètement inhabituel et presque une utopie. Il a donc déci-dé de partager sa propre expérience de passage de frontières avec les habitants et les visiteurs. Pour bien comprendre son projet, il est es-sentiel de mieux connaître sa ville de naissance, Kampala, la capitale de l'Ouganda. Cette ville compte plus de 4,4 millions d’habitants et est le centreéconomiqued’un paysoùvivent pas moins de 56 tribus différentes, et la population aug-mente à un train d’enfer. La ville s’étire sur 176 km² au nord du lac Victoria. Avant la colonisation, les sept collines de cette région servaient de terrain de chasse au roi du Bouganda.

Sous la domination britannique, l’urbaniste al-lemand Ernst May a eu pour mission, en 1945, de dessiner une ville, pour laquelle il s’est inspiré du modèle de la cité-jardin. Il a ainsi créé une ville au sein de laquelle chacune des collines avait son propre centre et était entourée de vastes zones agricoles. Bien que Kampala ne porte plus le nom de « ville aux sept collines » de-puis longtemps, ces dernières jouent toujours un rôle crucial pour la ville et on y trouve des points de repère uniques ayant une valeur reli-gieuse, culturelle et coloniale. Tout comme de nombreuses autres villes africaines modernes, Kampala a été conçue en fonction de la ségré-gation raciale : il y avait une séparation nette entre les dominateurs coloniaux, la population asiatique et les peuples indigènes.

L’installation de l’artiste fait partie de son pro-jet de recherche Aliénation, qui se compose de quatre parties : une vidéo de danse, une installa-

tion artistique, une représentation performative et un spectacle live. Dans son projet, il cherche à savoir ce que signifie réellement un vrai foyer. Le cercle dans l’installation symbolise la ville tan-dis que le sol rouge représente le pays et les gens qui y vivent. Les murs environnants consti-tuent la frontière. Les noms de rue renvoient à la conception de Kampala par Ernst May. Au milieu se trouve une colline qui symbolise l’endroit où résidaient les colons.

La vidéo de danse permet de saisir comment le public se déplace entre les murs et le cercle. Grâce à la projection sur les murs, ce sont eux qui sont exclus du cercle central de la ville.

Aliénation traite des frontières et structures artificielles ou imposées, et par conséquent aussi de l’exclusion en général. À cause du pas-sé colonial de l’architecture urbaine de Kampala, Robert Ssempijja ne s’y est jamais vraiment senti chez lui. Car comment les gens peuvent-ils se sentir chez eux dans une ville qui n’a jamais été construite par ou pour eux ?

（ & Max Greyson – Pas d’endroit ）

Jiajia Qi – I Have Asked Many People About You ²⁰²³

À l’instar de quelques autres artistes du festival, Jiajia Qi a également choisi l’eau comme point de départ pour sa contribution. Elle veut nous faire réfléchir à notre relation avec l’eau et comment l’adapter, à l’heure où le changement climatique complique l’accès à l’eau douce.

L’installation de l’artiste invite le visiteur à se promener à l’intérieur et à en faire partie. Elle joue avec le fait que notre corps est composé à plus de 60% d’eau et que cette dernière nous lie à d’autres espèces et d’autres mondes.

Son projet est inspiré d’une invention chilienne, le capteur de brouillard. En raison de la pénurie d’eau, la population locale s’est ins-pirée des plantes et a développé une méthode pour capturer dans des filets les gouttelettes d’eau contenues dans le brouillard. Grâce à ce système simple mais pourtant très ingénieux pour tirer de l’eau douce de l’air, les Chiliens se sont créé une source d’eau pour l’agriculture. La végétation aborigène est ainsi préservée et on parvient même à brasser de la bière.

Le projet comprend deux parties. La première partie est une installation fixe et spécifique qui présente l’eau. Le visiteur est incité à faire de nouvelles associations avec lui-même et son en-vironnement. En combinant différents matériaux entre eux (plexiglas, fil de nylon et acrylique li-quide) et en présentant le tout d’une manière particulière, l’eau est représentée comme étant transparente, volatile et légère. L’installation peut également être perçue comme un point d’eau : un point où l’on ne vient que pour s’en éloigner de nouveau aussitôt, sans passé précis ni futur prévisible. Lorsque les visiteurs pénètrent dans

l’installation, ils vivent un moment fluide, à la fois variable et fugace. Ils prennent conscience de la présence de « quelque chose », sans savoir ce que c’est précisément.

La seconde partie de la contribution de Jiajia Qi se trouve dans le jardin de la brasserie et se compose de trois petits capteurs de brouillard, ou plutôt d’eau, étant donné que Watou n’est pas spécialement réputé pour son brouillard. Une collaboration spéciale a été mise en place à cet effet avec Nathalie Verbrugghe, une jeune doctorante qui réalise des recherches, avec le soutien du Fonds national de la Recherche scientifique de l’ULB, sur les capteurs de brouil-lard au Chili. Les capteurs d’eau qu’elle a installés avec l’artiste font partie de ses recherches et des données y seront relevées chaque jour tout au long de l’été. L’idée derrière ces capteurs d’eau est d’attirer de manière encore plus concrète l’at-tention des visiteurs sur la problématique de la pénurie d’eau et sur les solutions possibles. Les capteurs d’eau ont été fabriqués à partir d’objets quotidiens et de matériaux recyclés.

（ & Anne Broeksma – Attrape-brume ）

Benoît Géhanne – Sans parcelle ²⁰²³

Pour son installation dans le grand hall de la Brasserie, Géhanne part d’une pièce d’archéologie industrielle, une ancienne machine d’embouteil-lage de la brasserie laissée dans un endroit central du hall. C’est un élément non seulement étrange, mais aussi aliénant, dont le bon fonctionnement est d’abord difficile à cerner. Quelque part entre un robot à tentacules et une soucoupe volante, cet objet semblait à Géhanne sortir tout droit d’un film de science-fiction des années 1950.

Géhanne poursuit cette tendance dans tous les éléments qu’il ajoute. Ce faisant, il s’inspire non seulement de la salle ou du paysage de Watou et de son architecture industrielle en par-ticulier. Une chanson de Beck (Waitin’ for a Train : I’m an alien from another sphere. The thing I like about the earth is the range of colours…) ou un texte de Mike Kelley, Ufology (2004), sur les ovnis laissent également leur empreinte.

Le long du mur est accrochée une série de quatre grandes peintures métalliques, chacune composée de quatre parties. Comme un puzzle, elles reconstituent une vision particulière de Watou grâce à des enregistrements photogra-phiques de toits, de silos ou de hangars intera-gissant avec des formes peintes abstraitement.

Une série de sculptures colorées «instables» ont été installées dans la pièce, poursuivant l’enregistrement photographique fragmenté de Watou. Dans ces sculptures, l’accent est mis sur les marges et les vides, les architectures fonc-tionnelles et techniques, ou les infrastructures. Les sculptures semblent toutes inviter à être manipulées ou du moins porter en elles la pos-sibilité d’un mouvement. Comme la partie ma-

chine incluse de façon harmonieuse dans cette composition, leur fonctionnement est difficile à déterminer. Elles ont des roues, ressemblent à des structures de table suspendues ou se connectent au plafond de la pièce.

Pour lire ces éléments, il faut souvent adopter une position inhabituelle. En fait, toute recons-truction finale ou signification que le visiteur déduit est tout aussi légitime. Ce qui est particu-lièrement important, c’est l’idée de retracer un langage visuel inconnu, perdu ou nouvellement découvert. Grâce à l’occasion donnée de dépla-cer le regard, de faire passer l’attention du fami-lier à l’étrange, la désorientation initiale ouvre la voie à une lecture active de Watou. Il ne s’agit plus tant de reconnaître que d’essayer de savoir, de comprendre et donc de rencontrer.

Maarten Inghels – Alsane Thengrim ²⁰²³

Lors d’une visite au bunker Groigne, dans le Westhoek, Maarten Inghels a entendu une étrange légende urbaine : durant la Première Guerre mondiale, les troupes étrangères au-raient emmené des éléphants sur le champ de bataille en Flandre. Même si ce ne sont que des fantasmes, elles ont toutefois éveillé son imagi-nation.

La légende a pour origine un drôle de bâti-ment à Oudecapelle, dont l’entrée est surplom-bée d’une sorte d’arc en ogive contenant des inscriptions en arabe pouvant être traduites par : « Il n’y a pas plus grand dieu qu’Allah. Si on croit en Allah, on triomphera, à l’instar de la victoire à Tadmor et à Namar ». Cela atteste de la présence de troupes sénégalaises, qui faisaient partie de l’armée française durant la guerre et étaient stationnées dans le bunker dit sénégalais se trouvant entre la première et la deuxième ligne de défense belge, à environ trois kilomètres au nord-ouest du front.

En entendant cette histoire, Maarten Inghels a repensé à Hannibal, dont l’armée avait trans-porté des éléphants de France jusqu’en Italie en traversant les Alpes. Aujourd’hui encore, les historiens cherchent toujours, au moyen de dé-pôts de fumier et de la généalogie des sentiers, quelle route Hannibal a empruntée. L’artiste a réa-lisé plusieurs éléphants en carton, en taille réelle, d’après les dessins des enfants de l’école pri-maire De Waaier à Watou. Ensemble, ils ont don-né vie à ce troupeau dans le bois Helleketelbos : ils ont fait des empreintes de patte dans la boue et ont éparpillé des côpes afin de gonfler la lé-gende urbaine, et une vidéo de cette expédition a été réalisée.

En parallèle, Maarten Inghels a également présenté un poème du poète sénégalais Alsane Thengrim, qui prétend être un témoin visuel di-rect de l’éléphant sur le front. Le poème joue sur la force émouvante que les « poètes de guerre » savent susciter. La Première Guerre mondiale est en effet connue comme « la guerre littéraire », qui a engendré des milliers de poèmes. Mais on

n’avait pas encore trouvé la voix des troupes co-loniales.

La vidéo, les éléphants et le poème consti-tuent un mélange déconcertant de faits histo-riques et de fiction. L’œuvre d’art critique ainsi les stéréotypes relatifs aux nouvelles cultures, attire l’attention sur la contribution apportée par les troupes coloniales à cette guerre mondiale et répond en même temps à notre désir de mythifi-cation et d’histoires héroïques.

（ & Alsane Thengrim – Brouraroum ）

Kasteel De Lovie

📍 Krombeekseweg 82

Berlinde De Bruyckere – Nicht Schlafen ^{2016 – 2023}

Alain Platel & Mirjam Devriendt – Why we fight? | Documentaire créatif (2022, 98')

L’artiste plastique Berlinde De Bruyckere a élargi son champ de travail aux arts scéniques, notam-ment en étroite collaboration avec la photo-graphe Mirjam Devriendt et le réalisateur Alain Platel. Il en va de même pour le documentaire *Why We Fight?* (2022) de ces deux derniers. Le film est inspiré d’une scène issue du spec-tacle de danse *Nicht Schlafen* qu’Alain Platel a réalisé en 2016 avec sa troupe Les ballets C de la B, la scénographie étant signée Berlinde De Bruyckere. Le spectacle pose entre autres la question de savoir pourquoi il y a tant de vio-lence inutile et gratuite. Cela avait mené à des débats avec les danseurs, qui étaient à la fois confrontants et purificateurs, et parfois alar-mants. Dans le documentaire, la question est à nouveau posée à plusieurs personnes et ou-verte ainsi à un public.

Le festival montre l’installation *Nicht Schlafen*, 2016-2023 dans le cadre de LANDSCAPES | Feel Flanders Fields. Le décor que l’artiste a conçu pour le spectacle de danse se compose d’une grande toile qui ressemble à un drap usé et d’une sculpture de cheval, le tout accompagné de la bande son du spectacle. Le documentaire est présenté dans une pièce à part.

Les chevaux sont un élément récurrent dans l’œuvre de Berlinde De Bruyckere. Pour un pro-jet au In Flanders Fields Museum à Ypres, elle avait été en résidence d’artiste pendant toute une année en 1999 et avait ainsi pu avoir accès

à toutes sortes d'archives. Ce qui l'a beaucoup marquée était l'image de chevaux, ventre gonflé, qui avaient été laissés ainsi dans la ville ou sur le champ de bataille. Elle a associé l'innocence de cet animal, qu'on a utilisé comme machine de guerre, au nombre colossal de soldats qui ont été tués sur le champ de bataille durant la Première Guerre mondiale, mais aussi au nombre de personnes qui ont fini orphelins ou veuves. Le cheval est alors devenu une métaphore de la mort et d'une perte gigantesque, incalculable.

Tant dans l'installation que dans le documentaire, le cheval symbolise également l'agression inexplicable et inutile, ainsi que la vulnérabilité. L'artiste raconte que les gens aiment toucher et caresser ses sculptures de chevaux, comme pour compenser en quelque sorte l'injustice faite à ces animaux innocents, mais certainement aussi pour exprimer notre impuissance envers une forme de violence tellement propre à l'homme. La peau est un élément important dans les œuvres plastiques de Berlinde De Bruyckere. Elle forme littéralement la ténue membrane entre l'émoussement et la sensibilité.

La guerre en Ukraine montre que l'horreur de la Première Guerre mondiale peut encore avoir une suite. L'installation tout comme le film sont plus actuels que jamais. Le fait d'exposer l'œuvre dans un ancien quartier général militaire de la Première Guerre mondiale est plus que symbolique.

Beatrij Albers & Reggy Timmermans, 2023

Beatrijs Albers & Reggy Timmermans – Peut être ²⁰²³

Beatrij Albers & Reggy Timmermans considèrent leur travail comme un «peut-être». C'est-à-dire qu'il est en quelque sorte indéfini. Cela pourrait être interprété négativement, mais en fait, le verre est à moitié plein plutôt qu'à moitié vide. Après tout, un «peut-être» implique aussi un potentiel, une possibilité.

Les objets à partir desquels ils construisent leurs installations sont des «quasi-objets», terme fréquemment utilisé par Bruno Latour, notamment dans son ouvrage «Nous n'avons jamais été modernes» (année). Il reprend ce terme au philosophe Michel Serres, qui l'a peut-être lui-même trouvé chez l'écrivain et lauréat du prix Nobel José Saramago. En effet, dans son livre du même nom, au chapitre 'Choses', les choses ont une volonté propre. Cela commence par un vase en verre qui disparaît sans laisser de trace, suivi par les marches d'un escalier, des portes d'entrée, puis des bâtiments entiers. Pour Latour, Serres et Saramago, les quasi-objets sont le point médian entre l'humain et le non-humain, donnant surtout la parole à ce dernier. Après tout, les choses existent aussi indépendamment de la façon dont elles apparaissent à notre conscience.

Pour développer leur travail, Albers & Timmermans aiment s'inspirer des idées des philosophes et des écologistes qui réfléchissent et

travaillent autour de la conscience toujours plus grande mêlant l'humain et le non-humain, de l'effacement de la frontière entre les deux, entre autres en raison de l'essor de l'intelligence artificielle. Comme Latour, par exemple, ils pensent que les objets ne sont pas isolés mais inclus dans un vaste réseau de connexions. Ainsi, pour citer Tristan Garcia, il s'agit de savoir ce qu'il y a dans la chose et ce dans quoi la chose est.

Pour leur installation, Albers & Timmermans ont travaillé sur une liste de mots et de phrases en rapport avec les objets qu'ils présentent, mais aussi le château, le centre social, le parc, la nature, certains détails architecturaux. Ils ont ensuite divisé ces mots en paires telles que nature-culture, nature-histoire, sujet-objet, qui ont ensuite été introduites dans un programme d'IA. Celui-ci a transformé les mots en formes hybrides.

Les images et les objets proposés par cette IA ont ensuite été transformés en trois dimensions et inclus dans une installation «évolutive». Ici, le matériau de ces quasi-objets est au moins aussi important que les objets eux-mêmes. En activant les idiosyncrasies immanentes des matériaux, leur comportement chimique et physique devient visible. Et donc de nouvelles possibilités.

Esther Venrooij, 2023

Esther Venrooij – Grey Alder ²⁰²³

Esther Venrooij s'est construit une réputation internationale grâce à son travail sur l'interaction entre le son et l'espace. Elle est connue dans ce cadre pour son approche délicate et attentive. Cela se traduit sans exception par des compositions et des installations extrêmement équilibrées et obsédantes. Sa fascination pour l'écoute (des autres ou d'un environnement, tout comme l'observation de personnes qui écoutent) la conduit toujours à concevoir d'impressionnantes compositions avec des images et des sons.

Pour le festival, elle a réalisé une installation dans le cadre de LANDSCAPES | Feel Flanders Fields. Pour cela, elle a lu et observé des témoignages de soldats des deux côtés de la ligne de front durant la Première Guerre mondiale, notamment ceux de l'écrivain controversé Ernst Jünger. Elle s'est surtout intéressée à la description qu'ils font des sons et aux univers sonores se composant de bruits de fond, de bruissements et d'hallucinations auditives. Des moments d'une forte intensité sont suivis d'un silence absolu, comme on peut également bien le voir dans le film À l'Ouest, rien de nouveau sorti récemment. Un soldat y déclare qu'il n'entend pas tant, mais qu'il écoute. Le 11 novembre 1918 à 11 heures, les violences de la guerre s'achèvent brusquement et il règne soudain un silence de mort.

L'artiste traduit tout cela dans une méthode de travail très stratifiée. Esther Venrooij a travaillé avec l'artiste Niels De Meirleir à une série de « gestures » (ou mouvements) inspirés par l'écoute du paysage de guerre de l'époque au-

tour d'Ypres et de Watou. Il s'agit par exemple de regarder vers le haut et écouter au ras du sol, les jambes fléchies et tête sur le côté, de murmurer à l'oreille d'un arbre ou de s'y appuyer.

La réalisatrice Ans Mertens a également filmé ces « performances audiovisuelles sur site », qui constituent à leur tour la base d'une série de grands dessins au trait qui se chevauchent, un peu comme des « images doubles ». Pour l'installation sonore quadriphonique au moyen de quatre haut-parleurs, Esther Venrooij n'a pas seulement été à l'écoute du paysage de guerre environnant de l'époque, mais elle s'est inspirée ici aussi du matériel audio et visuel historique.

Lors de ses recherches sur le terrain dans la région d'Ypres, outre les « cicatrices dans le paysage », l'artiste a trouvé quelques autres témoins de la destruction totale : les arbres. Grey alder représente l'aulne blanc ou aulne rugueux, une espèce d'arbre semblable au bouleau qui était initialement très courante dans la région.

Henk Schut, 2023

Henk Schut – Lost Sound ²⁰²³

Quand il est venu à Watou, Henk Schut n'en revenait pas du silence qu'il y règne. Le paysage idyllique et en apparence intact permet de venir s'y retirer complètement de la vie moderne. Mais il n'a pas tardé à découvrir une photo satellite sur laquelle le site de Patchwwork est clairement visible par le monde entier. Dans son installation sonore, l'artiste veut exprimer la problématique de l'exploration locale par rapport à un monde qui doit faire face à des changements climatiques et à une biodiversité fortement réduite.

Inspiré par le silence, il a enregistré des sons à l'aide de micros spéciaux qu'il a réalisés lui-même. Lui et son équipe ont en outre écouté les arbres et l'effet du vent avec des micros de contact. Les sons graves de la terre ont quant à eux été enregistrés avec des micros de profondeur spéciaux. Les processus chimiques des champignons sont rendus audibles grâce aux courants électriques minimes transformés en sons. Pour finir, des bruits ont également été enregistrés sous l'eau. Le tout permet de rendre le paysage audible dans différentes dimensions et il obtient ainsi une voix au Parlement des choses de Latour.

Henk Schut met en relation ces sons locaux avec le monde par le biais d'un logiciel conçu et réalisé par Robin Koek, avec lequel l'artiste a enregistré les données émises par la NASA sur l'évolution des conditions climatiques. Le résultat final est une installation sonore avec 25 haut-parleurs suspendus et 17 haut-parleurs sur pied dans laquelle le visiteur peut faire l'expérience d'un mélange de sons d'ordinaire inaudibles. Ensemble, les haut-parleurs créent des bruits qui peuvent se mouvoir dans la pièce, à l'instar du vent dans les arbres.

Le château De Lovie possède une riche histoire, ayant en effet déjà servi de résidence d'été pour les familles nobles, de quartier général mi-

litaire pendant la Première Guerre mondiale et de sanatorium pour les patients souffrant de tuberculose. Aujourd'hui, il abrite un foyer pour les enfants, jeunes et adultes atteints d'un handicap mental ou autre dans le Westhoek. On le dévelope de plus en plus en tant que « patrimoine ouvert » où la rencontre et le lien occupent une place centrale. Pour cette raison, il semblait donc évident d'y installer l'œuvre de Henk Schut.

Joost Decorte – C'est à vous que s'adresse l'héritier de cette terre ²⁰²³

Joost Decorte, 2023

Öznur Özturk – Intermix ²⁰²³

Le projet d'Öznur Özturk repose sur la diversité. Ayant grandi à Genk, ville où différentes cultures se croisent sans que l'une ne domine l'autre, elle est partie à la recherche de ce que la diversité pouvait signifier à Watou. Inévitablement, il est alors vite question de la langue (la rencontre du flamand et du français) et la vie dans une région frontalière. Les gens qui vivaient en France mais qui allaient à l'école à Watou, les mariages mixtes franco-flamands. La couleur de peau, l'ethnicité, le genre ou l'âge importent moins. Elle a toutefois trouvé aussi quelques habitants d'une autre origine, venant d'Anvers ou même de Turquie. Dans leurs familles, les cultures se mêlent, créant ainsi une nouvelle identité.

Une influence très fréquente à Watou est la foi. En raison de son emplacement, l'église joue un rôle central à Watou et constitue un point commun important pour de nombreux habitants. C'est un lieu qui non seulement rassemble les gens, mais qui crée également une barrière pour ceux qui n'y adhèrent pas. L'architecture et l'intérieur sont en quelque sorte des points de repère qui apportent un sentiment familial à l'artiste. Elle a été élevée avec des valeurs et des normes islamiques, mais s'est toujours rendue à l'église catholique.

En sa qualité de photographe, il était évident pour elle de travailler avec des portraits. Les rencontres avec les familles aux cultures mélangées ont constitué le point de départ. Ce sont surtout les enfants qui ont attiré son attention, car à l'avenir, ils créeront une plus grande diversité dans le village et ses environs. En même temps, elle entend donner une nouvelle dimension à son travail et elle a réalisé à cette fin une sculpture inspirée des tableaux d'autel en tant que support pour ses photos. Ses autres sources d'inspiration sont les salles de prières islamiques, mais aussi les fleurs présentes dans le paysage autour de Watou. La colombe, qui symbolise aussi pour l'Église la présence du Saint-Esprit, la liberté, la paix, la confiance, l'amitié et l'amour, occupe une place centrale.

Le résultat final est une sorte d'autel qui n'a volontairement pas été installé dans l'église, mais dans le château De Lovie. Ainsi, le thème d'une

identité mixte et du déracinement est d'autant plus approfondi.

La commune d'As a mis à la disposition d'Öznur Özturk un atelier où elle a pu réaliser la partie bois.

Radna Fabias – J'aimerais revoir ça au vu de ce qui se passe maintenant ²⁰²³

Radna Fabias, 2023

Joris Vermassen – Trous – Variations sur un thème ²⁰²³

Pour sa contribution au festival dans le cadre de LANDSCAPES | Feel Flanders Fields, Joris Vermassen est parti d'une actualité brûlante. Via les trous qui ont été causés par les bombes dans un paysage de guerre, il établit le lien entre la Première Guerre mondiale et la guerre qui se déroule actuellement en Ukraine. L'artiste observe la mesure dans laquelle les cratères de bombe des deux guerres ne diffèrent pas tellement. Dans les deux cas, ils sont synonymes de violence et de douleur insupportable. Lors de la Première Guerre mondiale, son grand-père était impliqué dans le combat en tant que réserviste. Le 26 avril 1915, il a échappé de justesse à la mort lorsque plusieurs grenades ont explosé dans la rue Veurnestraat à Poperinge.

Tout comme dans plusieurs autres projets, Joris Vermassen transforme le local et le personnel en une histoire universelle. Il a dessiné et peint une série de cratères de bombe et les a mis en relation avec autant d'histoires. Pour cela, il a utilisé des photos de cratères creusés tant lors de la Première Guerre mondiale que durant la guerre en Ukraine. Il utilise l'association de l'image et du texte pour dépasser le caractère anecdotique et local. Les cratères ou les trous se voient ainsi attribués un sens métaphorique plus vaste de perturbation. Dans les dessins, tous réalisés dans les tons bruns, on ne retrouve aucun personnage et le fond est volontairement flou. L'artiste a tiré son inspiration d'une gravure simple réalisée par Otto Dix en 1924, représentant un cratère de bombe avec des fleurs. Là aussi, aucune trace de l'homme.

En utilisant un traitement similaire, l'origine des images est pratiquement invisible et ces dernières montrent à quel point les deux conflits sont semblables. Les trous qu'ils laissent derrière eux sont des cicatrices mentales, métaphores de la douleur existentielle. Dans les histoires qui les accompagnent, Joris Vermassen les traduit en situations dans lesquelles l'homme est justement présent et confronté à toutes sortes de vides ou de blessures.

Le fait d'exposer son projet dans le château De Lovie a une signification symbolique, étant donné que l'endroit était habité par des commandants des armées française et anglaise durant la Première Guerre mondiale. Le calme et le luxe relatifs du domaine sont en forte contradiction avec les conditions inhumaines qui régnaient à Poperinge, où d'innocents citoyens et

de simples soldats étaient confrontés à la dure réalité de la guerre. Les dessins et les peintures sont volontairement présentés dans des cadres classiques qui s'accordent avec l'intérieur. L'artiste questionne ainsi tant le paysage romantique que le mythe romantique de la guerre, qui s'est effondré avec la Première Guerre mondiale.

Joris Vermassen – Champs Silencieux ²⁰²³

Kapel De Lovie

Philippe Druez

– Les Cœurs Qui Soupirent

Philippe Druez, 2023

Pour cette installation, Philippe Druez est parti d'Anaximène, un philosophe grec de la nature qui avait affirmé que l'air était à l'origine de toute chose. Les forces naturelles agissent constamment sur l'air et le transforment en d'autres matières, desquelles proviennent le monde organisé et l'univers. Dans la littérature grecque antique, l'air est associé à l'âme, au souffle de vie. Anaximène pensait que l'air pouvait aussi être capable de contrôler sa propre matérialisation, tout comme l'âme contrôle le corps. L'artiste pose la question de savoir ce qui se passe quand on respire sans cesse en permanence des choses célestes.

La respiration est une fonction physiologique vitale qui permet l'apport d'oxygène et le rejet de dioxyde de carbone, mais l'action de respirer a également une importance pour le lien entre le corps et l'esprit. Chose intégrée dans des pratiques ancestrales depuis des siècles mais démontrée seulement récemment par des recherches scientifiques, les différents états émotionnels et cognitifs modifient l'intensité et la fréquence de la respiration. Les exercices de respiration du yoga apportent par exemple de la quiétude, améliorent l'attention, diminuent l'angoisse et augmentent la lucidité.

Les cinq sculptures « organo-mécaniques » se dilatent tout doucement et se recroquevillent à leur propre rythme, tel un groupe de gens, d'animaux ou d'androides générés par une IA qui sont détendus. Les mouvements asynchrones mais unis opèrent comme le son d'un ensemble de musiciens.

À l'intérieur des êtres, un système thoracique, à l'instar des poumons, souffle de l'air vers et depuis les poumons artificiels. Un système pneumatique, dirigé par un microcontrôleur, produit un mouvement respiratoire biorythmique tandis qu'une sorte de larynx crée un bruit de respiration qui est accentué. Des capteurs enregistrant la présence de visiteurs influent sur le réseau neuronal et les cycles respiratoires.

L'apparence hybride de ces « êtres pulmonaires », avec leur peau à l'aspect organique de différents animaux, oiseaux, poissons, mousses et écailles artificielles, est une représentation physique des formes de vie générées par l'IA. Philippe Druez pose la question de savoir si ces êtres multiples/non-êtres ont une âme et une conscience. Par le fait de respirer, ces choses synthétiques sont-elles devenues des êtres vivants et conscients ?

L'installation est pour lui un soupir de désir, une plainte, une expression de chagrin et de soucis. Le son naturel des respirations invite le visiteur à ralentir, à se replier involontairement sur lui-même et à écouter sa propre respiration.

Renée & Mustafa K r
– Da capo

Explorer le quartier

Patchwwork

“Patchwwork invite des artistes qui regardent au-delà de leur domaine et de leur propre pensée. Ils s'engagent dans une conversation avec le village sans être fades. Il est facile de se perdre dans les détails et de ne plus voir la vue d'ensemble. Que peut signifier Watou dans le monde ? C'est là tout l'enjeu. Nous plaçons des œuvres d'art dans l'espace public. Il ne s'agit pas seulement de l'espace où le public peut regarder l'art, mais aussi de l'espace public dans votre tête. C'est l'espace dont nous avons besoin pour continuer à vivre”. (Koen Vanmechelen)

La troisième édition de l'appel ouvert Patchwwork a eu lieu au printemps. Un nombre record de 200 artistes s'y sont inscrits. Un jury international présidé par Koen Vanmechelen et composé de Dirk Draulans, Jo Coucke, Marjan Doom, James Putnam, Edith Doove, Michaël Vandebril, Edith Doove, Sabiha Keyif et Loes Vandromme ont sélectionné 30 participants pour le camp d'été. La troisième édition de ce campement aura lieu du 11 au 14 juillet et du 8 au 11 août. OC De Bollaard sera la base pour les artistes d'ici et d'ailleurs pendant quatre jours à chaque fois. N'hésitez pas à y jeter un coup d'œil ou à passer pour les débats avec Koen Vanmechelen (mardi 11 juillet et mardi 8 août).

Plus d'expositions d'été

The Basement

Studio Artillerie est l'île d'art vibrante de De Lovie vzw situé dans le magnifique parc du château De Lovie (Poperinge). L'atelier d'art est un sanctuaire pour l'expression artistique. À *The Basement*, un sous-sol brut avec des vues spectaculaires de l'étang du château, vous pourrez vous immerger dans les histoires authentiques et le style unique des artistes qui colorent le studio.

La Musée de Lucien De Gheus

Les conservateurs Reniere & Depla réunissent des artistes contemporains et modernistes dans l'atelier et le nouveau dépôt de cubes blancs de la Musée de Lucien De Gheus. Une exploration à travers un monde d'autonomie, de résilience, d'intimité, de fantaisie, de douceur et, surtout, de la préciosité du quotidien.

The Queeste Art

Sans Gène: Louise Bourgeois, Marcelle Hanselaar et Paula Rego.

Une exposition qui se concentre sur le travail de trois artistes au langage visuel décomplexé dans lequel la « femme » est centrale. Souvent humoristique, avec un clin d'œil littéraire et une nuance érotique.

(un)STRUCTURED: Isidoor Goddeeris, Marc Ronet et Bruno Van Dijk.

Une exposition collective sur les paysages, l'espace et l'architecture. Avec un travail tridimensionnel structuré et des peintures abstraites de paysages. La nature composée réduite à son essence.

Hilde Vandaele Gallery

1.07 – 30.07.2023: Exposition collective avec Moataz Alqaissy, Hilde Overbergh et Leen Van Tichelen.

6.08 – 3.09.2023: Willy De Sauter. L'artiste belge a développé un langage fondamental de la forme qui se traduit par des peintures à la craie d'une seule couleur.

index

Beatrijs Albers & Reggy Timmermans	p. 84	Pierre Mertens	p. 22
Niels Albers	p. 42	Charlotte Eta Mumm	p. 48
Funda Zeynep Aygüler & Anton Filatov	p. 24	Öznur Özturk	p. 90
Iwert Bernakiewicz	p. 52	Alain Platel & Mirjam Devriendt	p. 82
Sven Boel	p. 56	Jiajia Qi	p. 75
Berlinde De Bruyckere	p. 82	Henk Schut	p. 88
Cloé Decroix	p. 23	Robert Ssempijja	p. 74
Alexandra Dementieva	p. 16	Koen Vanmechelen	p. 20
Niel de Vries	p. 60	Louisiana van Onna	p. 46
Griet Dobbels	p. 66	Wouter Vanderstede & Peter Simon	p. 19, 25, 65
Philippe Druez	p. 30, 96	Maud Vanhauwaert & Christophe Scholliers	p. 64
Juls Gabs	p. 36	Vincent Van Meenen	p. 18
Benoît Géhanne	p. 76	Various Artists & Tijdelijk Informatie Centrum	p. 70
Marilyne Grimmer	p. 40	– afdeling Watou	
Marc Hamandjian	p. 32	Esther Venrooij	p. 86
Nathalie Hunter	p. 14	Joris Vermassen	p. 92
Maarten Inghels	p. 18, 78		

colofon

Het Kunstenfestival Watou is een organisatie van de stad Poperinge.

Curatoren Watou 2023 • Edith Doove, Michaël Vandebril
Inspirator Patchwwwork • Koen Vanmechelen
Curatorial team • jury Patchwwwork
Projectteam Kunstenfestival Watou • Annemie Morisse, Lize Chielens, Kaat Vander Roost, Gisèle Notredame
Ondersteunende diensten • Stad Poperinge • Cultuur, toerisme, technische dienst
Beleidscoördinator Vrije Tijd • Bart Wemaere
Audio-visuele techniek • Jan Casier
Vormgeving en uitvoering gedichten • Jelle Jespers en Jurgen Claesen

Fotografie locaties • Michaël Depestele
Copywriting kunstenaarsteksten • Edith Doove
Eindredactie • Kurt Van Laere & Nele Roels
Vertalingen • No Problem vertaalbureau
Grafisch ontwerp • Zwerm Studio
Drukwerk • Graphius
Depotnummer • D/2023/8970/03

Stad Poperinge heeft getracht om alle recht-hebbenden van het tekst- en beeldmateriaal te achterhalen en te vermelden. Indien iemand meent dat zijn/haar/hun rechten niet zijn gehonoreerd, kan hij/zij/die contact opnemen met Stad Poperinge.

Met de steun en medewerking van • Basisschool De Waaier Watou
Bewonersplatform
Handelsraad Watou
Kunstacademie Poperinge
Vrienden van Watou
WVI

Partners van Kunstenfestival Watou 2023:

/kom.po'zi.ci.o:/'

Beatrijs Albers & Reggy Timmermans,
Niels Albers, Funda Zeynep Aygüler
en Anton Filatov, Iwert Bernakiewicz,
Sven Boel, Berlinde De Bruyckere,
Cloé Decroix, Alexandra Dementieva,
Niel de Vries, Griet Dobbels, Philippe
Druez, Juls Gabs, Benoît Géhanne,
Marilyne Grimmer, Marc Hamandjian,
Nathalie Hunter, Maarten Inghels, Pierre
Mertens, Charlotte Eta Mumm, Öznur
Öztürk, Alain Platel & Mirjam Devriendt,
Jiajia Qi, Henk Schut, Robert Ssempijja,
Koen Vanmechelen, Vincent Van Meenen,
Louisiana van Onna, Wouter Vanderstede
& Peter Simon, Various Artists & Tijdelijk
Informatie Centrum – afdeling Watou,
Esther Venrooij, Joris Vermassen.